

185. Torstaina 17 päivänä joulukuuta 1992

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1993 perittävistä maksusta 5498

Hallituksen esitys n:o 248
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 87

2) Ehdotus laiksi Posti- ja telelaitoksesta annetun lain 9 §:n kumoamisesta 5501

Hallituksen esitys n:o 269
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 16

3) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1993 5512

Hallituksen esitys n:o 170
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 25

4) Ehdotus rehulaiksi 5521

Hallituksen esitys n:o 260
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 26

5) Ehdotus lannoitelaksi „

Hallituksen esitys n:o 226
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 27

6) Ehdotukset laeiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 31 c §:n muuttamisesta ja 31 d §:n väliaikaisesta muuttamisesta, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 9 ja 40 §:n, ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annetun lain 4 ja 16 §:n ja kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten kouluista annetun lain 17 a §:n muuttamisesta 5521

Hallituksen esitys n:o 315
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15

7) Ehdotus laiksi näkövammaisten kirjastosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 299
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17

8) Ehdotus laiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 4 ja 32 c §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 332
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 18

9) Ehdotukset laeiksi kansaneläkelain 66 ja 68 §:n ja sairausvakuutuslain muuttamisesta sekä laiksi kansaneläkelaitoksen hallintokustannusten enimmäismäärästä vuonna 1993 „

Hallituksen esitys n:o 322
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 45

S.

10) Ehdotukset laeiksi vakuutuksenvälittäjistä ja elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta 5521

Hallituksen esitys n:o 323
Talousvaliokunnan mietintö n:o 56

Ensimmäinen käsittely:

11) Ehdotukset laiksi velkojen maksunsaantijärjestyksestä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 5522

Hallituksen esitys n:o 181
Lakivaliokunnan mietintö n:o 13

12) Ehdotus laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä 5545

Hallituksen esitys n:o 183
Lakivaliokunnan mietintö n:o 14

13) Ehdotus laiksi valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 282
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 91

14) Ehdotus laiksi sosiaalihuoltolain väliaikaisesta muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 327
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 52

Pöydällepanoa varten esitellään:

15) Lakivaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksen johdosta laiksi yrityksen saneerausta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 182) „

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Hautala, Hurskainen, Juhantalo, Kaarilahti, Laitinen, Miettinen, Morri, Mäki-Hako-

S. la, Mölsä, Nyby, Ranta, Röntynen, Seppänen, Tiuri, Vuorensola, Vähänäkki ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Hurskainen, Vuorensola, Ranta, Miettinen, Mäki-Hakola, Seppänen, Tiuri ja Juhantalo.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat sairauden vuoksi tästä ja huomisesta päivästä ed. Kaarilahti ja tämän kuun 22 päivään ed. Nyby.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 525, 539, 573, 577, 585 ja 596. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1993 perittävästä maksusta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 248
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 87

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. B a c k m a n : Herra puhemies! Jos täällä aiemmin on ollut osittain hauskaa edustajilla, kun on käsitelty verolakeja, niin tässä asiassa hauskuus on ylitsevuotavaista. Nimittäin valtiovarainvaliokunnan käsittelyssä tätä asiaa asian tuntijakuulemisessa puolsivat pelkästään valtiovarainministeriön edustajat. Kaikki muut asian tuntijat yksiselitteisesti ilmoittivat, että tämä on mahdollisimman huono laki.

Kun tästä asiasta valtiovarainvaliokunta sai lausunnon sosiaali- ja terveysvaliokunnalta, niin

myös sosiaali- ja terveystalokunta luetteli suuren joukon epäkohtia, joita tähän lainsäädäntöön liittyy, ja päätyi siihen, että tässä muodossaan tällaista lainsäädäntöä ei tulisi hyväksyä. Ainut asia, mitä löydettiin myönteistä koko tästä esityksestä, oli se, että tämä olisi vain yhden vuoden voimassa.

Sama kirjaus otettiin valtiovarainvaliokunnan mietintöön siten, että valiokunnan mietinnössä luettelaa, aika harvinaista kyllä, pitkä lista kielteisiä näkökantoja tähän lakiehdotukseen ja sen jälkeen on kuitenkin löydetty yksi myönteinen seikka, jonka perusteella voi esittää, en tiedä kuinka puhtaalla omallatunnolla mutta kuitenkin, tämän lakiehdotuksen hyväksymistä.

Valtiovarainvaliokunta on jättänyt tähän ponnien, ja se ponsi toteaa seuraavasti: "Valtiovarainvaliokunta edellyttää, että hallituksen esityksen mukainen järjestelmä on vain yksivuotinen."

Kun perustelut ovat sellaisia, että tämän tyyppistä lainsäädäntöä nyt koskien tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta perittäviä maksuja ei tulisi näin huonolla valmistelulla eikä näin huonossa muodossa säätää, niin ei ole myöskään perusteltua silloin säätää kyseistä lakia pelkästään sen takia, että saataisiin sen voimassa ollessa säädettyä parempi laki samasta asiasta. Parempi käytäntö tällöin on, että otetaan reilusti se vuosi aikalisää ja tuon vuoden aikana selvitetään mahdollisuudet tehdä kerralla vaikka pysyvä laki, mutta tehdään se sellaiseksi, että edes muutama asiantuntija maasta löytyy, joka voi puoltaa tällaisen lain hyväksymistä. Tältä osin oppositio oli valmis vieläkin lyhentämään tämän lain voimassaoloaikaa siitä vuodesta. Me olemme valmiit lyhentämään sen niin lyhyeen, että käytännöllisintä on hylätä koko tämä lakiesitys.

Sen vuoksi ehdotankin, että tämä lakiehdotus tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1993 perittävistä maksusta yksiselitteisesti hylätään.

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Koska tämän ns. sairaanhoitoveron ainoa esittämis- ja hyväksymisperustelu on yksivuotisuus, me kaikki tiedämme, että tällainen perustelu on todella kevyt. Tämän lain hyväksymistä ei kannata edes ajatella.

Kannatan ed. Backmanin tekemää ehdotusta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Kannatan myös tämän hylkäämistä, ja

koska ed. Backman selvitti myös, mitä sosiaali- ja terveystalokunta lausunnossaan on tässä asiassa esittänyt, niin ei tarvitse niitä asioita toistaa. Tämä on todella täysin epäonnistunut lakiesitys, jota, niin kuin todettiin, yksikään asiantuntija ei ole voinut kannattaa. Tällä kerätään 330 miljoonaa markkaa tapaturma- ja liikennevakuutusyhtiöiltä. Käytännössä se tietysti tarkoittaa, että esimerkiksi liikennevakuutuksessa nämä kulut siirtyvät suoraan vakuutuksen ottajien maksettaviksi.

Ed. Kuuskoski: Arvoisa puhemies! Minä hyvin harvoin olen täällä antanut hallitukselle tunnustusta, mutta minusta tässä laissa periaatteellisilta lähtökohdiltaan on aivan oikeaa se, että syy ja seuraus kulkevat käsi kädessä. Sen vuoksi minusta pitää siirtyä järjestelmään, jossa myös vakuutus vastaa täysimääräisesti niistä seurauksista, joita liikennevahingoissa tai muissa vakuutuksen kohteissa tulee. Sen vuoksi minusta tämä laki ei ollenkaan ansaitse näin rajua arvostelua, mitä täällä on nyt kuultu.

Ed. Backman: Herra puhemies! Olen harvoin näissä sosiaalipuolen asioissa ollut tässä salissa tällä vaalikaudella ed. Kuuskosken kanssa eri mieltä, mutta tässä täytyy olla, koska tämä linja, joka nyt valittaisiin, johtaisi pidemmän päälle hyvin suureen muutokseen koko vakuutusjärjestelmässämme ja myös, näin väitän, terveydenhoitojärjestelmässämme. Se johtaisi amerikkalaiseen malliin. Se johtaisi hyvin vaikeaan tulkintaan kustannusvastaavuudesta, millä tavalla se huomioitaisiin muiden ryhmien osalta. Jatkossa siihen tulisivat urheiluvammat täysimääräisesti. Sen jälkeen ryhdytään katsomaan tupakojien osalta erikseen, niitä jotka käyttävät enemmän rasvoja, miltä osin näiltä pitäisi sairaanhoidosta periä maksuja jne. Mielestäni tämä järjestelmä tulee kerta kaikkiaan selvittää, ennen kun otetaan näin merkittävä askel tällaiseen suureen linjamuutokseen nykyjärjestelmään.

Ed. Kuuskoski: Arvoisa puhemies! On mahdollista ja sallittua myös järjen käyttö, kun tehdään lainsäädäntöä. Minusta tämä kustannusvastaavuus voidaan toteuttaa aivan järkevällä tavalla. Ed. Backman on siinä varmasti oikeassa, että valmistelu on jäänyt tässä asiassa kovin heikoksi, mutta periaatteessa kustannusvastaavuuden pitäisi näkyä. Se myös kannustaisi panostamaan riittävästi ennalta ehkäisevään toimintaan, joka minusta on jäänyt ai-

van liian vähälle, koska tosiasiallinen maksurasite, joka on vakuutusyhtiöille tullut, on ollut hyvin pieni.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Minä en valitettavasti voi yhtyä ed. Kuuskosken näkemyksiin syyn ja seurauksen paremmasta huomiomisesta nykytilanteeseen verrattuna. Me jouddumme hyvin liukkaalle jälle, jos lähdemme sille tielle, että ryhdymme aina arvioimaan, mikä on seurauksena jostakin tietyistä tilanteesta. Esimerkiksi kohta voidaan ajatella, minkälaisissa kengissä kuljet kadulla, jos liukastut. Se on sitten syy ollut, että on ollut väärät kengänpohjat. Sen takia kun liukastut, yhteiskunta ei korvaa enää laitoksissaan tapahtunutta hoitoa.

Kiinnitän huomiota myös siihen, mikä tuli valiokunnassa esille, eli tämä saattaa johtaa myös siihen, että tapaturmavakuutusyhtiöt ryhtyvät itse rahoittamaan tai omistamaan sairaalalaitoksia. Tällaisia esimerkkejä löytyy kansainvälisesti.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Aivan kuten ed. Kuuskoski totesi, järjen käytön ei pitäisi olla kiellettyä, ja juuri sillä perusteella vastustamme tätä hallituksen esitystä, joka nyt on käsittelyssä.

Perusteluna on käytetty kustannusten vastavuutua, mutta tosiasiaa tämä esityshän ei toteuta sitä. Tämä esitystapa on täysin epäonnistunut. Kuten on todettu, kaikki asiantuntijat toivat sen esille. Juuri tätä esitystä me vastustamme.

Se, mitä ed. Kuuskoski esitti siitä, mikä ajatus tässä on ollut pohjana, on aivan eri asia. Sen selvittämistä on syytä edelleen jatkaa, miten se toteutetaan järkeä käyttäen.

Ed. Kuuskoski: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti. Minä olen tyytyväinen ed. Stenius-Kaukonen viimeiseen puheenvuoroon, jossa hän totesi, jos ymmärsin oikein, että hän tämän periaatteellisen lähtökohdan hyväksyy. Sitä minäkin halusin tässä puolustaa, koska tuntui, että ed. Backman ei nähnyt tässä lähtökohdassakaan mitään hyvää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Backman ed. Lahti-Nuuttilan kannattamana ehdotanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Puhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho E., Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila S.-L., Antvuori, Aula, Biaudet, Björkenheim, Donner, Dromberg, Enestam, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jouppila, Järviolahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kalli, Kallis, Kanerva, Kankaanniemi, Karhunen, Kauppinen, Kempainen, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkea-osa, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Laakkonen, Lahtinen, Laivoranta, Lammien, Laukkanen M., Laukkanen V., Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkainen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Malm, Markkula, Mattila, Moilanen, Niinistö, Nordman, Norrback, Näsi, Ollila, Pekkarinen, Pelttari, Perho-Santala, Pesälä, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pokka, Puhakka, Pura, Rauramo, Rehn O., Renko, Renlund, Rossi, Rusanen, Ryynänen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Sasi, Savela, Seivästö, Suhola, Särkijärvi, Taina, Takala, Toivonen, Turunen, Ukkola, Uosukainen, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virrankoski, Väistö, Westerland ja Zyskiewicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Aittoniemi, Alho, Andersson, Anttila U., Apukka, Astala, Backman, Bell von, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hassi, Helle, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Jurva, Kallioma, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laine, Leppänen P., Lindroos, Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Luukkainen, Metsämäki, Mutttilainen, Myller, Mäkelä, Mäkipää, Nikula, Ojala A., Ojala O., Paakkinen, Paasio, Paloheimo, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Rask, Riihijärvi, Rimmi, Rinne, Roos J., Roos T., Rätty, Rönholm, Savolainen, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Urpilainen, Veh-

kaoja, Viljamaa, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Hautala, Hurskainen, Jokiniemi, Juhantalo, Kaarilahti, Laitinen, Miettinen, Morri, Mäki-Hakola, Mölsä, Nyby, Ranta, Rehn E., Röntynen, Salolainen, Seppänen, Tiuri, Vuorensola ja Väyrynen.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 102 jaa- ja 78 ei-ääntä; poissa 19. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi Posti- ja telelaitoksesta annetun lain 9 §:n kumoamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 269

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 16

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että lakiehdotus hylättäisiin.

Palautan mieliin sen, että liikelaitostamisen yhteydessä sitouduttiin lainsäädännöllä takamaan Posti-Telen virkahenkilöille tietyt erityisehdot irtisanomisen varalta. Tätä kohtuullista kautta on kulunut vain kaksi vuotta, kun nyt ollaan kumoamassa tämän sitoumuksen mukainen erityiskohtelu. Kohtuullinen aika olisi varmasti ollut esimerkiksi vuoteen 1996, jolloin olisi ollut ehkä järkevääkin aukaista telepuoli kilpailulle, mihin tähdäten olisi tätä kumoamista ajateltu. Nyt sitä kiirehditään aivan kohtuuttomasti ja koko operaatiolla ajoitetaan ehkä tuhansien henkilöiden työttömäksi tekeminen. En voi millään hyväksyä tällaista ja vielä vähemmän sitä, että sopimuksia rikotaan.

Ed. Urpilainen : Arvoisa puhemies! Valtion liikelaitoksia koskevan yleislain perusteluissa todettiin, että liikelaitosuudistuksen yhteydes-

sä henkilöstön palvelussuhteen jatkuvuus tullaan turvaamaan. Posti- ja telelaitosta koskevaan lakiin sisällytetty henkilöstön asemaa turvaavat säännökset olivat järjestöjen ehtona liikelaitosmuotoon siirtymiselle.

Voimassa olevan Posti- ja telelaitoslain 9 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan mm. seuraavaa: ”- - Posti- ja telelaitos niin kuin yleensäkin yleislaissa tarkoitettut liikelaitokset eroavat selvästi valtion virastoista ja muista laitoksista. Toiminta markkinoilla kilpailutilanteessa saat- taan näissä liikelaitoksissa johtaa joissakin tapauksissa valtion virastoja ja muita laitoksia huomattavasti helpommin virkajärjestelyihin. Tästä erityisestä syystä hallitus pitää tarpeellisena, että yleislain mukaisissa liikelaitoksissa vakinaiset virkamiehet saavat turvan viran lakkauttamisen varalta.”

Posti- ja telelaitoksesta annetun lain 9 §:n mukainen eroraha ja toistuva korvaus ovat palvelussuhteen ehtoja ja vaikuttavat merkittävällä tavalla virkamiesten oikeusasemaan. Tällaiseen palvelussuhteen ehtoon ei voida puuttua virkaehtosopimuksen ollessa voimassa. Voimassa olevat virkaehtosopimukset päättyvät lokakuun lopussa ensi vuonna.

Arvoisa puhemies! Nyt kolmannessa käsittelyssä oleva hallituksen esitys merkitsee sitä, että Posti- ja telelaitoksen vakinaisten virkamiesten asemaa heikennetään viran lakkauttamistilanteessa. Heiltä poistetaan eroraha ja toistuva korvaus. Maan hallitus on siis yksipuolisilla toimenpiteillään romuttamassa sopimusta, jonka se on ollut henkilöstöjärjestöjen ja Posti- ja telelaitoksen kanssa tekemässä. Hallitus pettää Posti- ja telelaitoksen työntekijät.

Esitystä perustellaan sillä, että näin parannetaan Posti- ja telelaitoksen kilpailukykyä, kun kaukoliikenteen kilpailu yksityisten toimilupalaitosten kanssa käynnistyy vuoden 1994 alussa. Varhempien päätösten mukaanhan kilpailun olisi tullut avautua vasta vuoden 1996 alusta. Hallitus ja sen liikenneministeri on päätöksellään aiheuttamassa sen, että Posti- ja telelaitos joutuu ensi vuoden aikana vähentämään väkeään noin 3 000 työntekijällä ja virkamiehellä. Näistä valtaosa on jäämässä työttömäksi. Eli maan hallitus on tältäkin osin omilla päätöksillään lisäämässä työttömien joukkoa, joka juuri tänään tulleiden uusien työministeriön laskelmien mukaan on saavuttanut uuden ennätyksen eli yli 420 000 kanssaihmistämme on vailla työtä ja sen tuomaa elämisen turvaa.

Kun arvioi nykyhallituksen päätöksiä ja poliittista linjaa, syntyy vaikutelma, että nykytasoinen joukkotyöttömyys ei hallituksen mielestä vielä riitä. Tehdään tietoisesti päätöksiä, jotka lisäävät työttömiä. Tätähän kilpailun jouduttaminen kaukoliikenteessä tosiasiasa tulee merkitsemään. Olisikin ollut paikallaan, että hallitus olisi perunut viime syyskuussa tekemänsä päätöksen kilpailun avaamisesta jo vuoden 1994 alusta.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Pulliaisen tekemää hylkäys ehdotusta.

Ed. Saario (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Äskeistä päätöstä on hieman vaikea ymmärtää, kun kysymyksessä on laki, jolla PTL:n palveluksessa olevan virkakunnan poikkeuksellisia erityisoikeuksia yritetään saada hieman lähemmäs tavallisten ihmisten tasoa. Siinä mielessä ed. Urpilainen ei pysynyt aivan todellisuudessa. Voi sanoa, että tässä menivät postilaitokset hieman sekaisin.

Mielestäni kilpailun vapauttamisen sekoittaminen tähän kysymykseen on väärin elementtien mukaan ottamista. Tosiasiasa on niin, että kilpailutonta tilannetta pidettiin yllä liian kauan. PTL:llä oli ylivoimainen mahdollisuus maassa toimiviin alueellisiin puhelinlaitoksiin verrattuna. Nyt kilpailun vapauttamisella on saatu aikaan huomattavia kustannussäästöjä maakuntatasolla puhelujen ja muiden toimien halventuessa. Tästä on ollut yksinomaan etua.

Näin ollen PTL:n rationalisointitoimia on kyllä katsottava kokonaisuuden näkövinkkeleistä eikä hyvin ahtaasta näkökulmasta. Mutta ymmärrän, että kun hallitusta on tarkoitettu vastustaa, niin sitähan voi vastustaa millä keinolla tahansa.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Urpilaiselle toteaisin, että minusta oli selvää jo silloin, kun säädettiin lakia liikelaitoksista, miten tämä tulee menemään. Palvelu ja bisnes eivät voi kulkea käsi kädessä. Kun bisnes valittiin, se tarkoitti jo silloin palvelun hylkäämistä Posti-Telen osalta. Tämän me toimme täällä selvästi esille jo silloin ja äänestimme myös liikelaitostamista. On käynyt valitettavasti juuri niin kuin silloin ennakoimme. Tietenkin meidän pitää yrittää nytkin vielä, selvästi huonommassa tilanteessa kylläkin, puolustaa työntekijöiden asemaa kaikin käytettävissä olevin keinoin. Ne keinot vain ovat onnettoman vähät nyt, kun

valta on pois eduskunnalta annettu ja liikelaitos tekee mitä tekee.

Mitä tulee telemaksujen alenemiseen, niin ed. Saariolle toteaisin, että PTL niitä on alentanut. Kaukoverkot Oy:lle on annettu toimilupa ei ole mitään säästöä, se on selvää tuhlausta, koska se johtaa päällekkäisiin investointeihin. Meillä huudetaan säästöistä, mutta käytännössä tuhlaataan turhiin investointeihin, tässä tapauksessa jopa miljardeja markkoja.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän minäkin kuten ed. Tennilä huomiota siihen, että telepuolen ns. kilpailu merkitsee vain sitä, että investoidaan moninkertaisiin järjestelmiin eli vähäiä investointivaroja käytetään tavalla, joka ei ole mielekäs näin pienessä kansantaloudessa. Minä näen tämän asian niinpäin, että jos kysymys on normaalista valtion harjoittamasta palvelutoiminnasta, me voimme antaa velvoitteen yhdelle telejärjestelmälle optimoida toimintansa jopa niin, että se ei tuota mitään voittoa, vaan plus miinus nolla -tuloksen, mutta pitää huolen siitä, että kuluttajain maksamat maksut ovat varsin kohtuulliset ja alhaiset.

Ed. Urpilainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Saariolle toteaisin, että minusta on varsin tärkeätä nähdä, mitä taustaa vasten tämä lakiesitys on ymmärrettävä. Tätä esitystä ei olisi tarvinnut tänne tuoda, ellei maan hallitus olisi lähtenyt tekemään syyskuussa päätöstä, jolla se avaa kaukoliikenteen kilpailun jo vuoden 94 alusta.

Toteaisin edelleen, että tänä päivänä kaukoliikenteen hintataso on aivan toista luokkaa, mitä se oli esimerkiksi kymmenen vuotta sitten. Posti- ja telailaitos on johdonmukaisesti vuosittain laskenut hintoja. Sen me eduskunnassa toki tiedämme. Tämän päivän reaalihintataso on 20 prosenttia siitä, mitä se oli kymmenen vuotta sitten. Minusta tämä kertoo sinänsä sen, että hintoja voidaan laskea ilman kilpailuakin, jos vain siihen tahtoa on, ja tätä tahtoahan Posti- ja telailaitos on todella osoittanut.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen valiokunnassa ollut hyväksymässä hallituksen esityksen niiltä osin, että poistetaan erityisehdot Posti-Telen työntekijöiltä. Sen sijaan olen esittänyt kritiikkiä, ja ed. Saarion puheenvuoron johdosta ehkä on paikallaan todeta sen kritiikin perustelut tässäkin yhteydessä.

Taustana on tietysti se, että erityisesti liikenne-ministeriö on harkinnut asian sillä tavalla, että aikaisemmin sovitusta Posti-Telen toiminnan vapauttamisesta kilpailulle luovutaan ja kiirehdytään asiaa kahdella vuodella. Tämähän on aiheuttanut tämän ongelman, mikä Posti-Telen suhteen on ymmärrettävä.

Kaukoverkon vapauttaminen on minusta ollut huonosti harkittu suhdannetilanteeseen ja työllisyystilanteeseenkin nähden. Vastaisuuden varalle voisi toivoa hallitukselta ja eri ministeriöiltä hieman laajempaa näkökulmaa näihin asioihin, kun kilpailulainsäädännön toteuttamista viedään eteenpäin. Tässäkin tapauksessa kävi sillä tavalla, että toista kautta erityisesti valtion varoilla joudutaan huolehtimaan tämän päätöksen seurauksena syntyvästä työttömyydestä lähes vastaavalla määrällä, luultavasti vielä suuremmalla summalla kuin muuten olisi tapahtunut. Eli olisi ollut viisaampaa pysyä aikaisemmin sovitussa aikataulussa. Mutta koska tämä ei ole enää eduskunnan päätettävissä, niin on perusteltua olla hallituksen lakiesityksen takana.

Edustajat Hurskainen ja Vuorensola merkitään läsnä oleviksi.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saario puheenvuorossaan kertoi, että hinnat ovat kilpailun vuoksi laskeneet. Nythän on todella niin, että PTL on itse laskenut hintojaan niin, että Suomen kaukopuhelut ovat erittäin kilpailukykyisiä eurooppalaisessa mittakaavassa. Muistaakseni toiseksi halvimmat ovat Suomen kaukopuhelujen hinnat verrattuna eurooppalaiseen hintatasoon. Itse olen sitä mieltä, että oli järkevää saattaa PTL liikelaitokseksi. Se on joustavoittanut ja lisännyt tulosvastuusta ja myös kekseliäisyyttä siinä, miten asioita hoidetaan paremmin. Tuloksia on nähty. Yksi on hintojen lasku.

Sen sijaan olen aivan samaa mieltä ed. Korvan kanssa siitä, että päätös kilpailun avaamisesta oli hätäkohta ja todella virheellistä politiikkaa tässä suhdannetilanteessa, kun se erityisesti vielä kehitysalueiden kannalta tulee merkitsemään sitä, että kun kilpailu pääsee täysitehoisesti käyntiin kehitysalueilla, siellä missä liittymiä on vähän, hinnat tulevat nousemaan ja kahtiajako eteläisen Suomen ja muun Suomen välillä tätä kautta korostuu.

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sehän ei ihan tähän asiaan kuulu, mutta talon tapoihin ilmeisesti hyvin, että puhutaan asian vierestä.

Puhutaan nyt sitten PTL:n kilpailusta. Olen kauhean hämmästynyt siitä, että kun täällä monesti ollaan huolissaan siitä, miten meidän yrityksemme olisivat kilpailukykyisiä, niin nyt kun meillä jokin valtion yksikkö on pikkuhiljaa päässyt lähemmäksi, voisiko sanoa, solakkaa toimintakykyistä tilaa — minä anna PTL:lle täydet pisteet siitä, se on tehnyt suuren operaation — niin täällä pyritään ikään kuin pitämään sitä huonona asiana. Nyt on syytä lisäksi muistaa, ed. Pulliainen, että alueelliset puhelinyhtiöt myös toimivat ja työllistävät. Pitäisikö ne sitten purkaa vai oletteko sitä mieltä, että Suomessa pitäisi letkut olla yhdellä organisaatiolla? Se tuntuu kyllä sopivan varsin hyvin ilmeisesti monen opposition kansanedustajan mielipiteisiin.

Ed. Tennilä kiinnitti huomiota bisneksen ja palvelun yhteyteen. Luulen, että ed. Tennilällä jo aatemaailmastaan on erinomaisen hyviä kokemuksia siitä, että kannattaisi lähteä mieluummin tähän suuntaan, sillä ed. Tennilän taustajärjestelmässä ja taustalla on sellainen yhteiskuntajärjestelmä ja suunnitelmatalous, joka pitää huolen siitä, että kun ei ole kinkkua, ei ole myöskään joulua.

Ed. R i i h i j ä r v i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Saariolle haluan todeta samoin kuin muillekin, että se innostus, jolla Valtionrautatiet ja Posti-Tele tehtiin liikelaitoksiksi, oli ennenaikaista. Tämän lain yhteydessä ja monissa muissakin yhteyksissä on tullut ilmi, että kun ennen yhteiskunnan palvelulaitoksiksi yhteisesti päättämät laitokset on muutettu liikelaitoksiksi, niin ne ovat vain vähentäneet palvelujaan ja tällä tavalla myös heikentävät varsinaisen yritystoiminnan kilpailumahdollisuuksia. En lähde pidemmältä selittämään asiaa, mutta kyllä liikelaitostaminen on Posti-Telen samoin kuin Valtionrautateiden kohdallakin täydellisesti epäonnistunut. Olen sitä mieltä, että eduskunnan on kiireesti ryhdyttävä toimenpiteisiin, että nämä otetaan jälleen valtion laitoksiksi ja saadaan näistä selvät palvelulaitokset. Ne siten parhaiten palvelevat myös yksityistä yritysten välistä kilpailutoimintaa.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Saariolle totean, että Suomi on tehnyt Euroopan ennätyksen teleliikenteen osal-

ta yksityistämisessä. Suomi on ainoa maa, jossa valtion monopoli kaukoliikenteestä on purettu. Se on meillä erityisen typerää, koska maa on iso ja harvaanasuttu. Se johtaa erittäin suuriin hukainvestointeihin. Kilpailu käydään pelkästään Etelä-Suomessa, ja tästä tulevat laajat kehitysalueet Suomessa väistämättä kärsimään, koska palveluja siellä on voitu kehittää juuri kaukopuhelujen tuotolla.

Ed. Korvalle totean, että kritiikkinne on perusteltua Kaukovert Oy:n saaman toimiluvan osalta. Mutta muistutan teitä, ed. Korva, siitä että keskustapuolueen ministeriryhmä hallituksessa, Lapin edustaja mukana, hyväksyi tämän toimiluvan. Ei se ollut vain liikenneministeriö, joka sen hyväksyi, vaan myös keskustapuolueen ministerit olivat antamassa Kaukovertkoille toimilupaa.

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Saario näyttää jäävän mielipiteineen aika yksin salissa, enkä minäkään hänen tuekseen asetu. Kuten monet edustajat, mm. Korva ja Urpilainen, ovat todenneet, lain keskeinen ongelma on valtioneuvoston tänä syksynä tekemä päätös, jolla kauko- ja paikallisiikenteen kilpailu vapautettiin ja aikaistettiin tätä vapauttamista kahdella vuodella vuoden 94 alkuun.

Lain valiokuntakäsittelyn yhteydessä annettiin Posti- ja telelaitoksen taholta ymmärtää, että mikäli olisi pysytty alkuperäisessä kilpailun vapauttamisaikataulussa eli se olisi vapautettu vuoden 1996 alusta, ei nyt syntyneitä henkilöstön sopeuttamiso ongelmia olisi tullut vaan sopeuttaminen olisi voitu suorittaa pääasiassa luonnollisen poistuman ja muiden henkilöjärjestelyjen kautta.

Tein jo lain aikaisempien käsittelyjen yhteydessä kysymyksen ministeri Norrbackille, mutta hän on pysynyt tiukasti poissa salista, kun lakia on käsitelty. Toistan kuitenkin vielä kysymykseni: Mistä johtui se kiire, jolla valtioneuvoston päätös tehtiin ja aikaistettiin kilpailua kahdella vuodella? Mitkä olivat keskeiset motiivit tähän päätökseen?

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Minua hiukan ihmetyttää, että ne edustajat, jotka ovat moittineet kilpailun avaamista, eivät ole mietti-neet asiaa siitä näkökulmasta, mitä kilpailun avaaminen ja sitä kautta todennäköisesti tapahtuva hintojen lasku vaikuttaa toisaalta tavallisten ihmisten talouteen, toisaalta nyt vaikeuksissa olevien suomalaisten yritysten kustannuksiin ja

sitä kautta suomalaisten ihmisten työllisyysmahdollisuuksiin.

Posti-Tele on jo laskenut hintoja, mutta käsittääkseni se on johtunut nimenomaan siitä, että se on tiennyt joutuvansa kilpailemaan tällä alalla eli kilpailun uhka on laskenut hintoja.

Oleellista mielestäni on se, että kun kilpailu alkaa, Posti-Telelle ei pidä säilyttää sellaisia taloudellisesti raskaita velvoitteita, joita sen kilpailijoilla on. Nyt on kiistämättä ongelmallista se, että rikotaan työntekijäosapuolen kanssa tehty sopimus. Mutta toisaalta huulen, että aika moni niistä yksityiseltä sektorilta työttömiksi joutuneista suomalaisista, joita keskuudessamme on satojatuhansia, mielessään kysyy, millä perusteella nyt valtion laitoksissa työssä olevien irtisanomisehtojen pitäisi olla työntekijän kannalta kerta kaikkiaan aivan toista luokkaa kuin muunlaisissa työpaikoissa olevien.

Haluaisin myös kertoa, että minulle on Posti-Telen työntekijäkunnan taholta kerrottu, että nykytilanne on aiheuttanut tavattoman kireän työilmapiirin, koska eroamisedut ovat olleet niin suuret, että työntekijöitä on ryhdytty painostamaan, että he eroaisivat itse, jolloin he tietenkin jäivät vaille yleisiäkin valtion eroamisetuja.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Tämänkin asian kohdalla ihmettelee keskustan ryhmässä usein esiintyvää kaksinaamaisuutta, jannuskasvoja. Ed. Korva oli vahvasti puheenvuorossaan esityksen hyväksymisen takana ja löysi hyviä puolia ja kilpailua jne. Kuitenkin samainen keskusta toisaalta pyrkii olemaan airueena haja-asutusalueiden palvelujen ja muun hyvinvoinnin puolella. Tämän vuoksi he ovat valiokuntavaiheessa hallintovaliokunnassa kovasti kritisoineet, että vaikka laki on muka hyvä, tulisi huolehtia siitä, että haja-asutusalueiden palvelut eivät huonone. Kuitenkin me jokainen tiedämme, että jos raaka kapitalismi tällä alueella vallitsee, väkeä vähennetään. Aivan yhtä varmaa on, että nimenomaan maaseutupostinjakelu tulee kärsimään. Omantunnon parantamiseksi keskustan ryhmä saneli mietintöön maininnan haja-asutusalueiden palvelujen tärkeydestä. Mutta me tiedämme kaikki, että liikelaitoksessa ei sitä mietintöä lueta.

Lopuksi kannatan tehtyä lain hylkäysehdo-tusta.

Ed. U r p i l a i n e n : Arvoisa puhemies! To-teaisin ed. Hassille sen, että aivan kuten aikai-semmin totesin, Posti-Tele on itse vuosittain

laskenut kaukoliikenteen taksoja niin, että niiden reaalitaso on tänä päivänä noin 20 prosenttia siitä, mitä oli 10 vuotta sitten. Tietenkin tämä on merkinnyt myös sitä, että valtio on saanut kassaan viime vuosina entistä vähemmän markkoja Teleltä. Kun Tele parhaimmillaan tuloutti yli 700 miljoonaa vuodessa, ensi vuoden budjetikirja kertoo, että ensi vuonna Tele tulee tulouttamaan noin 240 miljoonaa markkaa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Olin minäkin kiinnittänyt huomiota siihen, että eiväthän rahat mihinkään ole hävinneet. Tulot on Posti-Telestä tuloutettu valtiolle ja niitä on käytetty valtion menojen maksamiseen. Vastuu menettelytavoista on eduskunnalla, joka on tulostavoitteet asettanut ja ratkaissut sen, mikä on toisaalta tariffipolitiikka ja mikä on toisaalta tulokertymävaatimus valtiolle.

Sitten kilpailun avaaminen. Niissä asiakirjoissa, jotka toimitettiin valiokunnalle, todetaan selvästi, että haja-asutusalueilla taksat tulevat kohoamaan hyvin yksiselitteisen selvästi kustannusvastaavuusperiaatteen mukaisesti. Sen sijaan pääkaupunkiseudulla ne ilmeisesti tulevat laskemaan. Edelleen työntekijäjärjestöt ilmoittivat kirjallisesti valiokunnalle yksimielisesti vastustavansa kumoamishanketta.

Ed. S.-L. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkin puheenvuoron johdosta pyysin puheenvuoron. Ed. Vähänäkin, ollaksemme rehellisiä silloin aikoinaan, kun hyväksyttiin Posti- ja telelaitoksen liikelaitokseksi muuttamista koskeva laki, meistä varmaan liian moni uskoi siihen lain pykälään, jossa todettiin Postin palvelutavoitteista, ja uskoimme myös siihen, että palvelutavoitteet jatkossa määrätään eduskunnan toimesta. Näin ei käytännössä valitettavasti ole ollut.

Minusta ainoa keino jatkossa turvata haja-asutusalueiden palvelut on se, että erotetaan toisistaan liikelaitos ja laitos, joka huolehtii peruspalveluista. Haja-asutusalueiden palvelujen Postin osalta tulisi olla niitä ns. peruspalveluja. Nyt on ydinkysymys se, että liikelaitosperiaatteella ei ole olemassa peruspalvelua eikä sitä varten verkostoa.

Ed. K. Orva: Herra puhemies! Ed. Vähänäkin puheenvuoron johdosta totean, ettei keskustan esittämässä näkökulmassa ole sinänsä ristiriitaa. Olemme valiokunnassa todenneet ja olen myös tässä keskustelussa todennut, että valtio-

neuvoston päätös on sinänsä se pohja, jonka vuoksi lakiesitys on perusteltu. Mutta se on myös todettava, että me emme siihen valtioneuvoston päätökseen enää tässä salissa voi puuttua.

On toki totta, mitä ed. Tennilä sanoi, että ei asiaa ole päättänyt yksin liikenneministeriö vaan valtioneuvosto ja myös keskustan ministerit ja sitä kautta keskustan eduskuntaryhmä, ja minä myös joudun vastuulliseksi ilman muuta tästä päätöksestä.

Mutta siitä huolimatta haluan korostaa sitä, että tämä päätös ja yleensä kilpailun edistämiseen liittyvät päätökset pitäisi tehdä hieman pidemmällä tähtäimellä ja katsoa, mitä tulee nurkan takaa vastaan. Tässä käy sillä tavalla, mihin on jo puheenvuoroissa viitattu, että erityisesti haja-asutusalueille tulee sellainen palvelujen saatavuusongelma, josta me joudumme rahallisesti vielä vastaamaan. Toivottavasti salissa tulee ymmärrystä sille, kun lähivuosina joudumme esittämään ilman muuta budjettiin erillistä määrärahaa, jossa turvataan haja-asutusalueille liikelaitostuvan Posti-Telen käyttöön tietty peruspalvelumääräraha. Toivottavasti kaikki olette yhtä mieltä silloin, kun tätä määrärahaa käsitellään.

Ed. P. A. Loheno: Herra puhemies! Joihinkin aikaisempiin kommentteihin vastakommentteja.

Ensinnäkin ed. Urpilaiselle, joka sanoi, että meillä on erittäin halvat kaukoliikenteen taksat: Minusta se on hyvä asia ja toivottavasti se tulee takaisin liikenteen vähenemisenä. On huomattavasti halvempaa joka tapauksessa siirtää tietoa elektronisesti johtoja pitkin kuin siirtää tietoa henkilöautolla.

Ed. Pulliaiselle ja joillekuille muillekin, jotka ovat puhuneet haja-asutusalueiden kustannuksista: On tietysti todettava, että haja-asutusalueen kustannukset ylipäänsä ovat monessakin suhteessa korkeammat kuin tiiviisti asutetun alueen. Siellä on viemärointikustannuksia, vesijohtokustannuksia, koko infrastruktuuri maksaa tietysti enemmän, ja haja-asutusalueella asuminen on monessa suhteessa toisaalta sympatisempaa. Asun itse oikeastaan haja-asutusalueella ja olen valmis maksamaan siitä lisäkustannuksia.

On puhuttu työttömyyden lisääntymisestä sitä kautta, että ihmisiä joutuu irtisanotuksi. Nähdäkseni kukaan sellainen ei joudu irtisanotuksi, jolla on nykyisessä tehtävässään järkevää tekemistä, joten kysymys on vain näennäistyöl-

listetyn ihmisen muuttumisesta todelliseksi työtömäksi.

Olen ed. Hassin kanssa täysin samaa mieltä siitä, että julkisen sektorin ja yksityisen sektorin irtisanomissuojien pitäisi lähestyä toisiaan.

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Haja-asutusalueiden kustannuksista haluaisin edellä sanottuun lisätä vain sen, että juuri sillä tavalla, jos Posti-Telelle säilytetään sellaisia kustannuksia, joita sen kilpailijoilla ei ole, esimerkiksi siinä muodossa, että irtisanotulle työntekijälle joudutaan maksamaan aivan toista luokkaa olevat korvaukset kuin yksityisillä kilpailijoilla, luodaan sellainen tilanne, että kun kilpailu tapahtuu todennäköisesti ensisijaisesti rintamailla, Posti-Telen ylimääräiset kustannukset näkyvät nimenomaan haja-asutusalueiden hinnoissa. Olen sitä mieltä, että niiden, jotka haluavat, että postin ja teleliikenteen taksat haja-asutusalueella ovat kohtuulliset, tulisi kannattaa sitä, että Posti-Telellä ei ole ylimääräisiä kustannusrasitteita kilpailijoihinsa verrattuna.

Mitä tulee niihin tuloihin, joita Posti-Tele on tuottanut valtiolle, mielestäni on itsestään selvää, että kun kilpailu avautuu, nämä tulot pitää kerätä toisella tavalla, esimerkiksi televeron muodossa, joka on kaikille kilpakumppaneille yhtäläinen.

Ed. Suhonen: Herra puhemies! Kuulun niihin henkilöihin, jotka ovat sitä mieltä, että työntekijän, olkoonpa hän yksityisellä taikka yhteiskunnan palveluksessa, kohtelun irtisanomistilanteessa pitäisi olla sama. Mitään ylimääräistä suojaa ei pidä antaa sen, että on yhteiskunnan palveluksessa ollut, on kunnan taikka valtion palveluksessa, vaan ihminen ja äänestäjä on hänkin ja nälkä hänellekin voi tulla siellä yksityisen firmassa. Tasapuolista kohtelua!

Taksat tulevat nousemaan haja-asutusalueella. Se on aivan selvä. Mutta te kaikki, jotka olette hinkuneet Eurooppaan, mahdollisesti menemään EY:hyn, voitte olla vakuuttuneita siitä, että Jyväskylän alapuolella tulee kilpailu olemaan. Kermankuorintayhtiöt tulevat teidän kauan kaipaamastanne Euroopasta ja kuorivat tästäkin. Jollei olisi vapautettu nyt vaan vasta 96, mihin ed. Metsämäki viittasi, Suomi ei olisi ollut valmis siihen vielä. Sen jälkeen pitää totutella kilpailuun. Silloin ollaan valmiit ottamaan ne eurooppalaiset yhtiöt, joita te olette himoineet tänne.

Immetelin aikoinaan sitä, kun ministeriössä olin, että Postin edustajat sanoivat, että heillä on

kaapelikapasiteettia niin paljon kuin hiukankin Suomessa tarvittaisiin, valokaapeleita, että pitäisi enemmän yhteistyötä olla Postin ja toimilupa-laitosten välillä, ettei kumpikin yhtiö kilvan kaiva kaapeleita vierekkäin ja teho ole olematon. Valokaapelitekniikka on kuulemma niin korkealaatuista ja hyvää tällä hetkellä, että voisi pistää kaikki samaan, kunhan vain tekisivät sopimuksen eikä kilvan kaivettaisi maahan. Joku ajattelee, että se olisi Nokian kaapeleista taas pois. Järjen käyttö tässäkin hommassa on sallittua. Toivottavasti kilpailu tekee sen, että kuluttajan maksamat hinnat putoavat ja puhelimen käyttäjät voittavat tässä asiassa.

Kemijärvet ja muut saavat kyllä minusta saada valtiotuet, jotta tasapuolisuus lisääntyisi hinnoissa.

Ed. Laakkonen: Arvoisa herra puhemies! Kun katsotaan Posti-Telen toimintaa ja sen kehittymistä, niin on pakko myöntää, että hyödyn ovat saaneet kuluttajat, kun maksut ovat alenneet ja alenevat edelleenkin. Tästä voimme olla kaikki samaa mieltä. Jos katsotaan kokonaistilannetta hallituksen esityksen pohjalta, niin tällä hetkellä virkasuhteiset ja työso-pimussuhteiset ovat erilaisessa asemassa ja nimenomaan niin, että työso-pimussuhteiset kärsivät. Virkasuhteisilla on paljon paremmat edut, ja siinä mielessä hallituksen esitys on ihan oikea, että se yhtenäistää molempien etuja.

Ongelmiakin tietysti Posti-Telen toiminnan kehittämisen ja kilpailun kiristymisen yhteydessä voi tulla etenkin haja-asutusalueille, niin kuin täällä on jo puhuttu. Valiokuntakin oli siitä huolissaan, ja siksi me valiokunnassa halusimme mietintöön panna: "Valiokunta pitää välttämättömänä, että myös vastaisuudessa posti- ja teletoiminnan peruspalvelut ovat koko maassa yleisesti saatavilla tasapuolisin ehdoin."

Tietenkin ongelmia aiheuttaa vielä se, että kun Posti-Tele aiotaan yhtiöittää vuonna 94, silloin tuloutus valtiolle jää pois. Se on tietysti valtion taloudellisen tilanteen kannalta hieman ongelmallista.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Hyötyä eivät välttämättä ole saaneet kuluttajat Postin ylihinnittelusta kymmenen vuoden aikana. Se on mennyt valtion kassaan, enkä tiedä, mihin Telelaitos on tulot laittanut. Toki kaukopuheluiten hinnat ovat laskeneet, mutta eivät läheskään niin paljon kuin olisivat voineet laskea. Siksi tämä kilpailun vapauttaminen on ollut aivan välttämä-

tön, muuten Postia ei saada tehostamaan toimintaansa ja palvelemaan kuluttajia.

Laki sinänsä ei ole se, joka eriarvoistaa telepalveluja taajamien ja haja-asutusalueitten kesken, vaan se on nimenomaan valtioneuvoston päätös, johon osittain tietenkin laki perustuu. Ongelma ei kehitysalueittenkaan kannalta ole niin yksinkertainen. Koko ajan on valtion budjettiin liittynyt ns. piilotelevero, jota nimenomaan pohjoisen yrittäjät maksavat huomattavasti enemmän kuin etelän yrittäjät. Jos ja kun kilpailu aivan varmasti helpottaa pohjoisen yrittäjien asemaa, niin minä en kyllä näe mitään syytä kehitysalueen kansanedustajana vastustaa nimenomaan tätä lakiesitystä. Ei tällä vaikuteta asiaan mitään. Minä olen sitä mieltä, että kilpailu on myös Pohjois-Suomen yrittäjille hyvä asia.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Kun täällä ed. S-L. Anttila aikaisemmin totesi, että ei olisi uskonut, että eduskunnan päätöksiä ei kunnioiteta, niin silloin kun tätä liikelaitoslakia Posti- ja telelaitoksen osalta käsiteltiin, me emme uskoneet vakuutteluja. Täällä monella suulla puhuttiin sitä, että palvelutaso paranee, hinnat alenevat, henkilöstön asema tulee turvattua. Nyt se on edessä taas kertaalleen. Näinhän on aina tapahtunut. Jos kerran näitä peruspalveluorganisaatioita puretaan ja bisnes tulee mukaan, niin on luonnollista, että silloinhan ihmisen asema on hyvin köykenäinen. Tämä johtaa siihen myös jatkossa, että viimeisetkin palvelut lähtevät maaseutukunnista, sen perässä lähtevät myös ihmiset. Siellähän ei ole kohta juuri ole mitään poistettavaa, kun sieltä on tämäkin hallitus moneen kertaan karsinut peruspalveluita.

Henkilöstön asemaa sopii miettiä monella tavoin. Muun muassa kun eduskunnan ruokalanpitäjä muuttui, henkilöstön asema oli toisarvoinen tekijä muutaman markan takia. Tämä näyttää olevan porvareilla linja tänä päivänä, eihän sillä mitään muuta väliä, kun vain mietitään, mistä rahaa revitään, mutta ei mietitä sitä ihmistä, ei asiakasta eikä työntekijää.

Täällä on tullut esille, että on järjetöntä tänä päivänä suorittaa miljardien markkojen investoinnit Suomeen. Miksi, koska Posti-Telellä on kapasiteettia ja Posti-Tele tekee vieläkin sitä, jos eduskunta tahtoo. Se alentaa hintoja, turvaa henkilöstön aseman ja lisää kapasiteettiaan, mutta jos maahan kaivetaan muutaman miljardin rinnakkaisverkosto, niin kyllä meillä täytyy olla tässä yhteiskunnassa ylimääräistä rahaa erittäin paljon.

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Tässä on käynnissä sinänsä varsin ansiokas liikennepoliittinen keskustelu asian tiimoilta. Pyytäisin kuitenkin huomauttaa, että tämä lakihan ei koske lainkaan liikennepoliittikkaa. Tässä laissa on vain kysymys siitä, että Posti- ja telelaitoksen liikelaitostamisen yhteydessä Posti- ja telelaitoksen virkamieskunnalle annetut valtion virkamieskuntaa paremmat edut, jotka koskevat erotilannetta, perutaan, jolloin heitä tulevat koskemaan normaalit valtion virkamiesten edut.

Kun Posti- ja telelaitoksen liikelaitoslakia tässä on arvosteltu ja siitä on heitetty mm. sosialidemokraattien taholta aika mittavia kirveitä tänne keskustan suuntaan, minä pyydän huomauttaa, että Posti- ja telelaitoksen liikelaitoslaki toteutettiin aikana, jolloin keskusta oli oppositiossa. Me jopa yhden kerran äänestimme sen lepäämään (Ed. Tennilä: Ette yksin!) — koko muun opposition kanssa — jolloin hallitus toi eduskunnan käsittelyyn uuden esityksen, joka jonkin verran oli parempi ja turvaavampi kuin alkuperäinen. Sosialidemokraatit olivat mukana siinä hallituksessa ajamassa sitä läpi.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Hassille totean, että vielä voimassa olevan 9 §:n mukaiset ns. ylimääräiset kustannukset ovat niin marginaaliset liikevaihtoon nähden, että sillä ei ole mitään merkitystä sen kannalta, minkälaisia tariffeja noudatetaan haja-asutusalueella.

Ed. Paloheimo totesi, että vain ne henkilöt irtisanotaan, joilla ei ole järkevää tekemistä Posti-Telen piirissä. Totean vain tähän, että tämä politiikka on pikkuisen toisenlaista. Nimittäin telepuolella on lähes kaikki teletoimen työsuhteet organisaatiouudistukseen vedoten yksipuolisesti purettu ja sitten irtisanotusta porukasta otetaan joitakin takaisin ja pyritään nuorentamaan koko kaarti niiltä osin kuin halutaan ja tällä tavalla harjoitetaan varsin persoonallista politiikkaa.

Ed. Laakkoselle toteaisin, kun hän väitti, että tällä yhtenäistetään TES- ja VES-väki, että näinhän ei tapahdu sen takia, että TES-puolella on ihan erilaiset ehdot.

Ed. Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! Ed. Saari, te olitte silloin oppositiossa oikeassa, ja tunnustan itsekkin olleeni liian sinisilmäinen, koska uskoin vakuutteluihin, että liikelaitostaminen ei merkitsisi palvelutason heikkenemistä. Mutta, ed. Saari, älkää antako uudelleen pettää

itseänne! Miksi nyt jatketaan samoja virheitä? Tässä selvästi ollaan tekemässä kilpailun nimissä erittäin suuria yhteiskuntapolitiittisia linjauksia, jotka saattavat olla virheellisiä.

Kilpailu varmasti tulee merkitsemään sitä, että suurissa kaupungeissa suuret yritykset kilpailevat keskenään ja niiden taksat laskevat, mutta näitä maksavat haja-asutusalueet ja sitten kuluttajat. Tässä suhteessa Suomessa olisi viisasta käydä itse asiassa aika filosofinenkin keskustelu kilpailusta, siitä kuinka paljon ja millä alueella pieni Suomi ei kestäkään kilpailua, vaan kilpailu onkin tuhlausta. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa, joka on yksityistämisen ja kilpailun laboratorio, katkerasti kadutaan niitä pyrkimyksiä kilpailuun, joita tämmöisten yhteisten palvelujen suhteen oli.

En myöskään ymmärrä sitä vihreiden ihmeellistä filosofiaa, että kun yksityinen sektori työntää työttömiksi nyt ihmisiä todella hurjaa vauhtia, niin myös valtion ja kuntien täytyy tehdä se, ei mitään erityisiä etuja. Minun ajatteluni mukaan juuri nyt valtion ja kuntien pitäisi hidastaa saneerausta, jotta kaikki suomalaiset eivät vielä olisi työttömyyskortistossa. Ensi kesänä ylitämme 500 000 traagisen rajan ja silloin ikkunat alkavat helistä.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Koska liikelaitostamisen yhteydessä on nimenomaan henkilöstöjärjestöjen kanssa sovittu näistä järjestelyistä, jotka nyt ovat olleet voimassa, niin minun mielestäni tuntuu käsittämättömältä, että valtiovalta lähtee yksipuolisesti rikkomaan niitä tuomalla tämän lakiesityksen. Minun mielestäni pitäisi kunnioittaa niitä sopimuksia, joita aikoinaan on tehty. Kun julkisuudessa on ollut esillä, että Posti-Teleä ollaan yhtiöittämässä ja kun mitä ilmeisimmin vuonna 96 tai 95 kilpailu sallitaan myös ulkomaisille yhtiöille Postin kanssa, niin silloin voitaisiin palata asiaan ja miettiä asioita uudelleen. Minun mielestäni on liian lyhyt aika nimenomaan siitä, kun tämä sopimus henkilöstöjärjestöjen kanssa on tehty.

Ed. L a a k k o n e n : Arvoisa herra puhemies! Olisin halunnut kysyä niiltä, jotka vastustavat tätä lakiesitystä, mitkä ne perusteet oikein ovat, kun minun mielestäni tämä lakiesitys on oikean suuntainen, koska se vähentää epätasa-arvoa, mikä tällä hetkellä on virkasuhteisten ja työsuhteisten välillä. Nimenomaan tässä tilanteessa kärsivät työsuhteiset, ja minä olen ymmärtänyt, että aikaisemmin nimen-

omaan vasemmalla on haluttu olla parantamassa työsuhteisten asemaa. Valiokuntakin totei, että ellei lakiehdotusta hyväksyttäisi, kohdistuisivat kielteiset henkilöstövaikutukset mitä todennäköisimmin voimakkaana työsopimus-suhteeseen henkilöstöön.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Ed. Ukkola ymmärrän liberaalina, kun hän on yltiöliberalismin kannalla. Mutta ed. Ukkola on myös pohjoisen kansanedustaja, ja tässä roolissa ollessaan hän on täydellisesti nyt pohjoista vastaan, kun hän kannattaa sitä, että Kaukoverkot Oy tulee Posti-Telen rinnalle jakamaan pottia kaukopuhelujen tuotosta. Juuri niillä tuotoilla on voitu kehittää pohjoisen teletointia eikä millään muulla. Meillä tehdään nyt Euroopan ennätys yksityistämisessä. Teleliikenteen osalta se on erittäin typerä päätös, koska se johtaa tuhlaukseen ja myös siihen, että maan eri osissa jatkossa teletoinnin taso on erilainen. Se on väijäämätön seuraus tästä.

Liikennevaliokunnan puheenjohtajalle ed. Saarelle totean, että tällä lailla sekä liikelaitoslailla on yhteytensä samoin kuin on myös kilpailun vapauttamisella ja tällä lailla. Kun Telen kontrolli on heikentynyt, se voi tehdä mitä tekee, ja kun Teletä otetaan rahat pois, se joutuu tekemään erittäin ikäviä päätöksiä. Minä olen työntekijöiden aseman parantamisen kannalla kauttaaltaan enkä hyväksy huonontamista minäkään työntekijäryhmän osalta. Tämä viimeksi käytetyn puheenvuoron pitäjälle.

Ed. Ranta merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P a l o h e i m o : Herra puhemies! Minä olen varmaan aikaisemminkin puhunut ed. Jaakonsaaren kanssa samasta asiasta, mutta toistan nyt sen, mitä olen ennen sanonut. Nimittäin se logiikka, joka vallitsee yksityisen ja julkisen sektorin työttömien määrässä ja niiden välillä, ei mielestäni ole sellainen kuin ed. Jaakonsaari esitti, vaan pikemminkin sellainen, että kun, kai kaikki myöntävät, julkisella sektorilla on tehotomuutta, niin se tehotomuus maksaa periaatteessa esimerkiksi yksityiselle sektorille veroja ja mm. näiden verojen kautta firmojen kuorma lisääntyy, firmoja menee konkurssiin ja firmojen konkurssien myötä työttömyys yksityisellä sektorilla lisääntyy. Näin ollen, ed. Jaakonsaari, on aivan johdonmukaista, että julkisen sektorin

tyhjäkäynti, jota nimenomaan saneerauksella pyritään poistamaan, lisää työttömyyttä yksityisellä sektorilla. On osittain sen ansiota — en väitä, että kokonaan, mutta osittain — se että meillä on niin suuri työttömyys yksityisellä sektorilla.

Ed. Miettinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U r p i l a i n e n : Herra puhemies! Vastaan ed. Laakkoselle, kun hän peräänkuulutti, miksi. Tässähän nyt tosiasiaa heikennetään niiden virkamiesten asemaa, joiden virka lakautetaan. Korostan sitä, että kun aikoinaan on sovittu näistä eduista, sopimus on ollut täysin yksimielinen kaikkien henkilöstöryhmien kesken, mukana on ollut työnantaja kuin myös maan hallitus eli valtio. Tämä on yhdessä sovittu asia, yhdessä sovitut edut. Nyt maan hallitus on yksipuolisesti tekemässä lakiesitykseen muutosta, joka merkitsee sitä, että sopimus yksipuolisesti romutetaan.

Ja miksi tämä romutetaan? Ei sen takia tätä romuteta, että Posti- ja telelaitoksen henkilöstöryhmät olisivat keskenään eripuraisia, vaan siksi, että maan hallitus on tehnyt päätöksen siitä, että vastoin aiempaa sopimusta lähdetään nopeuttamaan teleliikenteen kilpailutilannetta kahdella vuodella. Kun Posti- ja telelaitos yhdessä henkilöstöryhmien kanssa tähän sopimukseen aikoinaan lähti, nimenomaan silloin sovittiin, että vuoden 1996 alusta tulee kilpailutilanne ja he voivat näillä pelisäännöillä hoitaa henkilöstönsä asteittain joko eläkkeelle tai muulla tavalla pois, joka tapauksessa niin, että he voivat ottaa kilpailutilanteen vastaan vuoden 1996 alusta. Tämä kaikki, sovittu rakennelma, nyt romahtaa ja maan hallitus todella tekee tämän yksipuolisesti.

Ed. Mäki-Hakola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Ed. Tenilälle sanoisin, että eduskunta ei ole kyllä tehnyt päätöstä, jolla tähän maahan on nyt rakennettu tämä kilpailutilanne Telen alueelle, sen te varmasti tiedätte.

En ole ollut myöskään tekemässä sitä päätöstä jonka edellisen eduskunta teki, että Posti- ja telelaitos tehtiin liikelaitokseksi, mutta näin on

tehty. Olen samaa mieltä, että on todella tuhlausta rakentaa monta verkkoa samaan maahan.

Mutta voi kysyä, miksi näin on ollut pakko tehdä? Sen vuoksi että Posti- ja telelaitos on ollut niin ahne ja niin omassa turvallisessa elossaan pöhöttynyt, että se ei ole tajunnut, mitä sen olisi pitänyt tehdä aikanaan. Sen vuoksi, on ollut pakko rakentaa kilpailu tähän maahan, jotta myös Posti-Telen toiminta saadaan järkeväksi ja tehottomuus pois, aivan kuten ed. Paloheimo sanoi.

Kilpailu on tietenkin pohjoiselle ja haja-asutusalueelle hankala asia, mutta ei se asia, mitä tällä hetkellä käsittelemme. Ne ovat kaksi eri asiaa.

Ed. Seppänen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Suomi on tunnetusti yhden totuuden maa, ja ed. Paloheimo sitä tämänhetkistä muodikasta yhtä ainoaa totuutta on useaan otteeseen todistanut, että ikään kuin laaja ja jostain syystä tehoton julkinen sektori olisi joku selittäjä Suomen taloudelliselle lamalle. Kaikki tutkimukset, mitä viime aikoina on tehty sekä kansainvälisesti että Suomessa, ovat osoittaneet, että Suomessa tuotetaan julkisella sektorilla taloudellisesti, tehokkaasti ja hyvin palveluja verrattuna mihin muuhun maahan tahansa.

Onneksi Suomessa alkaa jo olla sellaisia toisinajatteliija-taloustieteilijöitä, kuten kauppakorkeakouluissa professoreita, jotka ovat tutkineet, että ei julkinen sektori vaan nimenomaan suljettu yksityinen sektori on yksi meidän taloustaantumamme syy, se yksityinen sektori, joka ei kilpaile. Kylpylä-, kelomökki- ym. suljetun yksityisen sektorin kauppakeskustalous on vienyt yhteisiä voimavaroja. Esimerkki tästä on maatalous, kun vielä 80-luvulla maataloudessa investoitiin enemmän kuin koko Suomen metalliteollisuudessa. Tämä on meidän taloudellisen taantumamme ja lamamme yksi selittäjä, ei se, että ihmisille on tuotettu sosiaali-, terveys-, liikenne- ja telepalveluja tehokkaasti ja edullisesti, minkä tutkimus on osoittanut.

Ed. K a s u r i n e n : Arvoisa puhemies! Kuunnellekseni ed. Ukkolan puheenvuoroa ja hänen arviointiaan ja arvosteluaan Posti- ja telelaitoksen menneisyydestä en malta olla palauttamatta mieliin, että keskeisissä tehtävissä

kyseisessä laitoksessa on toiminut ed. Ukkolan aatemaailmaa edustava pääjohtaja. Näin ollen kun asiaa tarkastellaan tältä kannalta, voi myös kääntää pallon takaisin ed. Ukkolan syliin. Käsitteäkseni pääjohtajalla on ollut mahdollisuus siihen, että laitos olisi voinut toimia tehokkaasti ja sillä tavoin, että hinnat olisivat olleet kilpailukykyisiä. Sitten hän lähti muihin merkittäviin tehtäviin Keski-Eurooppaan, ja sen jälkeen tietysti Suomessa on tehty omat johtopäätökset, mitä kyseisen laitoksen kehittämiseen tulee.

Periaatteessa itse en hyväksy sitä tilannetta, joka meillä tällä hetkellä on, että meillä nämä kilpailevat osapuolet eivät pääse järkevään yhteistyöhön nimenomaan, mitä tulee rakenteellisen puolen tekemisiin. Tässä suhteessa myös voisi hallitukselle esittää toivomuksen, että jos siinä on jotain tehtävissä, että meille ei rinnakkaisverkkoja rakenneta, siinä olisi askaretta edelleenkin.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola totesi, että tämä kaikki johtuu siitä, että Posti-Tele on kärsinyt ns. pöhötystaudista. Näin varmasti on. Mutta sen jälkeen kun Posti-Tele on muutettu liikelaitokseksi, asiasta on asianomainen laki, posti- ja telelaitoslaki, joka määrittelee nimenomaan sen, että eduskunnalla on mahdollisuus määrittellä palveluvelvoite, myös se, millä tavoin palvelut hoidetaan, ja eduskunta ohjaa rahoja, jos on tappiollista palvelutoimintaa, ja myös määrittelee tuloutusvastuun valtiolle. Tämän kautta ns. pöhötys saadaan varmasti pois. Mitään järkeä mielestäni ei ole siinä, että lähdetään kilpailuttamaan rinnakkaisia verkkoja näin pienessä maassa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Pyydin minäkin puheenvuoron ed. Ukkolan puheenvuoron johdosta. Ymmärsin, että hän väitti, että eduskunnalla ei olisi ollut mitään roolia näissä tapahtumissa. Tottahan on juuri niin kuin ed. Vistbacka äsken totesi, että eduskunta on tehnyt kaikki olennaiset päätökset, on tehnyt liikelaitostamispäätöksen, joka syntyi varsin kivuliaasti, niin kuin ed. Saari äsken kuvasi, on asettanut tulostavoitteet, on niitä rukannut ja on käyttänyt taloudellisen tuloksen hyväksi. Mitenkä taustalla operatiivinen johto on toiminut Posti-Telessä, siitä on ollut vastuussa varsin pitkään kuuluisa liberaali, puolueen puheenjohtaja Pekka Tarjanne, niin kuin juuri ed. Kasurinen ehti todeta. Ihailen ed. Ukkolan itsekriittisyyttä taustaorganisaatioonsa nähden.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Lupaan nyt, että tämä on viimeinen puheenvuoro ed. Jaakonsaarelle tästä aiheesta. Tässä asiassa ei tarvita mitään erityisiä teoreettisia tutkimuksia. Jokainen sellainen henkilö, joka on ollut osan elämästään yksityisellä sektorilla ja osan julkisella sektorilla, näkee sen tehottomuuden ensimmäisenä päivänä, kun hän julkiselle sektorille siirtyy.

Mitä tulee kansainvälisiin tutkimuksiin, niin kansainvälisillä tutkimuksilla ei osoiteta mahdollisesti mitään muuta kuin se, että kaikkialla on tyhjäkäyntiä. Se on vähän samanlainen asia kuin että esimerkiksi kaikkialla on liikaa aseita. Ei pidä tehdä kansainvälisiä vertailuja ja luottaa niihin, vaan pitää mieluummin luottaa omiin silmiinsä.

Se, ed. Jaakonsaari, mitä ei ole tehty, mitä on usein esitetty, on että otettaisiin ulkopuolinen selvitysmies, joka selvittäisi koko sen julkisen sektorin tyhjäkäynnin, mitä on havaittavissa. Tämmöistä ei ole tehty eikä ilmeisesti uskalleta tehdä. Minä olen yhdessä kunnassa sitä ehdottanut, ja virkamiehet vastustavat sitä kynsin hampain aivan ilmeisesti siitä syystä, että kun he itse tekevät tämmöisiä selvityksiä, niin selvitykset ovat heidän mielensä mukaisia, mutta jos ulkopuolinen tulisi ja näkisi sen todellisuuden, niin sieltä saattaisi paljastua semmoisia asioita, mitä ei haluta paljastuvan.

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Ensiksi toteaisin, että pidän jossain määrin mauttomana sitä, että ed. Ukkolalle tässä keskustelussa on sälytetty vastuuta siitä, mitä samaa puoluetta edustanut Pekka Tarjanne on tehnyt. Esimerkiksi minä katson, että siitä huolimatta, että olen tunnettu vihreä, en missään tapauksessa suostu ottamaan vastuuta kaikesta siitä, mitä minua kauemmin vihreässä liikkeessä toimineet lukuisat ihmiset ovat tehneet, esimerkiksi kaikesta siitä, mitä Ville Komi tai Erkki Pulliainen ovat tehneet.

Ed. Jaakonsaarelle olisin halunnut selvyyden vuoksi todeta, että en kuulu niihin, jotka katsovat, että laman perussyys olisi tuhlauksen julkisella sektorilla. Olen kyllä siitä mieltä, että perussyys lamaan on tuhlauksen yksityisellä sektorilla. Se on esimerkiksi tämän pankkikriisin perussyys. Mutta en myöskään ymmärrä sellaista pienen ihmisen puolustamista, jossa ei nähdä niitä pieniä ihmisiä, jotka esimerkiksi maksavat puhelinlaskuja taikka joiden työpaikan säilyminen, romahdaminen tai mahdollinen syntyminen riippuu nykyisten tai mahdollisten tulevien työnantajien

kokonaiskustannuksista, mm. niistä teleliikenteen kustannuksista, joita valtion toimenpiteet näille työnantajille aiheuttavat.

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on heitelty aika ikävänkin sävyisiä syytöksiä eri tahoille, mm. Posti-Teleen ja sen pöhöttyneisyyteen. Minusta tuntuu, että noita on heitelty aika autuaan tietämättömyyden vallassa, koska on muistettava, että Posti-Telellä on tällä hetkellä tavattoman paljon väkeä, jolle ei ole mitään järjestäytynyttä tehtävää, mutta ei se johdu mistään muusta pöhöttyneisyydestä kuin siitä, että tekninen vallankumous teletekniikassa on yllättänyt Posti- ja telelaitoksen. Kun verkot on valokaapeloitu, keskuksat digitalisoitu, ei kerta kaikkiaan ole kaapelihuoltoryhmille, korjausryhmille ja keskusten huoltoryhmille mitään asiallista tehtävää. Tämä on tekniikan edistymisestä johtuvaa. Nyt vain kysytään, onko Posti-Telen edelleen pidettävä se väkimmääransä palveluksessa, jolle ei ole mitään tehtävää, ja jos ei, niin minkälaisia etuja eron yhteydessä heille on annettava.

Ed. Laakkonen: Arvoisa herra puhemies! Valtiokonttorin asiantuntija jakoi hallintovaliokunnan jäsenille selvityksen erityissuojan vaikutuksista tähän mennessä, ja siinä sanotaan, että tänä vuonna 1. joulukuuta mennessä on maksettu PTL:n virkamiehille erorahaa yhteensä 729 141 markkaa. Edunsaajia on ollut yhteensä 43 tänä vuonna ja — huomattavaa — vain yksi heistä on saanut 8 113 markan erorahansa erityissuojan nojalla, eli hänelle ei olisi alle 40-vuotiaana myönnetty erorahaa valtion virkamieslain ja eroraha-asetuksen nojalla. Edelleen sanotaan, että toistuvaa korvausta saa tällä hetkellä vain yksi PTL:n entinen virkamies, joka ilman erityissuojaakin olisi täyttänyt toistuvan korvauksen ikä- ja palvelusvuosiedellytykset. Eli kovin merkittävästä ja suuresta asiasta ei ole nyt tässä hallituksen lakiesityksessä kysymys.

Ed. Luttinen: Herra puhemies! Ed. Saaren kanssa olen yhtä mieltä siitä, että Telelaitoksen nykyaikaistaminen niin tekniikaltaan kuin muutoinkin luonnollisesti johtaa siihen, että henkilökuntaa tarvitaan vähemmän. Sehän on ollut Telelaitoksen tiedossa pitkään, ja henkilöstöään on sopeutettu jo useiden vuosien ajan vallitsevan kehityksen mukaiseksi. Kysymys oli nyt siitä, että vuoteen 1996 mennessä, jolloin olisi siirtymäaika jäänyt pitemmäksi, olisi voitu

sopeuttaa henkilökunta siihen tarpeeseen, mikä silloin on, luonnollisen poistuman ja eräiden muiden toimenpiteiden avulla. Nyt kun tehdään tällainen ratkaisu kuin tehdään, joudutaan henkilöstöä supistamaan rysäyksellä, mikä johtaa siihen, että ihmisiä joudutaan irtisanomaan ja pistämään kenties toimeentuloluukulle.

Sama vähentämistilanne tekniikan kehityksen ja toisaalta sen johdosta, että eletään syvässä lamassa, jolloin uusia liittymiä tulee hyvin vähän, koskee myös yksityisiä toimilupa- ja telelaitoksia. Niillä on aivan sama tilanne. Siellä lomautetaan ja joissakin tapauksissa kenties joudutaan irtisanomaan väkeä, ellei lomauttaminen riitä. Väkeä on niissäkin liikaa. Tämä on yleinen ongelma tällä alalla, joten koko tilanne pitää nähdä yleisempää taustan vasten.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kun on tilaisuus kiittää, niin täytyy heti kiittää ed. Laakkosta siitä, että hän toi esiin äsken mainitun tilaston, jota minulla ei ollut täällä salissa mukana. Sehän osoittaa vastauksena ed. Hassille sen, että 9 §:n soveltamisella ei ole ollut mitään tosiasiallista taloudellista vaikutusta Posti- ja telelaitoksen tariffipolitiikkaan.

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Ed. Pullialle haluaisin vielä todeta sen, minkä totesin ensimmäisessä puheenvuorossani, että eräs ihminen, joka on itse eronnut Posti-Telen palveluksesta, kertoi minulle, että hän on kokenut siellä työilmapiirin aivan sietämättömäksi siksi, että siellä on ollut liikaa väkeä, mutta ihmisiä ei ole irtisanottu, koska eroamisetuudet ovat olleet niin kalliit työnantajalle. Sen sijaan on yritetty saada ihmisiä painostettua eroamaan itse, jolloin he sitä kautta muonavahvuudesta poistuttuaan joutuvat menettämään työpaikkansa ilman edes valtion yleisiä erottamiseen liittyviä etuuksia. Tämäkään ei ole hyvä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pulliaisen ed. Urpilaisen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Puhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho E., Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila S-L., Anttila U., Antvuori, Aula, Biau-det, Björkenheim, Dromberg, Enestam, Haavisto, Hassi, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Järvilahti, Jääskeläinen, Jääteenmäki, Kalli, Kallis, Kanerva, Kankaanniemi, Karhunen, Kauppinen, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkea-osa, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Laakkonen, Lahtinen, Laivoranta, Lamminen, Laukkanen M., Laukkanen V., Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Linnainmaa, Louvo, Luukkainen, Malm, Markkula, Mattila, Miettinen, Moilanen, Mäki-Hakola, Niinistö, Nikula, Nordman, Näsi, Ollila, Paloheimo, Pekkarinen, Pelttari, Perho-Santala, Pesälä, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pokka, Puhakka, Pura, Pykäläinen, Rauramo, Rehn O., Renko, Renlund, Rossi, Rusanen, Rynnänen, Rätty, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Savela, Seivästö, Suhola, Särkijärvi, Taina, Takala, Toivonen, Turunen, Ukkola, Uosukainen, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viljanen, Virrankoski, Väistö, Westerlund ja Zyskiewicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Aittoniemi, Andersson, Apukka, Astala, Bell von, Gustafsson, Hacklin, Halonen, Helle, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Jurva, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laine, Leppänen P., Lindroos, Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Metsämäki, Muttilainen, Myller, Mäkelä, Mäkipää, Ojala A., Ojala O., Paakkinen, Paasio, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Rask, Riihijärvi, Rimmi, Rinne, Roos J., Rönholm, Savolainen, Seppänen, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Urpilainen, Viljamaa, Vistbacka, Vähäkangas ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Alho, Backman, Donner, Hautala, Juhantalo, Kaarilahti, Kempainen, Laitinen, Lindqvist, Morri, Mölsä, Norrback, Nyby, Ranta, Rehn

E., Roos T., Röntynen, Tiuri, Vehkaoja, Viinanen, Vuorensola, Vuoristo, Vähänäkki ja Väyrynen.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 109 jaa- ja 66 ei-ääntä; poissa 24. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1993

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 170

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 25

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Ehdotan lakiesityksen perustelussa lausuttavaksi edustajille jaetun monisteen mukaisesti: ”Hyväksytään lakiehdotuksen eduskunta toteaa, että maataloudessa ei ole käynnistetty vielääkään niitä rakennemuutoksia, joihin kansainvälisen kaupan muutokset — etenkin Gattin Uruguayan kierroksen tulokset — sekä mahdollinen EY-jäsenyys velvoittaisivat. Se merkitsee, että aikaan maatalous joutuu varsin yhtäkkisen ja rajun sopeutumisen kouriin, mikä lisää maatalousväestön tulevaisuudesta tuntemaa epävarmuutta. Lakiesitys merkitsee vanhan, sekä veronmaksajille, kuluttajille että tuottajille kalliiksi käyvän maatalouspolitiikan jatkamista. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin maataloustulolain uudistamiseksi, kuten eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on useaan otteeseen vaatinut.”

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Eduskunta vuonna 89 esityksestäni edellytti juuri kansainvälistenkin paineiden takia maataloustulolain ja maatalouden rakenteen korjaamista. Arvostelimme silloin viisivuotista lakia. Nyt olemme nähneet, miten itsepetos on johtanut itsetuhoon, kun se on ollut liian pitkävaikutteinen nykyisellä mallilla. Maataloustulopolitiik-

kaan kuuluvat edelleen kiintiöt ja tilojen kehittämisen estävät järjestelmät. Vuositasolla käytetään edelleen noin miljardin luokkaa rahaa tasapainottamiseen ja passiivitukeen mm. luopuville. Tässä mielessä myös vientituki edelleen on ensi vuonnakin normaalisdolla varsin tuntuva, paljon hallituksen talousarvioesitykseen merkittyä suurempi, pahimmillaan miljardiluokkaa.

Maa- ja metsätalousvaliokunta on itse eräissä yhteyksissä varsin pitkälle lausunut aivan saman suuntaisesti kuin ed. Iivarin esittämässä lausumassa on. Täten luulisi, että eduskunta voisi myös tässä yhteydessä, nyt viimeisellä pykillä ollen ja viimeisen hetken koittaessa, yksimielisesti korostaa uudistusten käynnistämistä.

Kannatan ed. Iivarin tekemää lausumaehdotusta.

Ed. Ollila: Herra puhemies! En voi olla tässä yhteydessä huomauttamatta siitä, että puheena oleva maataloustulolakihan hyväksyttiin tässä salissa myös ed. Rajamäen äänellä, minkä hän systemaattisesti pyrkiin unohtamaan.

Tässä yhteydessä on syytä tuoda esille myös se, että hallitus on nimittänyt työryhmän, jonka tehtävänä on uuden maataloustulolain valmistelu, joten näiltä osin tämän ponnin hyväksymiseen ei ole tarvetta.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Aina kun sosialidemokraattien taholta kuuluu ponsiehdotus maatalouden suuntaan, on syytä olla varuillaan, koska on jo totuttu siihen, että sosialidemokraattien pyrkimykset eivät ole edes kansantaloudellisesti maatalouden suuntaan positiivisia.

Tässä viitataan EY:hyn, ja kyllähän EY tietysti on suuri uhka suomalaiselle maataloudelle. Mutta ei nyt kiirehditä kovin paljon näissä asioissa kuitenkaan tekemään EY:n mukaisia päätöksiä, koska minulla on vakaa näkemys siitä, että koko EY murtuu pilareineen suureen muistamattomuuteen. 10—15 vuoden kuluttua ei enää muisteta, että EY:tä on ollut olemassa. Katsellaan nyt ja lähdetään sen perusteella ja nykyisin suunnitelmissa olevilla tavoin kehittämään maataloutta, mutta ei tällä perusteella, että viitataan Gattin Uruguay'n kierrokseen ja Euroopan yhteisön säännösten voimaantulemiseen: ei mennä asioiden edelle.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Ollilan tavoin muistutan, että tähän ponsilauslmaan liittyvä viimeinen asia, jossa edellytetään

välittömiin toimenpiteisiin ryhtymistä maataloustulolain uudistamiseksi, on parhaillaan käynnissä.

Edustajille Iivari ja Rajamäki voisivat todeta, että käsittääkseni Edinburghin huippukokouksen päätökset omalta osaltaan vauhdittanevat myös asetetun toimikunnan työtä. Eli nyt sosialidemokraattien taholta ollaan esittämässä pontta asiasta, jonka valmistelutyö on käynnissä, ja tosiaan niin kuin totesin, ulkopuoliset voimat ovat jopa sen valmistelutyön valmistumista kiirehtimässä.

Tätä taustaa vasten toteaisin, kun puhutaan, että tulee erittäin kalliiksi, että realiteetti kuitenkin on se, että Suomessa maataloutta ei kyetä näissä olosuhteissa mitenkään harjoittamaan samoilla edellytyksillä kuin sitä tehdään Keski-Euroopassa. Sitä taustaa vasten joka tapauksessa, kun me haluamme oman elintarviketuotannon säilyttää, niin siitä täytyy myös olla valmis tietty markkamäärä maksamaan.

Siitä olen yhtä mieltä, että ylituotannosta pitää pyrkiä lähemmäksi kotimaan kulutusta niin kuin nyt on tehty. Tässä pyrkimyksessä vain helposti unohtuu se tosiasia, että samalla pitäisi rakennepolitiikkaan kiinnittää huomiota, kun viime aikoina on pitkälti vain ylituotannon supistamistoimiin paneuduttu.

Ed. R a j a m ä k i: Herra puhemies! Esitimme jo vuonna 89 lähetekeskustelusta lähtien ja palautekeskustelussa seikkaperäisen kritiikin maataloustulolaille myös kansallisista syistä ja maatalouden itsensä sopeutumisen ja rakennekehityksen vuoksi.

Ed. Ollila, sosialidemokraatit oli ainoa tämän silloisen hallituksen lakiesityksen vastustaja valiokunnassa ulosmarsseilla ja muutoksilla, mutta me jäimme yksin emmekä saaneet muutettua sitä. Ainoastaan maataloussopimuksen 1 kohta jäi ministeri Pohjalan toimesta toteuttamatta eli lakiesitys antamatta. Se oli ainut konkreettinen tulos siitä vastustuksesta valitettavasti.

Ed. Aittoniemelle on syytä todeta, että myös SMP on kyllä ollut valiokunnassa hyväksymässä sosialidemokraattien esittämät ponnit, jotka lähtevät nimenomaan maatalouden sopeuttamisen ja nuorten tilojen rakennekehityksen turvaavista linjauksista.

Ed. Anttila, tämä ponsilausuma, mitä tässä esitetään, vahvistaisi valiokunnassa yksimielisesti esitettyjä tavoitteita, joten ei siinä pitäisi olla mitään hämmästyttävää.

Ed. Tiuri merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Westerlund: Herra puhemies! Ed. Iivarin esittämän ja ed. Rajamäen kannattaman lausuman sisältö ei ole millään tavalla perusteltu. Otettakoon huomioon, että tässä vaiheessa vielä ei EY meitä velvoita mihinkään. Mehän emme tiedä, mihin nämä neuvottelut aikanaan vievät ja mihin meidät velvoitetaan, mihin ei. On aivan turhaa puhua tästä. Mehän olemme edellyttäneet ja myös monien ministeriitten suulla, että meillä on suuret mahdollisuudet saada ne välttämättömät erivapaudet ja siirtymäkaudet, joita on maatalouden olemassaololle aivan kohtalokkaan välttämätöntä saada aikaan. Katsotaan, mitä sieltä tulee. Me edellyttämme, että neuvottelutulos tulee olemaan sen kaltainen, että maatalouden elinvoima tässä maassa voidaan vielä säilyttää. Ei tulos ole ollenkaan sanottu; ainakin meidän täytyy toivoa, että nämä neuvottelut menevät mahdollisimman hyvin.

Mutta suurin uhka maataloutta kohtaan tänä päivänä on todennäköisesti sosialidemokraattien ajama linja, mikä on ollut johdonmukainen, ja erityisesti ed. Rajamäen eduskunnassa ajama linja. Se ei ole asiallinen eikä perusteltu millään tavalla.

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Ed. Sirkka-Liisa Anttila on maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtajana tehnyt hyvin ansiokasta työtä sellaisen pohdinnan vauhdittamiseksi, joka koskee suomalaisen maatalouspolitiikan uudistamista, jonka uudistamisen tarpeesta kaikki valiokunnassa olemme yksimielisiä.

Ed. Ollilan ja ed. Sirkka-Liisa Anttilan puheenvuoroihin viitaten haluaisin sanoa, että tämän ponnen tarkoituksena ei ole todellakaan aiheuttaa riitaa maatalouspolitiikassa, vaan vauhdittaa maataloustulolain uudistamista siitä valiokunnassa saavutetun yksimielisyyden perusteella. Olemme valiokunnassa olleet aika petyneitä ja turhautuneita siitä, että olemme usein yksimielisesti hallitusta kehottaneet kiirehtiämään maataloustulolain uudistamista ja hallitus ei ole millään tavalla konkreettisesti reagoinut näihin valiokunnan toivomuksiin. Toivon hartaasti, että voisimme yhdessä nyt kannustaa hallitusta siihen, että Pohjolan työryhmän tulokset saatetaan aikoinaan lakiesityksen muotoon.

Ed. Vähäkangas: Herra puhemies! Edustajat Westerlund ja Sirkka-Liisa Anttila

yrittävät antaa sellaisen kuvan, että oltaisiin tuhoamassa suomalaista maanviljelystä ja maataloutta. Siitä ei ole kysymys. On kysymys siitä, millä tavalla yhteiskunnan tukea suunnataan maatalouteen ja miten järjeistetään tätä työtä.

Minä kysyisin ed. Sirkka-Liisa Anttilalta ja ed. Westerlundilta: Kuinka oikeana pidätte sitä, että hyvää palkkaa saavat viljelijät ja tuottajat saavat myös rajoituksetta tuottaa ja yhteiskunta maksaa? Miksette te kiinnittä huomiota siihen, että tuki suunnataan pienille tiloille, perheviljelmille, joilla on kysymys leivästä. Annettaisiin tilakohtaista tukea, tuki suunnattaisiin tuotteen eikä maksettaisi yhteiskunnan puolesta siitä, että mitä enempi tuotat, sitä enempi saat yhteiskunnan tukia. Tämähän on järjetön tilanne, ja tässä suhteessa pitää kyllä maatalouspolitiikkaa ja maataloustulolakia järjeistää. Mutta alkää ihmeessä yrittäkö vasten tietoa sellaista ajatusta tänne iskostaa, että ollaan tuhoamassa kotimainen maatalous eikä arvostettaisi peruselintarvikkeiden tuotantoa tässä maassa.

Ed. Ollila: Arvoisa puhemies! Ed. Vähäkangas on aivan oikeassa siinä, että suurin piirtein tuohon suuntaan maataloustulolakia tulee jatkossa kehittää.

Mutta kun ed. Rajamäki jälleen irtisanoutuu voimassa olevasta maataloustulolain ja väittää, että sosialidemokraatit olisivat ainoa ryhmä, joka ei ollut sitä hyväksymässä, niin ed. Rajamäki, menkää ja hakekaa äänestyskortat sen lain käsittelystä. Ed. Rajamäki painoi vihreää jaanappia kuten kaikki muutkin sosialidemokraatit. Aivan turha hurskastella. Aivan turha nousta enää pyytämään vastauspuheenvuoroa, tämä tosiasia ei siitä miksiäkään muutu.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa puhemies! On totta, niin kuin ed. Iivari täällä totesi, että valiokunnassa olemme olleet täysin yksimielisiä siitä, että maataloustulolakia tulee uudistaa, ja olemme siitä useaan otteeseen todella myöskin yksimielisesti lausuneet. Nyt vain hallitusta puolestaan siinä mielessä, että hallituksen tämän vuoden toiminta pitkälti valitettavasti on aivan ymmärrettävästi mennyt niiden säästöpäätösten tekemiseen, joita kansantalouden tilanne on vaatinut. Säästöpäätöksissä toki maatalous on ollut myöskin keskeisesti mukana.

Mutta pidän varsin arvokkaana sitä hyvää yhteistyöhengen ilmapiiriä, joka valiokunnassa on vallinnut ja toivottavasti vallitsee jatkossakin,

koska Suomen maatalouden tulevaisuutta ajatellen kansallinen konsensus on kaikkein tärkein asia. Suomalainen maatalous ei tule yhdyntävässä Euroopassa pärjäämään, jos meillä ei ole tavoitteista kansallisesti yhteisymmärrystä.

Sen sijaan kun ed. Vähäkangas puhui suurituloisista, että he tuottavat, niin on aivan totta, että on muutama. Varmasti valmisteltavana oleva maataloustulolaki, niin kuin ed. Ollila totesi, jo tämän ongelman korjaa.

Mutta, ed. Vähäkangas, yhdyntävässä Euroopassa maataloista tulee monitiloilijoita. Me emme voi enää tehdä selkeää jakoa siitä, mistä tulot muodostuvat, koska olen aivan varma, että viljanviljelytilalla ei tule olemaan selviytymismahdollisuutta ilman muuta tulolähdettä. Se on osaaikatyö, ja silloin pitää hyväksyä, että tilalta käydään työssä.

Ed. Saario: Herra puhemies! On tietysti ihan totta, että meillä käydään aikamoista viivytystäistelua, jottei tarvitsisi ryhtyä, voisiko sanoa, raadikseen meneviin uudistuksiin maataloudessa. On tullut kyllä se aika, jolloin on katkaistava kustannusten täyskompensaatioperiaate ja veronmaksajien varojen tasaisen virran johtaminen maatalouteen. Sen kuitenkin täytyy tapahtua tavalla, joka mahdollistaa paitsi tehokkaan viljelemisen myös perheviljelmien säilymisen siltä osin, kuin niillä joku haluaa toimia. Tässä yhdyntä ed. Vähäkankaaseen. Toimeentulotuen hyväksyminen yhtenä muotona olisi varmasti maatalouden ja kansantalouden kannalta kaikkein paras järjestelmä. Tehokkaat tilat eivät sitä tulisi tarvitsemaan.

Mitä tulee käsiteltävänä olevaan asiaan, ponnella ei ole suoranaista tekemistä asian kanssa. Ehkäpä jotain maatalouden ympärillä vallitsevasta sekavuudesta kertoo sekin, ettei valiokunnan mietinnössä sellaisenaan ole päätä eikä hantaa eikä se liity itse asiaan.

Ed. Westerlund: Herra puhemies! Ed. Vähäkangas antoi ymmärtää, että maatalous voi tuottaa tuotteita miten paljon tahansa ja valtio maksaa. Suurin piirtein näin kulki hänen ajatuksensa. Näinhän suinkaan ei ole. Päinvastoin maatalous on pyrkinyt ja on edelleen pyrkimässä ylituotannon supistamiseen mahdollisimman pitkälti eikä valtiolta enää osallistu samalla tavalla kuin muutama vuosi sitten.

Pienenä esimerkkinä voisin kertoa, että valtio osallistuu naudanlihan vientikustannuksiin ainoastaan 2 miljoonaa kiloon saakka eikä täysi-

määräisesti, vaan ainoastaan 80 prosentilla. Seuraavaan 2 miljoonan kilon mahdolliseen ylituotantoon valtio osallistuu ainoastaan 50 prosentilla. Kaiken naudanlihan viennin, joka menee yli 4 miljoonan kilon ensi vuonna, viljelijät maksavat itse. Sama periaate on otettu huomioon muidenkin lihatuotteiden osalta. Esimerkiksi sianlihan vientimääriä on samalla tavalla supistettu.

Maatalous maksaa yhä suuremman määrän ylituotannosta. Sen takia on maatalouden omassa intressissä päästä mahdollisimman vähällä tässä mielessä. Ed. Vähäkangas todennäköisesti ei ole seurannut näitä supistuksia, jotka kohdistuvat mahdolliseen vientiimme. Jotta saisimme tarvitsemamme elintarviketuotteet tässä maassa, voimmekin sallia pienen ylituotannon.

Ed. Juhantalo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Vähäkangas puuttui asiaan, josta Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä on tehnyt kaksikin lakialoitetta, toisin sanoen pankinjohtajien ja muiden suuripalkkaisten harrastusviljelmien. Kun ed. S.-L. Anttila sanoi, että näitä on muutamia, niitä on minun tietääkseni yli 6 000 tilaa. Tällaisista pitäisi ensimmäiseksi lähteä suomalaisen maatalouden saneerauksessa.

Kun me näitä lakialoitteita esittelemme täällä, ei myöskään vasemmiston puolelta ole muistaakseni tullut tukea, mutta tulee nyt kyllä tällaisessa huulenheitossa sen jälkeen, kun asian käsittely on ohi.

Näiden 6 000 tilan tukea ei lopeteta sen takia, että se on kokoomukselle ja varmasti ruotsalaisillekin arka paikka. Keskusta ei uskalla lähteä saneeraukseen, joka merkitsisi sitä, että minikäänlaista tukea ei maksettaisi tällaisille harrastusviljelijöille.

Mutta on todettava, että suomalainen maatalous on tällä hetkellä terveesti suuntautumassa oikeaan suuntaan. Sitä suuntaa on kehitettävä, mutta ed. Iivarin ponsi tarkoittaa sitä, että uskoen Euroopan yhteisön tulevan varmuudella sanelemaan maataloutemme on tässä vaiheessa jo käännettävä nokka alaspäin syösykierteseen ja mentävä siihen tilanteeseen, joka tuhoaa maatalouden ilman muuta. Emme me tässä vaiheessa siihen lähde, vaan viedään tätä tilannetta kestävästi kehityksen periaatteen mukaisesti siihen suuntaan, mikä on jo alkanut. Ne 6 000 tilaa

voidaan kääntää nokka alaspäin ja tuhota välitömästi, mutta yleensä maatalouden kehityksen suuntauksen pitää olla tasainen ja rauhallinen, niin kuin on suunniteltu.

Ed. R a j a m ä k i : Herra puhemies! MTK:n ohella ed. Ollila on aikaisemminkin pyrkinyt rajoittamaan minun puheoikeuttani maatalouspolitiikasta. En aio jatkossakaan noudattaa hänen ohjeitaan.

Eduskunnan pöytäkirjoista löytyy yksityiskohtaisesti konkreettisesti kesäkuulta 89 useita puheenvuoroja, joissa me esitimme muutosvaatimukset. Yhtään kohtaa ei tänäkään päivänä tarvitse katua, mitä tuli sanottua. Se, että valiokunnassa hallituspuolueiden ryhmäreiden neuvotteluissa ei päästy eteenpäin, ei edes ulosmarsseilla, ei ministerien Liikanen ja Pohjala läsnäollessa, ei ole sosialidemokraattisen valiokuntaryhmän tai eduskuntaryhmän vika. Me yritimme noudattaa hyviä menettelytapoja ja vähän kovempiakin otteita, mutta ed. Ollila, joka oli kokoomuksen ryhmän vastaavana, suhtautui täysin tinkimättömästi minkäänlaisiin muutoksiin. Edes virheiden korjaaminen ei käynyt, kun nähtiin, että jopa tuotantoarviot olivat väärät. Me esitimme, että tämä tulee johtamaan mm. maidossa ja rasvassa 1 100 miljoonaa markkaa suoraan veronmaksajille ilman viljelijöiden vastuuta. Näin kävi. Mitään ei oltu valmiita korjaamaan.

Eli kun nykyään ajatellaan luopuvia ja tilansa kehittämiseen turhautuvia nuoria viljelijöitä, nykyisen lain seuraamuksia veronmaksajille ja kansantaloudelle, on muistettava, että siinä lakipaketissa on ed. Ollilan leima kansisivulla.

Ed. P. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Sirkka-Liisa Anttila totesi, että meillä ei ole yhteistä tavoitetta neuvotteluissa. Olen useamman kerran sanonut, että toivoisin, että eduskunta asettaisi yksimielisesti sen tavoitteen, että me suomalaiset haluamme olla omavaraisia ruuan suhteen. Mutta jostakin syystä ei edes maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtaja aja asiaa eteenpäin, että tämä tavoite olisi, joka säästäisi myös veronmaksajien varoja.

Olen myös ollut sitä mieltä, että kun omavaraisuus saataisiin, niin silloin ns. suurtilat voisivat olla yrityksiä niin kuin muutkin yritykset ja toimia omillaan ilman yhteiskunnan tukea. Ellei omavaraisuusaste täytyisi, niin silloin otettaisiin apua yhteiskunnalta. Muuten homma pelaisi niin kuin normaalisti yritysmaailmassa.

Neuvotteluista EY- ja Eta-asiassa olen todennut useita kertoja, että ne ovat jo menneet. Ne on syöty jo. Presidentti Koivisto, pääministeri Aho ja ulkomaankauppaministeri Salolainen ovat ilmoittaneet, että me hyväksymme Maastrichtin sopimuksen ilman Suomen kansan päätöstä. Eihän meillä ole mitään neuvoteltavaa enää siellä Euroopassa.

Ed. V ä h ä k a n g a s : Arvoisa puhemies! Lyhyesti kerrattakoon nyt vielä, että maatalous on meille tärkeä maaseudun asutuksen ja peruselintarvikkeiden takia. Mutta, edustajat Sirkka-Liisa Anttila ja Westerlund, kyllä niille tiloille, joissa palkkatulot ylittävät huomattavasti jopa ammattityömiehen palkan, on käsittämätöntä maksaa yhteiskunnan tukea. Eihän siitä ole kysymys, etteivät ne saa viljellä. Minusta ne voivat viljellä paljon nykyistä enemmänkin, mutta vain maailmanmarkkinahinnalla siihen saakka tosiaan, kun tulot ovat hyvät muualta kuin maataloudesta.

Ministeri S a l o l a i n e n : Herra puhemies! Täällä on kerrottu sellaisia asioita, jotka eivät pidä yhtä totuuden kanssa. Eräs niistä on se, että meillä ei olisi muka mitään neuvoteltavaa EY:n kanssa maatalousasioista. Haluan oikaista tämän virheellisen tiedon välittömästi, jottei vain kukaan tässä salissa joutuisi siihen väärään käsitykseen, että se olisi totta.

Tosiasiahan on se, että neuvotteluissa eräs kaikkein keskeisimmistä kysymyksistä tulee olemaan maatalous. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että Suomi ei tule hyväksymään Euroopan yhteisön maatalouspolitiikan soveltamista sellaiseenaan Suomessa, vaan Suomi aikoo neuvotella omia erityisiä etuja tälle pohjoiselle tai arktiselle maataloudelle, niin kuin sitä kutsutaan. Ne perustuvat nimenomaan siihen, että täällä lämpösumma on alhaisempi kuin EY-alueella. Samat kysymykset koskettavat myös Norjaa, jossain määrin myös pohjoisempia ja keskiosia Ruotsia, kun sen sijaan eteläosa Ruotsista on selvästi edullisemmalla maataloustuotantoalueella kuin Suomi eli lähinnä Tanskaa muistuttavissa olosuhteissa. Toisin sanoen ei mitään ole vielä ratkaistu maatalouden osalta integraatiokysymyksen yhteydessä.

Eta-sopimukseenhan oikeastaan maatalous ei kuulukaan sillä tavalla, että siellä on vain joka toinen vuosi kehittämiskokous, jossa tarkastellaan tilannetta, mutta siinä on vain kahdenvälisiä pieniä vaihtojärjestelyjä maatalouden osalta.

Sillä tavalla voi sanoa, että maatalous on käytännöllisesti katsoen Eta-järjestelyn ulkopuolella. Mutta sen sijaan meillä on todellakin hyvin selkeitä tavoitteita maatalouden ja aluepolitiikan osalta, joista tulemme käymään tavattoman vaikeita neuvotteluja toisen osapuolen kanssa, ja pyrkimyksenä on se, että tässä maassa tulevaisuudessakin voidaan harjoittaa maataloustuotantoa.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Salolainen väittää, että mitään ei ole vielä ratkaistu maatalouden osalta suhteessa EY-jäsenyyteen. Tämä ei pidä paikkaansa. Tämä ei pidä paikkaansa siksi, että pääsääntöisesti Suomi joutuu hyväksymään EY:n maatalouspolitiikan sellaisenaan, vaikka ministeri Salolainen toista väittää. Pääsääntö on se, että EY:n maatalouspolitiikka on hyväksyttävä sellaisenaan, ja tähän pääsääntöön voi Suomi saada neuvotteluissa joitakin poikkeuksia. Viime kädessä näistä poikkeuksista neuvotellaan, ei EY:n maatalouspolitiikan päälinjasta.

On valitettavaa, että ministeri Salolainen ei jäänyt tänne puolustamaan virheellistä väitettään. Ymmärrän tämän väitteen siltä pohjalta, että tällä hetkellä ennen kaikkea maatalous- ja viljelijäväestöä halutaan rauhoittaa väittämällä perusteettomasti, että EY:n maatalouspolitiikkaa Suomen osalta koskevat neuvottelut ovat vielä täysin auki. Näinhän ei todella missään tapauksessa ole asianlaita.

Totta sen sijaan on se, että hallitus on jo aloittanut EY-jäsenyyden vuoksi maatalouden alas ajamisen. Maataloutta ollaan jo nyt sopeuttamassa niihin muutoksiin, joita EY-jäsenyyden tuo mukanaan. Tässä suhteessa sillä ponsiesityksellä, jonka ed. Iivari on tehnyt, itse asiassa vain nopeutetaan sitä rakennemuutosta, jonka EY-jäsenyyden myöhemmin toisi mukanaan. Tästä syystä en tule kannattamaan tätä sosialidemokraattien ponsiesitystä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä kävi nyt ilmeisesti sillä tavalla, että ministeri Salolainen oli unohtanut kertoa virkamiehille sen, mikä maatalouspuolen neuvottelutilanne ja vaatimustaso EY:hyn päin oikein on. Kaikissa niissä informaatioissa, jotka virkamiehiltä on saatu, on käynyt hyvin selvästi ilmi kaksi asiaa: Ensinnäkin pääneuvottelukohde ovat siirtymäajat, ja toinen neuvottelukohde ovat eräiden EY:n omaksumien maataloustuki-

muotojen soveltamiset Suomen tapaukseen. Tämä tarkoittaa silloin lähinnä sitä, että EY maksaisi tietyn osuuden tietyistä tukimuodoista ja Suomi sen toisen osan, jotka osuudet useimmiten menevät päikkäin eli ovat 50 ja 50 prosenttia. Kun ministeri Salolainen täältä häippäsi pois, niin keskustelua on tietysti hyödytöntä sinänsä jatkaa hänen kanssaan.

Ed. Laakkonen: Arvoisa puhemies! Onpa ikävää, että ministeri poistui. Minäkin pyysin tämän puheenvuoron hänen takiaan. Hän sanoi, että maatalous jää kokonaan Eta-sopimuksen ulkopuolelle, näinhän on sanottu ja näinhän käytännössä onkin. Mutta ongelmia kyllä on aiheutunut, ja sen me olemme kokeneet maa- ja metsätalousvaliokunnassa, kun olemme käsitelleet Eta-sopimukseen liittyviä lakeja. Ongelmia tulee rehujen yhteydessä, lannoitteiden ja siemenkaupan yhteydessä. Ei tämä ole ongelmainta. Ja sitten ovat vielä kahden vuoden välein tapahtuvat tarkistukset.

Vaikka ed. Saario sanoi, että valiokunnan mietinnössä ei ole päättä eikä häntää, niin minusta kuitenkin on merkittävää, että valiokunta on ollut hyvin yksimielinen siitä, että lihan ylituotantoa voitaisiin vähentää niin, että kotimaista lihankulutusta lisättäisiin menettelyllä, jossa käypään hintaan tapahtuva lihatuotteiden hankinta hyvitettäisiin tuotteiden lisätoimituksella. Tästä valiokunta oli ihan yksimielinen. Tämä yksimielisyys on merkittävää, ja toivotaan, että tämä johtaa myös toimenpiteisiin lihan tuotannon ja markkinoinnista vastaavien tahojen välillä.

Ed. S.-L. Anttila: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti oikaisisin ministeri Salolaisen puheenvuoron sen osan, kun hän totesi, että Eta-sopimus ei vaikuta maatalouteen. Ministeri Salolainen unohti sen, että nimenomaan ed. Laakkosen mainitsemissa rehu- ja lannoitelaisissa ja siemenkauppalaissa me joudumme sopeuttamaan siltä osin kuin mahdollista on Eta-järjestelmään. Tosin valiokunnassa olemme lähteneet siitä, että kansallinen etu pidetään ensisijaisena.

Ed. P. Leppäsen syytöksen siitä, että valiokunta ja sen puheenjohtaja eivät ole toimineet omavaraisuuden puolesta, kiistan jyrkästi. 2 päivänä huhtikuuta tänä vuonna maa- ja metsätalousvaliokunnan yksimielinen, SMP:n ed. Riijijärven eriävää mielipidettä lukuun ottamatta, lausunto lähtee nimenomaan siitä, että Suomes-

sa säilyttäisiin omavaraisuutta vastaava maataloustuotanto.

Ed. Saarion kommentti siitä, että valiokunnan mietinnössä ei ole päättä eikä häntää, toivottavasti oli eräänlainen lapsus, koska pidän aika vakavana sellaista, että edustaja, joka on ollut valiokunnan mietintöä yksimielisesti käsittelemässä, ehkä sitten leikkimielellä lausuu tämän tyyppistä, koska pidän erittäin arvokkaana sitä, että me onnistuimme tekemään tästä maataloustulolain mietinnöstä nimenomaan lihan suunnatun kohdeannin osalta yksimielisen ponnin. Muilta osinhan maataloustulolain muutos pitää sisällään sen, että tavoitehintojen vapaampi hintavaihtelu toteutuu, kun prosentti muutetaan 2:sta 3:een kustannuskompensaation osalta.

Kaiken kaikkiaan minusta on varsin arvokasta se, että valiokunnassa vallitsee aika laaja yhteisymmärrys maatalouspolitiikasta. Tosin aikatauluista ja toteuttamiskeinoista on erilaisia käsityksiä.

Ed. Vuorensola: Herra puhemies! Olen jo aikaisemmin todennut, että maataloustulolaki ja sen uudistaminen on, niin kuin täälläkin on todettu, käynnissä. Kuitenkin olen tyytyväinen siitä, että tulolakia uudistetaan nyt järkevällä, kokonaisvaltaisella tavalla, ja minusta siihen nyt nimenomaan tämä Pohjalan työryhmä pyrkii. Jokainen meistä tietää, että tulolaki liittyy ulottuvuudeltaan ei pelkästään tulopolitiikkaan vaan myös tuotanto-, alue-, rakenne- ja sosiaalipolitiikkaan. Näin ollen nämä kysymykset yksittäisesti ratkaisten saattaisivat aiheuttaa varsin suuria ongelmia. Sen takia kokonaisvaltainen tarkastelu on tarpeellista.

Se, mikä tässäkin esityksessä ja niissä esityksissä, joita täällä on ollut, minua ainakin henkilökohtaisesti kyllä hiukan harmittaa, on se, että meillä on aika paljon operoitu maatalouden kehittämisrahaston rahojen kanssa ja nimenomaan vähentämällä niitä, mikä merkitsee sitä, että otetaan rahaa pois tulevaisuudelta. Näen, että tässä linjauksessa näillä pienillä muutoksilla on tehty virhe.

Ed. Vähäkankaalle toteaisin, hän nyt ei tosin ole paikalla, että hänellä on vähän väärä käsitys maataloustulolaista, kun hän puhui siitä, että jaetaan kilojen perusteella tukea. Tämä pitää paikkansa, mutta nimenomaan hintapoliittisen tuen ja aluepoliittisen tuen osalta. Muilta osin rahan jakoa sillä perusteella tapahtuu aika vä-

hän, ja se on ehkä syytä ed. Vähäkankaan jopa tarkistaa.

Ed. Malm: Herra puhemies! Olen ymmärtänyt, että me keskustelemme juuri nyt ed. Iivarin ponnesta. Ed. Iivari sanoo ponnessaan, että "maataloudessa ei ole käynnistetty vielääkään niitä rakennemuutoksia, joihin kansainvälisen kaupan muutokset velvoittaisivat". Ed. Iivari on väärässä. Tässä talossa keskustellaan koko ajan siitä, mitä eduskunnassa tapahtuu. Voin todeta, että maaseudulla ja maataloudessa tapahtuu aika paljon ilman lakimuutoksiakin. Voin myös sanoa, että ed. Iivari ja muutkin ovat tervetulleita maaseudulle katsomaan, mitä siellä tapahtuu, millä tavalla me koetamme pärjätä ja millä tavalla koetamme päästä siihen, että pärjaisimme tulevaisuudessa Euroopassakin.

Ed. Polvinen: Herra puhemies! Tämän asian kanssa on kiivailtu täällä salissa niin kuin yleensä, kun maatalouspolitiikasta puhutaan. Ed. Iivarin ehdottamassa perustelulausumassahan lähdetään siitä, että maatalous ajettaisiin alas EY:n ehdoilla. Tämä on selvä myönteinen suhtautuminen maatalouden osalta Euroopan yhteisöön.

On aivan oikein, että ylituotanto saadaan niistettyä pois ja suunnattua tuotanto sen tarpeen mukaan, mikä omavaraisuutemme suhteen tässä maassa on. Tästä kannattaa taistella ja pitää kiinni. Minä en ole ollenkaan varma siitä, että me voimme omavaraisuudestamme pitää kiinni, jos lähdemme tällä tavalla riehumaan euromarkkinoille ja annetaan markkinavoimien asia hoitaa.

Näkinsin, että silloin kun varsinaisesta tuesta puhutaan, se voitaisiin suunnata sillä tavalla, että perheviljelmät säilyisivät edelleenkin, ettei niitä tuhottaisi. Meidän on muistettava, mitä merkitsi Tanskassa meno EY:hyn. Siellähän nousi peltokeskipinta-ala 35 hehtaaria 52 hehtaariin. Tänä päivänä siellä on 67 prosenttia tiloista velkavankeudessa ja on velanhoitovaikeuksia. Voimme vain arvailla, mitä tällainen kehitys Itä- ja Pohjois-Suomen maito- ja lihatiloilla voi merkitä, jos tällaiseen kilpailuun mennään. Se on myös suuri työllisyyskysymys.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Minä toivon, että kun ed. Iivarikin pistelee jouluaatto-na kinkkua poskeensa, muistelee, mistä se on tullut. Se on tullut maataloudesta. Toivottavasti ei jostain tehdassikalasta, jotka tuottavat tuhan-

sia kinkkuja joulun alla, se on huonoa kinkkua sellainen. Mutta jos on ihan kunnon maatalosta, se tuntuu sosialidemokraattienkin poskessa mukavalta.

Puheenvuoron pyysin ed. S-L. Anttilan puheenvuoron johdosta sikäli, että hän puhui ed. Riihijärven vastalauseesta. Minä en usko, että ed. Riihijärvi on tehnyt sellaista vastalauseita, joka olisi suomalaisten maataloustuotteiden omavaraisuutta vastaan. Se olisi kyllä aika kohtuutonta. Sitten se on päässyt meiltä aika pahasti lipsahtamaan, mutta tällaisen käsityksen ed. S-L. Anttilan puheenvuorosta sai.

Aivan lopuksi, herra puhemies, kun puhutaan, että Eta ei vaikuta maatalouteen. Se vaikuttaa, siinä on kehitysyhteistyövelvoitteet kaikilla alueilla. Eta on EY:n porstua, helvetin esikartano, kuten aikanaan sanoin. Kun Eta-sopimus astuu voimaan, myös maatalouden alasarjoon tulevat paineet alkavat Etan osalta koko ajan yhteistyövelvoitteiden perusteella. Tämä on tosiasia.

Ed. Korkeaoja: Herra puhemies! Ed. Iivari viittaa ponnessaan tarpeeseen muuttaa suomalaista maatalouspolitiikkaa Euroopan yhteisön maatalouspolitiikan suuntaan ja sellaiseen suuntaan, joka sopeutuu Gatt-neuvottelujen tulokseen. Tästä on todettava ensinnäkin se, että juuri tämän päivän tiedot kertovat siitä, että Gatt-neuvottelujen tuloksista ei tänäkään päivänä voida sanoa mitään varmaa, koska Ranskan maatalous ja Ranska valtiona on asettunut tätä sopimusta vastaan ja tilanne saattaa olla sellainen, ettei minkäänlaista Gatt-sopimusta tältä osin synnykään.

Joka tapauksessa, mitä tulee Suomen maatalouspolitiikan soveltamiseen tämän mallin mukaisesti, siinä on se ongelma, että otetaan käyttöön laajamittainen ns. suora tulotuki, joka pisimmälle vietynä tarkoittaisi sitä, että tuotteiden hintojen kautta ei viljelijä saisi edes muuttuvia kustannuksia, mikä puolestaan merkitsisi sitä, että tällainen "yrittäjätoiminta" olisi yritystoiminnan näkökulmasta täysin mieletöntä. Onkin ihmeellistä, että yrittäjätoimintaa edustava ed. Saario mm. haluaisi tähän suuntaan pitkälle maatalouspolitiikkaa kehittää.

Maatalouspolitiikassa on luotava keinot, joilla yksityisen tilan näkökulmasta tuotantotoiminta, yritystoiminta, on mielekästä. Tämä pitää mm. suoran tulotuen laajuutta ajateltaessa ottaa huomioon.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Törnqvist: Arvoisa puhemies! Ed. Polvinen sanoi, että ed. Iivarin ponsi tietäisi sitä, että maataloutta ajettaisiin Suomessa alas EY:n ehdoilla. Minusta tuntuu, ettei maatalouden alas ajaminen noin vain ponsilla onnistu. Vaikka ei olisi haettukaan EY-jäsenyyttä, vaikka Eta-sopimusta ei oltaisi solmimassa eikä hyväksymässä, niin joka tapauksessa maatalous on sellaisen rakennemuutoksen edessä, että se on parempi harkinnalla sopeuttaa kuin siten, että hallitsemattomasti siihen sopeuttamiseen joudutaan.

Sen vuoksi on hyvin harmillista, että jo tänä vuonna on maatilatalouden kehittämisrahastosta otettu budjetin katteeksi 500 miljoonaa. Ensi vuoden budjetissa sieltä otetaan 350 miljoonaa markkaa. 850 miljoonaa markkaa otetaan maatilatalouden kehittämisrahastosta pois rahaa juuri silloin, kun sitä rahaa tarvittaisiin rakennemuutoksen tekemiseksi ja nuorten viljelijöiden auttamiseksi maaseudulla. Minusta ei ole oikein, että sieltä otetaan budjetin katteeksi. Ylituotannosta eroon pääseminen on myös viljelijöiden etu aivan samoin kuin veronmaksajienkin etu, koska eihän siinä ole mitään järkeä, että myös viljelijät joutuvat maksamaan ylituotannon vienstä maailmalle.

Ed. Iivari: Herra puhemies! Pelkään pahoin, että sekä ed. Polvinen että ed. Aittoniemi antoivat väärän todistuksen lähimmäisistä. Ed. Polvinen on minun vierustoverini siellä eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnassa, ja uskon, että jos hän rehellisesti arvioi työtäni siellä, niin hän voisi sanoa päinvastoin, että olen pyrkinyt aika vilpittömästi etsimään rakentavia ratkaisuja myös maatalouden kannalta. Ed. Aittoniemi ei taas luonnollisestikaan tunne harrastustani hyvää suomalaista ruokaa kohtaan. Jos puhutaan ruokakulttuurista, silloin on kysymys myös raaka-aineista.

Ilmottelen hieman keskustalaisia puheenvuoroja, kun he kammoksuivat ponsiesityksessä ennen kaikkea EY-viittausta. Jos ollaan sellaisen hallituksen eduskuntaryhmä, joka on jättänyt EY-jäsenhakemuksen, tuntuisi aika luonnolliselta, että yhdessä mietitään, kuinka jäsenhakemukseen voitaisiin parhaalla mahdollisella tavalla varautua kotimaassa.

Ed. Ala - Nissilä: Arvoisa herra puhemies! Voi olla niin, että ed. Iivarin ponnassa on aivan hyvä tarkoitus. Olisin kuitenkin myös omalta osaltani todennut, että siinä henki ja lähtökohta on väärä. Se on ylikansallinen lähtökohta. Kuitenkin pitäisi omaa elintarviketaloutta kehitettäessä muuttuvassa maailmassa lähtökohdan olla selkeästi suomalaiskansallinen ja asettaa rima riittävän korkealle sillä tavalla, että meillä säilyy elintarviketalouden omavaraisuus kaikkia olosuhteissa.

Pohjalan toimikunnan mietintöä odotetaan keväällä, ja varmaan siitä maaseutupoliittisen selonteon yhteydessä voidaan eduskunnassa keskustella. Sen suhteen voi asettaa aika suuria odotuksia. Ehkä se voisi täyttää suomalaisen elintarviketalouden omavaraisuuden edellytykset tulevaisuudessa. Meillähän itsenäisyyden alkua ajoilta on karvaita kokemuksia siitä, kun emme olleet omavaraisia elintarviketaloudessa, ja Suomen itsenäisyyden ensimmäinen vuosikymmen oli todella vaikeata aikaa elintarvikehuoltomme kannalta.

Ed. Laakso: Arvoisa puhemies! Kun EY:n jäsenyyteen kriittisesti suhtautuvat ovat varsin yksiselitteisesti pystyneet osoittamaan sen, että maatalous EY:n jäsenyyden myötä ajetaan alas, nyt meille EY:n jäsenyyden vastustajille syötetään uutta virttä, ja se virsi tuli esille ed. Törnqvistin puheenvuorossa. Sen mukaan se väistämätön rakennemuutos, jonka EY:n jäsenyyskin tuo mukanaan, tapahtuisi joka tapauksessa ilman EY:n jäsenyyttäkin.

Todettakoon perustavaa laatua olevista kysymyksistä ensinnäkin rajasuoja. Se on meidän kansallisessa päätöksenteossamme, jos me emme ole EY:n jäseniä, mutta jos me olemme liittyneet EY:n jäseneksi, me menetämme rajasuojan, joka tällä hetkellä suojelee suomalaista maataloutta ja estää mm. sen, että kymmenentuhannet suomalaiset maanviljelijät eivät vielä tänään ole työttömien muutenkin pitkissä jonoissa.

Toiseksi on kysymys maatalouden omavaraisuudesta. Aivan samalla tavalla maatalous voi olla omavaraista vain tilanteissa, joissa Suomi ei ole EY:n jäsen. Jos me liitymme EY:n jäseneksi, me menetämme maatalouden omavaraisuuden.

Kolmanneksi on aivan perusteeton väite, että EY:n jäsenyys mahdollistaisi luopumisen maatalouden ylituotannon markkinoinnista verovaroin. Tosiasiahan on vain, että suomalaisen maanviljelijöiden ylituotannon verovaroin

tapahtuvan markkinoinnin sijasta me verovaroin markkinoisimme tanskalaisten, ranskalaisen ja hollantilaisten tuottajien ylituotantoa ulkomaille. Me maksaisimme aivan muille maanviljelijöille kuin suomalaisille. Totta kai olen sitä mieltä, että maatalouden ylituotannosta pitää päästä eroon, mutta EY ei ole siihen mikään ratkaisu.

Ed. Koski: Herra puhemies! Olen ed. Iivarin kanssa samaa mieltä siitä, että suomalaisen maatalouden ja maaseutupoliittikan tulee muuttua. Se on tosiasia kaikesta huolimatta, mutta lähinnä meidän tulee lähteä siitä liikkeelle, että ensinnäkin me suojaamme suomalaisen maatalouden. Se meidän on tehtävä, koska myös muut maatalousvaltiot suojaavat oman maataloustuotantonsa mahdollisuudet. Sen jälkeen tulee puntaroida sitä, mikä on suomalainen maaseutupoliittinen ja maatalouspoliittinen linja. Mielestäni on laajennettava ajatusta maatalouspolitiikasta maaseutupoliittikaan.

Mutta syytä on meidän suomalaisten myöskin tutkailla, mikä EY:n maatalouspoliittinen tilanne ja suunta on tällä hetkellä. Mielestäni meidän täytyy olla kriittisiä sen linjan suhteen, esittää määrättyjä vaatimuksia myös EY:n suuntaan. On mielestäni täysin väärä pohja lähteä hinnoittelemaan suomalainen maataloustuotanto esimerkiksi hollantilaisen sikatuotannon pohjalta. Siellä sikalat ovat satamissa, joihin rehut tuodaan kehityksimaista, ja paska ajetaan tankkerilla valtameren. Tämä on se esimerkki, joka on mielestäni aika karkea, ei tämä voi jatkua. Mutta valitettavaa on tällä hetkellä se, että meillä Suomessa tämä muuttuminen tapahtuu epärealistisen kehityksen pohjalta. Myös siellä on oltava paineita muuttumisen suuntaan, ja mielestäni muuttumisen EY:ssä tulisi tapahtua kestävän kehityksen periaatteitten mukaan ja lähinnä suomalaisen maatalouden suuntaan. Meidän muuttumisemme EY:n suuntaan on mielestäni virheellinen suunta.

Ed. Törnqvist: Arvoisa puhemies! Ed. Laaksolle haluaisin sanoa, että kyllähän me voimme tietysti pistää rajat kiinni, voimme olla niinkin, ettemme huomioi maailmaa ympärillä, emme sitä, että Eurooppa muuttuu, että sitä muuttuu. Voimmehan me tietysti senkin tehdä. Mutta, ed. Laakso, mihin me sitten veisimme

sen ylituotannon, jota maataloudesta kuitenkin tulee, kun olemme sitä mieltä, että omavaraisuus täytyy olla, ja omavaraisuuden ylläpitäminen tietää sitä, että jonkin verran ylituotantoa on? Jos me pistämme rajat kiinni, niin mihin me sen veisimme?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

4) Ehdotus rehulaiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 260
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 26

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus lannoitelaiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 226
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 27

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan sen 6)–8) asia.

9) Ehdotukset laeiksi kansaneläkelain 66 ja 68 §:n ja sairausvakuutuslain muuttamisesta sekä laiksi kansaneläkelaitoksen hallintokustannusten enimmäismäärästä vuonna 1993

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 322
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 45

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät ensimmäinen ja toinen lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä hallituksen esitykseen sisältyvän kolmannen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotukset laeiksi vakuutuksenvälittäjistä ja elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 323
Talousvaliokunnan mietintö n:o 56

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotukset laiksi velkojen maksunsaantijärjestyksestä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 181

Lakivaliokunnan mietintö n:o 13

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 13.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 12) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Olin, niin kuin puhujalistasta käy ilmi, hieman varautunut siihen, että valiokunnan puheenjohtaja ensimmäisessä käsittelyssä pitäisi esittelypuheen, joka koskisi hallituksen eduskuntaan antamaa suurta velkasaneerauspakettia, jonka kolmesta hallituksen esityksestä kaksi ensimmäistä on nyt ensimmäisessä käsittelyssä. Lakivaliokunta on tänään myös päättänyt kolmannen hallituksen esityksen käsittelyn, minkä vuoksi jatkossa näitä voidaan käsitellä yhtenä kokonaisuutena.

Arvoisa puhemies! Etuoikeusjärjestelmän uudistamista koskeva lainsäädäntö on ollut hyvin sitkeästi vuosikymmenien ajan vireillä. Sen johtavana periaatteena voi sanoa olevan, että kaikki ovat olleet yksimielisiä siitä, että vanha säännöskokonaisuus pitäisi uudistaa. Mutta kun on tullut kyse siitä, kenen etuoikeuksista voidaan luopua, ei ole ollut suurempaa halukkuutta ilmoittautua vapaaehtoiseksi tässä yhteydessä.

Toisaalta on varsin ymmärrettävää pitkään tapahtunut harkinta sen vuoksi, että vanhassa etuoikeusasetuksessa olevat eri kohdat kertovat oikeastaan aika liikuttavallakin tavalla suomalaisen yhteiskunnan kehityksestä maatalousyhteiskunnan kautta teollisuusvaltioksi ja sitten jonkinlaiseksi hyvinvointiyhteiskunnaksi. Siellä on otettu huomioon aina tarvittaessa uusia etuoikeutettuja ryhmiä, joiden on katsottu erilaisilla sosiaalisilla ja yhteiskunnallisilla perusteilla olevan sellaisessa asemassa, että niiden asema pitää velkojen maksunsaantijärjestyksessä ottaa huomioon.

Kun jo edellinen hallitus katsoi tarpeelliseksi velkasaneerauspaketin viemisen liikkeelle, tässä yhteydessä todettiin olevan viimeistäänkin välttämätöntä tuoda mukaan etuoikeusjärjestelmän uudistaminen. Koska uskon, että valiokunnan puheenjohtaja tulee hallituksen näkökulman

kertomaan yksityiskohtaisemmin puheenvuorossaan, voinen tässä yhteydessä keskittyä etupäässä niihin vastalauseisiin, joita sekä sosialidemokraatit että muu oppositio ovat tässä yhteydessä tehneet.

Mielestäni on selvä, että jonkin asteinen etuoikeusjärjestelmän muuttaminen on ollut järkevää ja tarkoituksenmukaista. Kun hallitukselle nyt viime kädessä on tullut melkoinen kiire paketin antamisessa eduskunnalle, on paketista edelleenkin poissa eräitä sellaisia osia, jotka omasta mielestäni olisi pitänyt siihen liittää.

Sinänsä jo mahtavan paketin yhtenä osana olisi pitänyt olla myös palkkaturvalainsäädännön uudistaminen siten, että nyt hallituksen ja myös valiokunnan enemmistön poistamien etuoikeuksien vuoksi turvatta jäävät palkansaajat ja eläkeläiset olisivat voineet kutakuinkin täysimittaisesti saada oman erillisen lainsäädäntönsä, työ- ja sosiaalilainsäädäntönsä, kautta nämä etuudet taatuiksi. Tähän itse asiassa myös valiokunta rakentaa oman ajattelunsa. Eroavuus hallituksen ja opposition välillä oli lähinnä siinä, kuinka hyvin me uskomme nykyisissä taloudellisissa tilanteissa hallituksen pitävän sanansa tulevaisuuden valmistelujen suhteen, ja toiseksi siinä, että tämä paketti tulee jo ensi vuoden alusta voimaan ja uusi lainsäädäntö valmistuu parhaassaakin tapauksessa vasta parin vuoden sisällä.

Väite, jota hallituksen esityksessä käytetään, on, että yritysten velkasaneeraus ei voi onnistua, jos ei puututa suurimpiin etuoikeutettuihin ryhmiin, joita verojen lisäksi ovat nimenomaan palkat ja eläkkeet. Lähemmässä tarkastelussa asiantuntijoiden kuulemisessa kävi kuitenkin ilmi, että nimenomaan tältä perusteelta puuttuu asiantuntijoiden mukaan pohja. Niissä yrityksissä, jotka ovat velkaantuneita, mutta edelleenkin saneerauskelpoisia, on yleensä hyvin vähän palkka- ja eläkesaatavia. Sen sijaan muutoin velkaantuneissa yrityksissä tätä velkalajia löytyy kyllä hyvin paljon. Näin ollen meidän mielestämme ei ollut tarpeellista näille ns. huonommille yrityksille antaa tätä helpotusta, kun se ei ollut välttämätön niiden yritysten osalta, jotka ovat juuri näitä toivottavia saneerattavia yrityksiä ja joiden kautta kaikkien toivomia työpaikkoja saataisiin. Tämän vuoksi mielestämme yritysten velkasaneeraus olisi voitu viedä eteenpäin ilman näin radikaalia muutosta palkkojen ja eläkkeiden osalta.

Kuitenkin jos taas lähdetään asiassa eteenpäin sille linjalle, minkä valiokunnan enemmistö otti, eli asia voitaisiin turvata siirty-

mäsäännösten avulla, jotka hallituksen esityksessäkin on näille kahdelle velkaryhmälle myönnetty, niin sitten meidän mielestämme puolestaan siirtymäajan säännöksen pitäisi olla sellainen, että sinä aikana varmasti voidaan tämä saneeraus suorittaa. Tuntuu, vaikka hyvää tahtoisuutta uskoa, aika epätodennäköiseltä, että kaikki tämä lainsäädäntötyö ehdittäisiin tehdä seuraavien parin vuoden aikana. Nyt kaikkeksi onneksi valiokunta kyllä yhtyy ehdotukseemme, että eduskunta vahdittaisi tätä lainsäädäntötyötä yhdessä tekemälläan ponnella, jolloin päämääränä edelleen olisi se, että nämä muutokset tehdään sinä aikana, kun siirtymäsäännös, joka takaa vanhan etuoikeuden, on vielä olemassa.

Arvoisa puhemies! Eläkkeistä sinänsä on puhuttava kahdessa osassa. On olemassa yleinen työeläkelainsäädäntö, jonka osalta varmasti vastuunjako on niin tehokasta, että asiantuntijoiden käyttämä sanonta vastuun pulverisoitumisesta voi hyvinkin pitää paikkansa. Sen sijaan mitä eläkesäätiöihin itseensä tulee, joita on varsin harvoissa tapauksissa, niin niiden osalta puolestaan tätä muutosta ei voida samalla tavoin perustella.

Eläkesäätiöiden maksumahdollisuudet ovat olleet maksuvaikeuksissa olevissa yrityksissä tähän asti kutakuinkin juuri hyvän etuoikeuden varassa, ja tästä syystä mielestämme tämä säännös olisi myös kaivannut joko ennalleen jättämistä tai sitä, mitä me ehdotamme varsinaisesti siirtymäsäännöksessä, siirtymäsäännöstä, joka ulottuisi vuoteen 2010. Hallitushan lähti vuosituhannen vaihteesta. Meidän ehdotuksemme on itse asiassa kompromissi siitä, mitä eläkesäätiöt itse ehdottivat ja mitä on hallituksen esityksessä. Tavoitteena ei siis ole se, että eläkesäätiöt voisivat jatkaa hamaan tulevaisuuteen niin kauan kuin haluavat tällä järjestelmällä, vaan olla realistinen sen suhteen, että tämän tyyppisen pitkälle aikavälille rakennetun sosiaaliturvasäännöksen muutokset eivät voi tapahtua ongelmitta kovin lyhyessä ajassa.

Arvoisa puhemies! Olemme tehneet vastalauseeseemme useampiportaisen pykäläehdotussarjan, jonka tuleminen lain toisessa käsittelyssä myös esittämään. Tällä varsin systemaattisella tavalla olemme toivoneet voivamme myös kiinnittää huomiota siihen, että tavoiteltu periaate, että etuoikeusjärjestyksen muutosta ei tehtäisi yksipuolisesti palkansaajien ja eläkeläisten lomakolla, olisi voitu toteuttaa useilla eri tavoilla. Mutta valitettavasti hallituspuolueet eivät enää

liikkuneet toivomaamme suuntaan eduskuntakäsittelyn aikana.

Arvoisa puhemies! Hyvin lyhyesti hallituksen esityksestä laiksi yksityishenkilön velkajärjestelyistä. Se myös täyttää aivan ilmeisesti puutteen, joka meillä on ollut lainsäädännössämme. Mutta nytkin voi sanoa, että hosumalla on tullut hie-man huonompi lopputulos kuin alkujaan olisi toivonut.

Nimittäin yleinen yksityishenkilön velkajärjestelyn lainsäädännön säätämisjärjestys on muualla ollut se, että ensin on ollut vapaaehtoisia velkaneuvontaa, sen jälkeen on ollut lakisääteinen järjestelmä ja näistä saatujen kokemusten pohjalta on siirrytty tuomioistuimen vahvistamaan menettelyyn. Nyt aikapulan vuoksi Suomi tavallaan astuu koko harppauksen yhdellä kertaa ja siirtyy suoraan tuomioistuinpainotteiseen velkajärjestelyyn jopa siten, että lakia kunnallista velkaneuvonnasta, joka oli jo oikeusministeriössä valmisteltuna, ei annettukaan eduskunnalle sen vuoksi, että kunnalliset keskusjärjestöt vastustivat tämän lain antamista perustaen väitteensä pelkästään siihen kuntataloudelliseen seikkaan, että ne eivät ota yhtään uutta tehtävää enää suoritettavakseen, jos siihen ei myös taata uutta valtionosuutta.

Arvoisa puhemies! Vastikään olimme kuuntelemassa täällä, miten valtiovarainministeri Viinanen vastatessaan opposition välikysymykseen kertoi, kuinka monta kymmentä miljardia on tähän mennessä annettu pankkitukea ja tullaan antamaan, jotta tämä lamatilanne voitaisiin yksityisiä yrityksiä ja henkilöitä enemmän loukkaamatta viedä eteenpäin. Viinanen päätti varsin kauniisti puheensa sanomalla, että tämä ei kuitenkaan ole lopullinen ratkaisu, vaan se ratkaisu, mitä hallitus odottaa tärkeimpänä, on nimenomaan tämä velkasaneerauspaketti.

Tässä valossa jää ihmettelemään, miten rahat loppuivat kunnallisen velkaneuvonnan kohdalla, kun niitä kuitenkin riittää vielä ensi vuonna-kin kymmeniä miljardeja pankkisaneerauksen puolelle. Tässä mielessä hyvä taloudenpito olisi mielestäni edellyttänyt, että kunnallinen velkasaneerausjärjestelmä olisi voitu eri osapuolia tyydyttävällä tavalla lanseerata nyt eduskunnalle samanaikaisesti muun velkasaneerauslainsäädännön kanssa.

Jotta kävisi selväksi, että laki oli jo varsin pitkälle valmisteltu ja olisi täysin käyttökelpoinen, me olemme liittäneet valiokunnan asiantuntijakuuntelussa saamamme valmiin lakitekstin vastalauseeseemme, joten tällä kertaa poikkeuk-

sellisesti on tilanne, jossa eduskunta suhteellisen turvallisesti mielin voisi lähteä myös äänestämään vastalauseessa olevan lakiehdotuksen mukaisesti. Me tulemme pohjaa koskevassa äänestyksessä tekemäänkin tämän ehdotuksen, sillä tämä kunnallista velkasaneerausta koskeva esityksemme on oikeusministeriön valmisteleva ja samaa tasoa kuin muukin velkasaneerauspaketti.

Ed. L a x : Herra puhemies, herr talman! Olin pyytänyt puheenvuoron voidakseni lakivaliokunnan puheenjohtajana esitellä lakivaliokunnan mietinnöt, jotka liittyvät tähän velkasaneerainsäädäntöön. Tämä laki ja varsinkin sen käsittely viime vaiheessa on kohdannut jos jonkin näköisiä pieniä käytännön aikapulaan liittyviä ongelmia, ja näin kävi tässäkin, kun päiväjärjestyksen asiat muutettiin uuteen uskoon hetken jälkeen. Olen hyvilläni, että kuitenkin näin alkuvaiheessa pääsin puhujakorokkeelle.

Koskettelen asiaa lähinnä periaatteelliselta kannalta. Sen vuoksi sisällytän puheenvuorooni myös valiokunnan mietinnön siltä osin kuin se koskee hallituksen esitystä n:o 182, siis yritysten saneerausmenettelyä. Tämähän esitellään myöhemmin istunnon aikana pöydällepanoa varten ja tulee myöhemmin tänä päivänä myös ensimmäiseen käsittelyyn.

Mutta itse asiaan. Työttömyyden ja yritysten konkurssien synnyttämässä hädän ilmapiirissä odotukset hallituksen valmistamaa velkasaneerainsäädäntöä kohtaan ovat nousseet varsin korkealle, todennäköisesti liian korkealle. Kun maa ja sen kansalaiset ovat ylivelkaantuneet, valitettavasti mikään velallisten ja velkojien välinen sovitusmekanismi ei pysty perusongelmaa poistamaan. On kuitenkin perusteltua toivoa, että kysymyksessä olevat lait ylivelkaantuneiden yksityishenkilöiden kohdalla tuovat lievitystä kaikkein sääliävimpiin tapauksiin.

Yksityishenkilöitä koskevasta velkajärjestelyprojektista valmisteluvaiheessa käytetty työnimi kuvaa varsin hyvin tätä pyrkimystä. Siitä on puhuttu nimellä "ressu". Myös yrityssaneerausmenetelmää, työnimeltään yrsaprojektia, kohtaan kohdistetaan suuria toiveita. Onhan tilanne tällä hetkellä se, että konkurssimenettelyn avulla selvitetään kovalla kädellä ylivelkaantuneiden yritysten ja niiden velkojien välejä.

Molemmat menettelyt, yksityishenkilöiden velkajärjestely ja yritysten saneeraus, tuovat kokonaan uuden oikeudellisen instituutin oikeusjärjestelmäämme. Sen vuoksi on monessa suhteessa vaikea luotettavasti arvioida niiden tosi-

asiallisia vaikutuksia ja on varauduttava pikaisinkin paikkaustoimiin sitä mukaa kuin saadaan kokemuksia niiden toimivuudesta. Eräs keskeinen kysymys on alioikeuksien valmius selviytyä odotettavissa olevasta jutturuuhkasta.

Vaikeaa on ennalta arvioida myös sitä, tuleeko yritysten saneerausmenettelystä ja missä laajuudessa menestyksellinen kilpailija konkurssimenettelylle. Toivottavasti nyt luotava uusi menettely, joka toisin kuin konkurssimenettely jättää omistajayrittäjälle elintilaa, pystyy mahdollisimman laajasti korvaamaan konkurssimenettelyn. Maamme tarvitsee yrittäjänsä.

Arvoisa puhemies! Valiokuntakäsittelyn aikana on esitetty epäilyksiä, että velkasaneerausmenettely käytännössä soveltuisi vain vähintään 10—15 miljoonan markan vuosiliikevaihdon yrityksiin. Nähtäväksi jää mm., missä laajuudessa laissa säännelty ns. yksinkertaistettu saneerausmenettely tulee käyttöön pieniä yrityksiä koskevissa selvittelytilanteissa.

Itse luotan siihen, että lakipaketin luoma uusi sovittelumekanismi pitkän päälle edistää vapaaehtoisia sovintoratkaisuja velallis — velkojasuhteissa. Se ilmeisesti ajan mittaan myös vaikuttaa vakavampaan harkintaan velanottoa harkittaessa sekä velan ottajien että antajien puolelta. Mikäli saman tien Suomen kansalle kirkastuisi, ettei yritystoimintaa nykymaailmassa voida menestyksellä harjoittaa voittopuolisesti velkapaäoman varassa, paljon olisi voitettu.

Vaikkakin uudet velkasaneerauskeinot perustellusti ovat herättäneet epäilyksiä ja kysymyksiä, joihin ei voida saada vastausta etukäteen, kaikki lakivaliokunnan kuulemat asiantuntijat ovat pitäneet niiden käyttöönottoa suotavampana kuin sitä, ettei uuteen järjestelmään ollenkaan mentäisi. Eräät asiantuntijat olivat itse asiassa puoltaneet uuden systeemin rakentamista jo ennen kuin lama-aika oli koittanut. Ilmeisesti kuitenkin tarvittiin vakavia taloudellisia vastoin käymisiä kypsyttämään yleistä mielipidettä, ennen kuin kävi mahdolliseksi käynnistää tämän uudistuksen valmistelu.

Nyt ollaan vihdoin valmiita hyväksymään, ettei virhearvioinnin tehnyttä kansalaista pidä päästää elinkautiseen velkavankeuteen, kun ei rikoslakimme tuntemasta pahimmastakaan henkirikoksesta, murhasta, käytännössä jouduta kärsimään vankeutta kuin kymmenkunta vuotta. Vastaavasti aletaan yhä laajemmin ymmärtää, että yrittäjää tulee kannustaa eikä rangaista siitä, että hän ottaa kantaakseen yrittäjärisikin. Elinkautinen velkavankeus sen enempiä kuin

konkurssilla lannistaminenkaan ei liioin yrittäjien kohdalla ole minkään tahon edun mukaista, mikäli suinkin jokin vaihtoehtoinen ratkaisu on tarjolla.

Yleisessä mielipiteessä tapahtunut kehitys heijastuu hyvin myös lakivaliokunnan jäsenten kannanottoihin. Kaikki kannattavat uuteen järjestelmään siirtymistä. Kaikki olisivat myös toivoneet edes kohtuullista aikaa pohtia näin laajan ja monimutkaisen lakikokonaisuuden voimaansaattamista.

Nyt on ollut pakko väkisin viedä läpi yli 70 asiantuntijakuulemiseen perustuva käsittely kahdessa kuukaudessa. Kiitokset siitä, että tämä ylipäättensä on ollut mahdollista, kuuluvat lakiesityksen valmistelijoille ja eduskunnan asianomaisille virkamiehille, jotka ovat venyneet paljon yli sen, mitä rauhanajan oloissa voidaan pitää inhimillisenä. Useat valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat kiitelleet lainvalmistelijoita laadukkaasta työstä ja ihmetelleet, että näin valtava ja vaikea kokonaisuus on pystytty saamaan kuntoon ennätysajassa, noin vuodessa.

Ehkä suurimmat periaatteelliset vaikeudet valiokunnan jäsenten kannalta ovat liittyneet pitkään voimassa olleen etuoikeusjärjestyksen purkamiseen yhdellä rysäyksellä. Tästä myös varapuheenjohtaja omassa puheenvuorossaan hetki sitten puhui. On pohdittu erilaisia siirtymäsäännöksiä, mutta poikkeaminen hallituksen esityksestä tältä osin olisi helposti romuttanut koko järjestelmän. Ellei velkojia nyt olisi pantu samoille lähtöviivoille, yritysten velkasaneerausmenettelystä ei tulisi kilpailukykyistä vaihtoehtoa pahamaineiselle konkurssimenettelylle.

Vähän saman tyyppisiä ongelmia on nousut esille, kun on pitänyt määritellä sen ajan pituus, jonka kuluessa tuomioistuimen vahvistama maksuohjelma panee päätepisteen velallisen velkavankeudelle. Se, että valiokunta kuitenkin pysytti hallituksen esityksessä olevat viiden ja kymmenen vuoden maksuohjelma-ajat, ehkä parhaiten on selitettävissä kahdella seikalla: Toisaalta tilanne on se, että ns. vakuusvelat maksetaan sovituissa aikatauluissa aivan tästä menettelystä riippumatta eli ne saattavat juosta pitkältikin yli kymmenen vuotta. Toinen asia oli se, että valiokuntakäsittelyn aikana liitettiin uusi kohta, myös uusi säännös, jonka mukaan varsinainen maksuohjelma lykkääntyy, siis se ei ala ennen kuin velallisella on määrätty maksuvara, joten tosiasiaa nämä ajat ilmeisesti tulevat olemaan pitempiä kuin viisi ja kymmenen vuotta.

Ilmeisesti periaatteellisesti tärkeimmät vastalauseet, jotka on liitetty valiokunnan mietintöön, koskevat nimenomaan edellä mainittuja kahta asiaa, siis etuoikeusjärjestyksen purkamista ja maksuohjelman pituutta. Se, että nyt on ollut valmiutta etuoikeusjärjestyksen radikaaliinkin muuttamiseen, johtuu ennen kaikkea siitä, että sosiaaliturvamme tänä päivänä on aivan toista luokkaa kuin se oli viime vuosisadalla säädetyn ja sen jälkeen eri yhteyksissä paikatun etuoikeusjärjestyksen heijastamassa todellisuudessa.

Aikapula ja pelko siitä, ettei tarvittavaa palkaturvaa tahi velkaneuvontaa taikka tuomioistuinten valmiuksia saada ajoissa järjestykseen, ovat askarruttaneet kaikkia valiokunnan jäseniä. Oikeusministeriön toimesta on kuitenkin kiitettävästi toimittu, että kysymyksessä olevat asiat saadaan järjestykseen. Koska tilanne koko ajan elää, valiokunta on katsonut asiallisesti jättää valtioneuvoston harkintaan ratkaista milloin tarkalleen lait olisi saatettava voimaan. Ilmeisesti voimaansaattaminen voi tapahtua aikaisintaan helmikuun alusta alkaen.

Sitten pieni tekninen huomautus: Vahingossa on jäänyt eilen jaettuun lakivaliokunnan mietintöön n:o 14, siis siihen, joka koskee hallituksen esitystä n:o 183, sivulle 6 kaksi kappaletta, jotka itse asiassa sisältävät myöhemmin tänä päivänä käsiteltävään mietintöön, joka koskee hallituksen esitystä n:o 182, siis yrityssaneerausta. Ne ovat kappaleet 3 ja 4. Kappale 3 on tavanomainen kappale ja 4 on ponsi. Ne kuuluvat itse asiassa tähän jälkimmäiseen mietintöön.

Ed. B j ö r k e n h e i m : Arvoisa puhemies! Yksityishenkilön velkajärjestelylakia voidaan verrata meripelastusoperaatioon, jossa yritetään pelastaa hyiseen mereen joutuneita haaksirikoutuneita. Osaa ei voi enää pelastaa, osa on jo painunut pinnan alle, mutta kuitenkin on tehtävä kaikki voitava, jotta mahdollisimman moni tulisi autetuksi kuiville ja säästyisi hukkumiselta.

Velkajärjestelylaki tulee eduskunnan käsittelyyn tilanteessa, jolloin liian moni on jo joutunut sellaiseen henkilökohtaiseen katastrofiin, että pelastamistilanne on mennyt ohi. Kuitenkin monessa tapauksessa on vielä mahdollista pelastaa yksilö, perhe tai suurempikin yhteisö taloudellisesta toivottomuudesta. On tapauksia, missä pienessä kylässä naapurit ovat olleet takamassa toinen toistaan, ja kun yksi kaatuu taloudellisiin vaikeuksiin, vetää hän mukanaan takusten kautta lukuisia perheitä ja yrityksiä.

Silti suhtaudun erittäin varauksellisesti velkasaneerauslakiin. Lakivaliokunta sai hallituksen esityksen käsiteltäväkseen jo lokakuussa, joten aikaa on ollut pari kuukautta. Kuitenkin tuntuu siltä, että aikaa ei ole ollut riittävästi loppusuoralla. Asiantuntijoita on kuultu lähes 80.

Minua askarruttaa se seikka, että tämä laki tulee liian monen kohdalla liian myöhään. Asunto ja muu omaisuus on jo ulosmitattu, perheet ovat hajonneet, ja moni on tehnyt äärimmäisen ratkaisun oman elämänsä suhteen. Heitä ei ensi vuonna voimaan astuva laki enää pelasta.

Toiseksi lain tulkinta maan eri tuomioistuimissa tulee aiheuttamaan suuria vaikeuksia ja ristiriitoja. Tuomioistuinten käsiteltäväksi tulee aivan uusi asiattyyppi. Nyt ei ole kysymyksessä syyllisyyden tai syyttömyyden toteaminen, vaan kysymyksessä ovat hyvin vaikeaselitteiset moraaliset ja eettiset ongelmat. Lakiesitys luettelee ne yleiset esteet, joiden perusteella velkajärjestelyjä ei voi myöntää. Silti tulee eteen erittäin vaikeita harkintoja sen suhteen, koska velat on otettu keinottelumielessä, koska velallinen on velkaantunut harkitusti velkajärjestelyjä silmälläpitäen, ja koska hän on toiminut ilmeisen kevytmielisesti. Tuomarikunnan koulutus on toki jo aloitettu kuluneen syksyn aikana, mutta ennen kuin lain tulkinta on saanut yhtenevän, ylteispätevän muodon, menee hyvin pitkä aika. Jo nyt on pelättävissä, että tuomioistuimet ruuhkautuvat heti lain astuttua voimaan. Vireille tulevien asioiden määräästä ei ole esitettävissä minkäänlaista luotettavaa arviota.

Kolmanneksi lain toteuttamisen kannalta välttämätön velkaneuvonnan järjestäminen on jäänyt kokonaan lain säännösten ulkopuolelle. Jos velkaneuvonta on puutteellista, velkaantuneet saattavat jäädä vaille tarvitsemaansa tukea. Lisäksi on vaarana, että tuomioistuimiin tulee liian paljon tai vajavaisesti valmisteltuja asioita. On ajateltu, että kuntien olisi otettava aloite ja vastuu paikallisen neuvonnan järjestämisestä. Kunnat eivät kuitenkaan saamiensa tietojen mukaan ole ryhtyneet toimenpiteisiin eivätkä oikein tiedä, mitä pitäisi tehdä. Velkaneuvonnan pitäisi jo nyt olla järjestyksessä ja valmis ryhtymään toimenpiteisiin. Ohjeet on ilmeisesti jo tässä vaiheessa annettu, mutta eväät ovat levällään. Kestää varmaan monta kuukautta, ennen kuin on mahdollista saada aikaan tyydyttävästi toimivaa paikallista velkaneuvontaa kuntiin.

Arvoisa puhemies! Velkajärjestelyn keinot ovat, että muutetaan velan maksuaikataulua,

maksetaan ensin pääoma ja sitten vasta luottokustannukset, alennetaan luottokustannusten maksuvelvollisuutta, alennetaan maksamatta olevan velan määrää tai poistetaan velan maksuvelvollisuus kokonaan. Siis lainaa voidaan pienentää, korkoja jättää maksamatta tai pienentää tai voidaan antaa koko laina anteeksi. Maksuohjelma tehdään viideksi vuodeksi tai korkeintaan kymmeneksi, jos velallinen säilyttää omistusasuntonsa. Valiokunnan puheenjohtaja edellisessä puheenvuorossaan selitti, että nämä aikat rajat voivat muuttua erilaisista syistä.

Viisi tai kymmenen vuotta velkavankueudessa tekee elämän todella ankeaksi siksi aikaa, kun se kestää, mutta sen jälkeen velallinen on vapaa. Yhtä ankeasti elää kuitenkin moni, joka raskaan velkataakan alla yrittää selvitä ilman velkajärjestelyä. Rajanveto, kuka pääsee velkajärjestelyn piiriin ja kuka ei, on äärimmäisen vaikea. Lain pitäisi olla kaikille sama. Toteutuuko tämä periaate myös velkasaneerauslain kohdalla, on kysymysmerkki.

Valiokunta on lisännyt 7 §:ään momentin, jonka mukaan velallinen on velvollinen maksuohjelman aikana ilmoittamaan velkojille, mikäli hänen maksukykynsä jostakin syystä paranee, mikä tietysti eri syistä voi olla mahdollista. Tämä on parannus velkojan asemaan, joka mielestäni on tämän lain mukaan aika heikko. Jos tuomioistuin määrää, että velat annetaan anteeksi viiden vuoden järjestelyajan jälkeen, on velkojan siihen tyydyttävä. Joissakin tapauksissa tämä voi olla velkojan kannalta kohtalokasta ja johtaa seuraavan velkasaneerausohjelman laatimiseen. Vierivä lumpipallo kasvaa.

Vaikka siis suhtaudun erittäin varauksellisesti esillä olevaan lakiesitykseen, katson kuitenkin, että on parempi yrittää pelastaa, mikä pelastettavissa on, kuin antaa vain mennä. On vain toivottava, että taloudellinen tilanne maassamme pian kohenee, jolloin tätä lakia todennäköisesti tarvitaan vain harvoin. Jos laki ei toimi, se on muutettava. Tällä hetkellä se on askel tuntemattomaan.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin olisin odottanut, kun tässä on nyt kolme valiokunnan jäsentä esittänyt puheenvuoroja ja esitellytkin asiaa, niin yksinkertaista ja selvää asiaa tuotavaksi myös esille, kenen vahingoksi ensi kädessä jää maksamatta jäänyt velka ja kenen vahingoksi se jää toisessa kädessä, jos nyt näin voidaan sanoa. Tämä oli huono ilmaisu, mutta varmasti käsite-

tään. Toivottavasti jatkossa se selkiää. Näkee-
hän sen papereistakin, ei silti.

Tämä ilmoitusvelvollisuus on naurettava. Se on sama kuin joku menisi ilmoittamaan, että on ajanut rattijuoppona autoa. Se on äärimmäisen rehellistä, mutta se, että joku velallinen menee ilmoittamaan, että nyt hän saa 15 markkaa päivässä enemmän rahaa ja olisi valmis maksamaan enemmän, ei kyllä varmasti toteudu.

Tämä on hyvä systeemi, mutta vielä kun puhuttiin tästä prosessista, ed. Björkenheim, niin ongelma tulee olemaan se, että prosessin käynnistäminen on liian monimutkainen tehtävä. Toisin sanoen nämä lomakkeet tulevat olemaan sellaisia, että tavallinen ihminen ei niitä käsitä. Jos ne tehtäisiin sellaisiksi, että ne olisivat jokaisen ymmärrettävissä, mikä ei tietenkään haittaa käsittelyä, välttyttäisiin paljolta pahalta.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron, kun varapuheenjohtaja Halonen käytti puheenvuoron. Totean tässä yhteydessä, että sosiaalidemokraattinen ryhmä kantaa erityistä huolta etuoikeusjärjestelmästä ja nimenomaan palkkaturvan osalta, sillä palkkaturva-asetuksessa olevan maksettavan saatavan ylärajaa tulisi mielestämme nostaa nykyisestä huomattavasti, koska eräillä ammattialoilla tulevat myös normaali-palkkaan kuulumattomat, kuten lomapalkat ja urakkapohjat, nyt aikaisempaa useammin kuulumaan myös tämän lain piiriin. Tämän johdosta toivon, että hallitus turvaisi jatkossa riittävät rahoitukset palkkaturvan osalle.

Samalla haluan todeta, että olen erityisen iloinen siitä, että valiokunta kaikesta kiireestä huolimatta kiinnitti huomiota lähinnä elinkeinotoimintaan, pienyrittäjiin. Siellä tosiaan edellytetäänkin, että selvitetään heidän kohdaltaan vaikeudet ja väliinpuotoamiset konkurssilainsäädännön yhteydessä. Tässä toivon, että ministeri voisi antaa jonkunlaisen vastauksen siitä, milloin konkurssilainsäädäntö yleensäkin annetaan eduskuntaan.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta totean, että tähän systeemiin ei pala muuta valtion rahaa kuin se, mitä menee tuomioistuinlaitoksen ja siihen liittyvän systeemin kautta. Se on velkojen järjestelyä, ja vahingonkärsijät ovat tietysti velkojat siinä suhteessa, mitä heillä on ollut saatavia ja miten sitä sovitellaan. Se on tavallaan myös sellaisen edun menet-

tämistä, joka ei ole kovin todennäköinen. Toisin sanoen olemme silloin systeemissä, jossa velkoja ei kuitenkaan maksettaisi sen takia, että niitä on mahdottomasti, ja juuri siihenhän on vanha akordilainsäädäntökin perustunut, mutta ei ole vain käytännössä vanhanaikaisena onnistunut.

Tässä mielessä jäinkin kaipaamaan sitä, että hallitus, kun se on pankkeja mennyt vastaan kymmenillä miljardeilla, olisi tullut vastaan tätä pakettia edes kunnallisen velkaneuvonnan veran, jolloin nämä eivät olisi ruuhkautuneet suoraan tuomioistuimiin, vaan olisivat menneet virkamiehen vastuulla olevan velkaneuvonnan kautta.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi kyseli, kuka häviää. Minusta se on mielenkiintoinen problematiikka, johon yritän puheenvuorossani tarkemmin paneutua. Minä veikkaan, että tasaisesti kaikki muut. Se pulverisoitumisilmiö nimittäin johtaa siihen, että tässä ei ole kysymys vain velkojen tappiosta. Toisaalta, mihin ilmeisesti ed. Halonen jo viittasikin, saattaa olla tapauksia, että velkojatkin voittavat, niin oudolta kuin se anteeksiannon yhteydessä tuntuu.

Sen sijaan oikeastaan ed. Tykkyläinen käynnisti mielenkiintoisen keskusteluaiheen palkkaturvan enimmäismarkkamäärän nostamisesta. Sehän on tällä hetkellä 75 000 markkaa. Minä en osaa hahmottaa kovin suuria ongelmia siinä suhteessa. Yleensä palkat eivät kovin pitkältä aikaa ole maksamatta, ja jos ovat, niin työntekijä voi tehdä palkkaturvahakemuksen. 75 000 markkaa on aika iso raha. Sen ylimeneviä palkkoja esimerkiksi kolmen kuukauden ajalta on aika vaikea kuvitella kovinkaan monella suomalaisella olevan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä ed. Halosen näkemys oli vähän avoin. Ensinnäkin on lähdeittävä realistisesti siitä, että velkoja ovat pankit etupäässä. On tietysti muitakin, mutta rahalaitokset ovat velkoja. Jos nyt velkajärjestelyn ja tämän lain mukaisesti 100 000 markan lainasta maksetaan 28 000 ja loppu jää jonkun tappioksi, niin se on kai rahalaitos eli pankki, jos tämä näin realistisesti ajatellaan.

Nyt on kysymys siitä, missä kunnossa pankit silloin ovat, pystyvätkö ne kantamaan luottotappionsa vai onko valtion tultava mukaan jälleen niin kuin tänä päivänä eli ottamaan luottotappiot roska-pankkeihin tai antamaan pankkitukea.

Ei tämä niin yksinkertainen asia ole. Se riippuu siitä, missä kunnossa pankit ovat siinä vaiheessa, pystyvätkö ne nämä luottotappiot kantamaan vai eivät. Kyllä tässä selvä nokkimisjärjestys on. Pankki on ensisijaisena ja rahalaitos. Jos se on huonossa kunnossa vielä silloin, sitten se on veronmaksaja eli yhteiskunta.

Minä haluan, herra puhemies, vielä sanoa sen verran, että en ole tätä järjestelmää vastaan. Tämähän on loistava ja hyvä yritys, ja veronmaksajana olen valmis maksamaan siitä, mutta toivon, että tämä asia tulisi selkeäksi, kun se ei ilmeisesti ed. Haloselle olekaan.

Oikeusministeri P o k k a : Herra puhemies! Hyvät edustajatoverit! Te olette esittäneet niin monta kertaa periaatteellisen kysymyksen, onko iaki kaikille sama, etten malta olla nyt käyttämättä puheenvuoroa, jossa ajattelin hieman vastata valiokunnan jäsenten esittämiin pohdintoihin ja mietiskelyihin. Tänään on pakko sanoa, että tässä tilanteessa velkaantumisesta kärsii koko maamme ja kaikki suomalaiset yhdessä, kun velkaantuneiden määrä on tällainen yrityskentällä ja yksityisten kotitalouksien puolella.

Taisi olla ed. Björkenheim, joka mietti, että kun velkasaneeraukseen nyt lähdetään, onko laki sitten kaikille sama, kun on kuitenkin sellaisia ihmisiä, jotka ovat pystyneet tunnollisesti velkojaan hoitamaan, ja nyt työttömyyden tai muun ylivoimaisen ongelman takia velkoihinsa takertuneita ihmisiä koetetaan auttaa. Minä en osaa tähän vastata muuten kuin vanhalla tuomarinohjeella 1500-luvulta. Lakikirjan ensimmäisellä sivulla lukee mm. sellainen kanta, johon olen nojautunut, kun olen tämän lain tarkoitusta ajatellut. Siellä on nimittäin sellainen varoitus, että suurin oikeus voi olla suurin vääryys ja kaikessa oikeudessa pitää olla armon mukana. Tämän takia kai me tätä lakia teemme, että yhteiskunta pääsisi jaloilleen.

Kiitan eduskunnan lakivaliokuntaa tästä suururakasta, koska tämä on ollut hirveän suuri työ tehdä tässä kaiken muun eduskuntatyön ohessa, jota Eta-sopimuksen ja monien muiden asioiden, budjettiasioiden, vuoksi on tänne kertynyt.

Nämä lakiesityksethän antavat, kuten on todettu, elinkelpoisille yrityksille mahdollisuuden saneerata velkojaan, ja samoin ylivelkaantuneet kotitaloudet saavat mahdollisuuden selvitä veloistaan.

Me emme ole tämän lakiuudistuksen kanssa yksin tänä päivänä. Useat Euroopan maat ovat

vastaavanlaista lainsäädäntöä laatimassa. Tosin ainoastaan me, Saksa ja Amerikka olemme samaa järjestelyä nyt suuntaamassa sekä yrityksiin että ylivelkaantuneisiin yksityisiin kansalaisiin. Mutta kyllä tämä velkaantuminen tällä hetkellä aivan yleiseurooppalaisesti on niin suuri ongelma, että hyvin monet maat ovat vastaavaan järjestelyyn joko päätyneet tai päätyvässä. Siitä huolimatta tämä on melkoista uudistustyötä. Tällaista lakia ei ole koskaan Suomessa aikaisemmin aivan suoranaisesti tehty, joten sen vuoksi ymmärrän hyvin, että halutaan hyvin tarkkaan seurata, miten tätä lakia pannaan toimeen. Omassa puheenvuorossani aionkin keskittyä sen selvittämiseen, mitä tässä on tehty ja aiotaan tehdä, että tämä laki menisi kunnolla täytäntöön.

Sinänsä sanon senkin, että meillä on odotettu aika pitkään uutta ja nykyaikaista lainsäädäntöä, joka antaisi uudenlaisia keinoja maksu-tyttömyysongelmien ratkaisemiseen. Tämän taustana on, että 125 vuotta vanha konkurssisääntö on 125 vuotta vanha. Kyllä aika on syönyt siitä sellaiset välineet, mitä tarvittaisiin nykyaikaan. Tätä konkurssilainsäädännön uudistamista on valmisteltu kyllä 20 vuotta, niin että ei se ihan parin vuoden takainen asia ole. Toki täytyy kysyä, miksi sitten vasta nyt täällä on tällainen iso uudistus. Tosiasia on, että vasta nykyiset ennätysmäiset talousvaikeudet kypsyttivät eri eturyhmät ja -tahot kannattamaan uuden lainsäädännön aikaansaamista. Tämän tämä lama aikaansai.

Sen käsityksen haluan tässäkin torjua, että yksityishenkilöiden velkajärjestely merkitsisi automaattista velkojen anteeksiantamista, joten kevytmielisesti velkaantuneiden on aivan turha toivoa laista apua. Tämä on tehty ehkä sellaista tyyppitilannetta varten, joita nyt meidän maastamme löytyy kymmenintuhansin: On työttömyyden tai muun ylimääräisen murheen vuoksi tullut velkaa, eikä siinä maksuohjelmassa pysytäkään, mikä ehkä alun perin ehkä asuntolainan maksamiseen oli tehty. Näissä järjestelyissä ei sen enempää yksityispuolella kuin yrityspuolellakaan käytetä valtion varoja sen enempää kuin tuomioistuinkäsittely ja maksuttomien oikeudenkäyntien järjestäminen edellyttää, joten valtio ei tässä tule mukaan. Onko se sitten paha tai hyvä, mutta haluan tämän nyt tässä myöskin sanoa.

Velkajärjestelyjen toteuttaminen ja mahdollinen velkojen leikkaaminen yksityisten kansalaisten osaltahan on sidottu siihen, että velallinen

noudattaa usean vuoden kestävää tiukkaa maksuohjelmaa. Yrityssaneerauksen puolella sen arvo ehkä nähdään käytännössä siinä, miten tehokkaasti saadaan vapaaehtoisia yritysten tervehdyttämisohjelmia. Olen itse tässä suhteessa aika toiveikas, sillä meillä on jo nyt toiminnassa kriisiryhmiä, jotka ovat toteuttaneet uuden lain periaatteita vapaaehtoiselta pohjalta. Uskon, että valmiudet uuden lain mukanaan tuomaan saneerausmenettelyn kehittelyyn ovat koko ptk-yrityskentällä kohtuullisen hyvät. Varmasti laki lähtee sillä puolella joustavasti liikkeelle.

Jos miettii tätä yleistaustaa, missä tätä lakia on syksyn aikana eduskunnassa valmisteltu, uskon, että lakivaliokunnassa on samoja tunteja jaettu kuin minulla on ollut oikeusministeriössä. Eduskunnan käsittelyä oikeastaan koko syksyn ovat vaikeuttaneet semmoiset tiedot, joita on tullut korviin, että pankit ovat sanoneet irti yritysasiakkaitensa ja yksityisten asuntovelallisten luottoja kaiken aikaa. Tämä irtisanominen näyttää vielä perustuneen siihen ajatukseen, että luottotappiot maksetaan valtion vakuusrahastosta. Toivonkin, että tästä eteenpäin pankkituen myöntämisen ehdoksi asetetaan, että yksityisten kotitalouksien ja pienyritysten lainoille annetaan jonkinlainen rauhoitusajka, jona aikana niitä ei irtisanottaisi, koska tällaisessa tilanteessa, jossa maa elää itsenäisyyden ajan vaikeinta talouskriisiä, lainojen irtisanominen ei ole yleisen edun mukaista. Jonkunlaista malttia, kun valtio tätä pankkijärjestelmää näin paljon tukee, toivon tässäkin.

Uusi lainsäädäntö toteuttaa, niin kuin täällä ed. Niinistö minusta ihan oikein kertoi, velkojen tasavertaisuuden periaatetta. Tätä tarkoittaa etuoikeutettujen velkojen harvainvallan lopettaminen etuoikeussäännöstöä muuttamalla, ja sillä tavalla me raivaamme tietä konkurssilainsäädännön muullekin uudistamiselle.

Konkurssilainsäädännön uudistamisesta täällä kysyttiin, ja tarkoituksena kyllä on, että tämä eduskunta — siis viimeistään vuoteen 1995 mennessä — käsittelisi myöskin varsinaisen konkurssimenettelyn uudistamisen. Tällä hetkellä konkurssipesät näyttävät olevan saalistajien kenttä, jossa valvontaa on vähän, jos ollenkaan, ja näin ei voi jatkua.

Viime päivinä minulta on enemmän kuin usein kysytty, onko meillä riittävä valmius yksityishenkilöitten velkajärjestelyjen voimaan saattamiseen, uskallammeko me ottaa sen riskin, että tämä laki tulee voimaan, ja miten me olemme toimineet. Pelätään, että hakemukset ruuhkau-

tuvat tuomioistuimissa heti alkuunsa. Pelätään monenlaisia: että ihmiset eivät osaa hakea näitä asioita tai että laki on monimutkainen. Toisaalta kansalaisten epätoivo on näkynyt sosiaalitoimistoissa, kuluttajaneuvonnassa, mielenterveystyössä ja varmasti niissä lukuisissa vapaaehtoisissa kansalaisjärjestöissä, jotka ovat työskennelleet velkaantuneiden, jos ei nyt aineellisesti niin henkisesti, auttamiseksi, joten ongelmien ratkaisukeinoja tarvitaan äkkiä.

Kun yksityishenkilön velkajärjestelylain valmistelu alkoi, meillä elettiin vielä taloudellisessa mielessä normaaliaikaa. Ehkä ed. Halonen osaa siitä jotain kertoa, koska hän oikeusministerinä itse asiassa laittoi tämän asian vireille. Siinä vaiheessahan nähtiin, että velkaneuvonta on ongelmia ennalta estävää ja siinä mielessä erittäin hyödyllistä toimintaa. Tarkoitus oli, että velkaneuvonnan järjestäminen olisi tullut kuntien lakisääteiseksi tehtäväksi. Sen jälkeen, kun viime keväänä tuli ajatuksen toteuttamisen hetki, että tulee kuntien lakisääteisiä velkaneuvoja, niin kyllä kunnalliset keskusjärjestöt olivat tässä kaukaa viisaita ja liittoutuivat valtiovarainministeriön kanssa yhteen ja ilmoittivat minulle, että muuten hyvä laki, mutta mitään uusia neuvojan virkoja ei, kuule, perusteta. Se oli niin suuri seinä vastassa, että ei se sitä tietä kyllä mennyt eteenpäin.

Sitä paitsi jos miettii, miltä pohjalta velkaneuvonta alun perin aloitettiin, siinä kuluttajajärjestöt olivat asialla, mutta nyt on varmasti epäajan-kohtaista puhuaakaan ongelmien ennalta estämisestä, koska tällä hetkellä tarvitaan melkein palokuntahomma, että näitä roihuavia paloja sammutettaisiin, ja siihen sitä neuvontaa tarvitaan ja neuvojen työtä.

Me olemme tässä tilanteessa tähän asiaan halunneet kyllä mahdollisimman hyvin ennakolta varustautua. Käytännössä taloudellisesti ainoaksi mahdollisuudeksi on jäänyt neuvonnan organisoiminen kansalaistalkoiden hengessä, ei se mitään uutta ole Suomessa. Syksyllä 1931 kun oli pula-aika, maassa organisoitiin vapaaehtoisesti parin vuoden rauhoitusajaksi, jolloin silloisista veloista ja konkurssikierteistä päästiin irti. Me otimme mallia syksystä 1931, kun valtiovarainministeriöltä ei saanut suoraa rahaa tähän velkaneuvontaan.

Viisi ministeriötä, kuluttajavirasto, kuntien keskusjärjestöt, Suomen Pankkiyhdistyskin, kirkko ja Kuluttajaliitto ja monet muut vapaaehtoiset järjestöt kuukausi sitten, marraskuun 25 päivänä, allekirjoittivat sopimuksen, että asia

hoidetaan. Siihen on liittynyt vielä joulukuun aikana muitakin järjestöjä. Haluan tämän käytännön toimenpiteen aivan yksityiskohtaisesti kertoa.

Se sopimus tarkoittaa, että maahan perustetaan velkajärjestelytoimikuntia, jotka organisoivat velkaneuvotontatoiminnan omalla alueellaan. Velkajärjestelytoimikunnan toimialueena voi olla yksi kunta tai esimerkiksi talousalue, kuntien yhteisen kuluttajaneuvojan toimialue, tuleva kihlakunta tai muu tarkoituksenmukaisesti havaittu alue. Velkajärjestelytoimikunnassa ovat edustettuna kuntien yleisjohto, kuluttajaneuvonta ja sosiaalitoimi. Kunnat ovat luvanneet toimitiloja ja määrärahoja, että nämä toimikunnat voivat toimia. Edelleen siinä ovat mukana paikkakunnalla toimivat rahalaitokset, seurakunnat ja velkaneuvontatyötä tekevät järjestöt ja siellä mahdollisesti toimivat velallisten järjestöt. Näitähän jo monille paikkakunnille on eri tavoin syntynyt.

Yksittäistä velallista, joka etsii ratkaisua ongelmiinsa, ei ole tarkoitus tällaisen suuren raadin eteen suinkaan viedä, vaan velkajärjestelytoimikunnan asiana on huolehtia siitä, että velallisten käytettävissä on henkilöitä, jotka voivat auttaa heitä taloudellisen tilanteen selvittämisessä sekä yhteyden ottamisessa velkoihin. Edelleen tarvitaan henkilöitä, jotka auttavat ihmistä yhteyden ottamisessa velkoihin sovintoratkaisun aikaansaamisessa sekä sovittelutyössä. Miksi tällainen apu? Se johtuu ihan käytännön arviosta, jonka olen itse tehnyt. Monet velalliset ovat ahdistuksen keskellä henkisesti niin lukossa, että he eivät kerta kaikkiaan selviä tehtävistä ilman auttajia ja tukea.

Yksittäisten ihmisten ongelmien ratkaisemiseksi pyrimme siis aikaansaamaan sovintoratkaisuja. Näiden toimikuntien tehtävä on huolehtia siitä, että apua on saatavissa, kunnan oikeusavustaja tai jokin muu taho. Me huolehdimme siitä, että avun antajat saavat tehtävään koulutusta. Sovintoratkaisujen etsimiseen me todella panostamme, koska ne hillitsevät ruuhkaa tuomioistuimiin ja lisäksi on asioille eduksi, että ne saadaan suhteellisen nopeasti ja aikaisessa vaiheessa selvitettyä. Sovintoratkaisuihin tähtäviin neuvotteluihin on syytä ottaa mukaan myös mahdolliset takaajat. Nämähän usein ovat myös perhepiiristä. Tällöin voidaan säästyä monilta ongelmilta, jotka voivat tuhota ihmissuhteet perheissä ja suvuissa usean sukupolven ajaksi.

Lakivaliokunta on ehdottanut lisättäväksi lakiin säännöksen, jonka mukaan lääninhallituk-

sen tulee huolehtia siitä, että läänin kuntiin saadaan toimiva neuvontajärjestelmä. Tämä säännös on paikallaan ja osoittaa valtiovallan vastuuntuntoa asian hoitamiseksi ainakin lääninhallitusportaassa. Kun olen tavannut läänien johtoa, olen huomannut, että lääninhallitukset ovat jo ennen lain sanamuotoakin ottaneet kansalaistalkoiden haasteen vastaan ja ryhtyneet valmistelemaan toimikuntien perustamista.

Oikeusministeriön määräämä selvitysmies — joka sivumennen sanottuna on päätoimeltaan suuronnettomuuksien tutkijalautakunnan puheenjohtaja, mutta irroin hänet tähän tehtävään, koska velatkin ovat iso onnettomuus — kiertää parhaillaan lääninhallituksia. Kaikkialla vastaanotto on ollut hyvin myönteinen. Me huolehdimme siitä, ja lääninhallitukset ovat mukana, että velkaneuvottelukunnat ja toimikuntaverkko saadaan mahdollisimman lähelle toimintakuntaa niin, että se on valmiina ennen kuin laki on voimassa. Kokouksia on kutsuttu koolle ja niitä pidetään paraikaa.

Erityisesti suurissa kaupungeissa neuvontaan tarvitaan ainakin alkuaikoina runsaasti väkeä. Olemme kääntyneet työministeriön puoleen selaisellakin aloitteella, että neuvojen palkkaamiseen voitaisiin käyttää pahimman ruuhkan aikana työllisyysvaroja. Ainakin näyttää siltä, että asian osaavia ja koulutettuja ihmisiä, kuten pankkitoimihenkilöitä, olisi tällä hetkellä käytettävissä.

Oikeusministeriön ja kuluttajaviraston yhteistyönä valmistellaan aivan lähiaikoina kansalaisille tarkoitettu käytännön esite, jossa kerrotaan, mistä velkajärjestelyssä on kysymys, miten sitä voi hakea ja mistä saa asiantuntija-apua. Koulutamme sekä oikeusavustajia että tuomioistuinhenkilökuntaa. Velkajärjestelyn tuomioistuinkäsittelyä varten laaditaan ja vahvistetaan oikeusministeriössä hakemuslomake sekä maksuohjelmalomake täyttöohjeineen. Sillä haluamme helpottaa sekä asianosaisten että tuomioistuimen työtä. Ed. Aittoniemi tosin epäili, että siitä varmasti tulee monimutkainen. On tietysti aika vaikea asia miettiä, mikä on monimutkainen ja mikä ei. Minä olen huomannut, että tavallisen verolomakkeenkin täyttäminen koetaan monimutkaiseksi. Verohallitushan on väittänyt, että se on hirvittävän helppo. Mutta lomake on varmasti paikallaan, jotta asiassa voidaan asianmukaisesti edetä eikä ainakaan tuomioistuin rupea kyselemään lisäselvityksiä kovin paljon, vaan lomakkeesta löytyy kaikki, mitä tarvitaan päätöksen tekemiseen.

Tämän kaiken sanon tietoisena siitä, että näin ison asian hoitamiseen tarvitaan myös aika paljon sellaista, mikä ei ole pykälissä vaan korvien välissä, eli asennoitumista. Aion keskustella hyvin tarkkaan suurimpien alioikeuksien puheenjohtajien kanssa lähipäivinä ja toivoo sellaista talkoohenkeä, että tämä asia hoidetaan, koska tiedän, että siellä on paljon muitakin töitä.

Tulemme seuraamaan velkajärjestelyn toimeenpanoa kaikilta osin, tuomioistuinten toimintaedellytyksiä ja myös velkaneuvonnan kehitystä tarkoin. Epäkohtiin tullaan puuttumaan. Kyllä kai täytyy lähteä myös siitä, että hallitukselta joutuu edellyttämään lisäresursseja, jos näyttää, että kerta kaikkiaan tuomioistuimet eivät tästä savotasta selviydy. Uskon kuitenkin, että näillä valmiuksilla, joita nyt on lähdey rakentamaan, luodaan melko hyvä pohja. Lait on tarkoitus saattaa voimaan helmikuun alusta, ei 1.1.93 niin kuin alkusyksystä suunnittelimme, vaan eduskunnan aikataulun vuoksi voimaantulo viivästyy kuukaudella, koska haluamme, että ennen lain voimaantuloa velkaneuvottelukunnat on saatu perustettua ja luotua ne valmiudet, että asiat saadaan sujumaan.

Herra puhemies! Tämän käytännöllisen ohjelman halusin saattaa eduskunnan tiedoksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä vapaaehtoisjärjestelmä, jos oikein käsitin, oli uutta. Siinähan on hyväsydämisille todella työtä.

Ministeri Pokka kiersi kuin kissa kuumaa puuroa erästä asiaa. Hän sanoi, että esimerkiksi valtiolle ei tule kustannuksia. Ajatellaanpa, että järjestämättömien velkojen summa on tällä hetkellä 80 miljardia markkaa. Tätä varten on suunniteltu tiettyä roskapankkijärjestelmää, johon näitä lainoja ja omaisuusmassoja siirrettäisiin. Toisaalta 80 miljardiin sisältyvät myös ne velat, joita velkasaneerauksella järjestellään. Nyt haluaisin tietää sen, miten nämä ovat kytköksissä, roskapankit ja velkasaneeraussysteemi. Oli vahinko, että ministeri Pokalla on jotakin tärkeämpää menoa. Minä en pysty jatkamaan tätä, koska kaksi minuuttia menee täyteen, mutta ei hän olisi tietysti minulle vastannutkaan.

Kysymys on siitä, että tässä on päällekkäisyyksiä. Emme tiedä, mitkä ovat roskapankkien osuutta tästä 80 miljardista, mitkä ovat velkasaneerauksen osuutta. Jos pankit eivät ole sen paremmassa kunnossa viiden vuoden kulutta, jolloin katsotaan, että loput rahoista jäävät saamatta — tai joka tapauksessa milloin hyvänsä

voidaan näin ajatella — niin eikö valtio joudu siinä vaiheessa kuten tänäkin päivänä ottamaan osaa pankkien systeemiin? Tässä on, ministeri Pokka, hyvin paljon epäselvyyksiä, erityisesti roskapankkien ja velkasaneerauksen liikkuminen samoilla markkinoilla 80 miljardin järjestämättömien lainojen joukossa. Selvyyttä pitäisi saada asioihin.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ministeri Pokan kanssa täsmälleen samaa mieltä siitä, että valtiovarainministeriön ja kuntien yhteinen vastustus on tavattoman suuri seinä. Erityisen valitettavaksi asian tekee tietysti se, että niin kuin olen sanonut, oli valmis hyvä hallituksen esitys olemassa. Meidän vastalauseeseemme se sisältyykin.

Mutta minun mielestäni on koko hallituksen asia, onko järkevää pistää tuomioistuinlaitos sekaisin ja sen lisäksi antaa 80 miljardia pankkien kautta. Sitten yhtäkkiä tulee rahapula, kun pitäisi saada kunnallinen velkaneuvonta. Sitten kelpaavat sinänsä hyvää työtä tekevät kuluttajajärjestöt, Marttaliitot ja kaikki muut tällaiset organisaatiot. Mutta kyllähän tämä pahimmilta osiltaan on sellaista, mistä nämä järjestöt itse työstä tehtyään sanoivat, että haluaisivat jonkun vastuullisen henkilön. Ei ole kysymys heidän halveeraamisestaan vaan siitä, ettei heitä pidä pistää mahdottoman asian eteen.

Ed. Aittoniemi kyseli, mikä yhteys on velkasaneerauksella ja roskapankeilla. Minun mielestäni olisi oikeampaa hakea vastausta siihen, mikä yhteys on pankkimiljardeilla, roskapankeilla ja sillä hallituksen esityksellä, jolla nyt aiotaan tehdä mahdolliseksi pankkiosakkeiden ulkomaille myynti.

Ed. Rätty (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua jäivät erityisesti painamaan seuraavat asiat:

Voiko ministeri selvittää, kenen maksettavaksi todella jäävät maksamatta jääneet velat vai häviävätkö ne johonkin tuuleen? Mitä niille tapahtuu? Sehän on se keskeinen kysymys.

Ajattelen niiden miljardien suuntausta pankeille tällä hetkellä, jotka ed. Aittoniemen puheesta kävivät myös ilmi. Eikö niitä varoja voitaisi suunnata suoraan velkaantuneille tai loukkuun jääneille yrityksille, jotka maksaisivat tai rahoittaisivat oman firmansa toimintaa niin, että saataisiin lisää työllisyyttä ja pyörät pyörimään? Tämä on se keskeinen kysymys, jonka kansalaisilta tällä hetkellä saa kuulla päivittäin.

Kolmanneksi lomakkeiden vaikeaselkoisuudesta: Onko teillä ministeriössä mietitty, miten voitaisiin lomakkeita saada niin yksinkertaisen selkeiksi, ettei siihen tarvitsisi palkata uutta henkilökuntaa? Nyt näyttää siltä, että tarvitaan erityinen asiantuntijakaarti selvittämään velallisille, miten paperit täytetään.

Oikeusministeri P o k k a : Herra puhemies! Jos aloitan vastaamisen loppupäästä eli ed. Rädyn kysymyksestä, niin tietenkin on mahdollista ajatella, että yksityisten henkilöitten velkojen järjestely olisi mahdollisimman helppo ja pääsääntöisesti velat annettaisiin anteeksi. Mutta olen ymmärtänyt, että tämän salin tahto ei ole tällainen eikä haluta auttaa kevytmielisesti velkaantuneita ihmisiä, vaan sellaisia, jotka todella apua tarvitsevat. Pääsääntöisesti siinä lähdetään kuitenkin maksukykyä vastaavan maksuohjelman laatimisesta eikä suinkaan siitä, että velat annetaan anteeksi. Olen ymmärtänyt, että tämä eduskunta haluaa olla tässä aika tiukka.

Sen vuoksi en välttämättä näe niitä yhteyksiä, joita ed. Aittoniemi tämän pankkituen ja mahdollisten yksityisten henkilöitten velkojen leikkauksen osalta näkee. (Ed. Aittoniemi: En puhunut mitään sellaista!) En valitettavasti näe tätä. Sen sijaan näen, että pankkituki on ymmärtääkseni tarkoitettu väliajan ratkaisuksi, jona aikana pankkimaailma tervehdytetään omilla toimillaan, että pankit saneerautuvat niin, että ne eivät tarvitse meidän veronmaksajien rahoja. (Ed. Aittoniemi: Kysyin parkkipankeista ja velkasaneerauksesta!) — Samaan asiaan liittyy keskustelu parkkipankeista, vaikka en vielä tänäkään päivänä tiedä parkkipankista yhtään enempää kuin siinä välikysymyskeskustelussa, joka käytiin jokin aika täällä. Mitään ehdotuksia asiasta ei ole tullut vieläkaan valtioneuvoston käsittelyyn. Ne ongelmat, jotka silloin liitin siihen kysymykseen, ovat edelleenkin olemassa, eli kysymys siitä, mitä sinne aiotaan sijoittaa, minkälaiset oikeudelliset vastuut tulevat olemaan ja kuka niistä vastaisi.

Ed. Halosen puheenvuoroon tästä, minkä verran koko hallitus oli kiinnostunut tämän velkapaketin toimeenpanemisesta ja minkä verran siihen haluttiin antaa rahaa: En minä rupea tätä historiaa nyt miettimään. Kaikki sanoivat, että tämä on hyvä asia, mutta saat itse miettiä, miten se rahoitetaan. Minä olen puhtaan kaulan kanssa näiden lakien kanssa nyt elänyt ja olen koettanut kehittää sellaisen toimivan mallin, mihin onneksi sentään kansalaisten aloitteelli-

suutta ja jopa viranhaltijoiitten myötämielisyyttä löytyy, että saadaan vapaaehtoinen, aika pitkälle vanhaan suomalaiseen talkoopohjaan rakentuva järjestelmä hoitamaan käytännön työtä. Onhan se sekin arvo, että tällaisena lama-aikana näin paljon, käyttäakseni vanhan kansan sanontaa kansalaiskuntaa kuitenkin Suomesta löytyy, että asiaa vilpittömästi halutaan hoitaa. Minä olen ottanut sen tosiasiana, että enempää rahaa kuin ne 10 miljoonaa markkaa velkaneuvonnan järjestämiseen ja 35 virkaa tuomioistuimiin, ei saatu. Sen mukaan täytyy toimia. Toki tietysti varaudun ja varustaudun tässä taistelemaan sen puolesta, että jos tulee todella suuria murheita tuomioistuinten kanssa, niin sitten sinne yritetään hoitaa voimavaroja.

Tosin vielä korostan sitä, että kyllä toivon tuomioistuimilta sellaista myötämielisyyttä ja vastuuntuntoa, että nämä asiat todella hoidetaan niin hyvin kuin pystytään eikä vetäydytä siihen, ettei anneta lisäresursseja näiden tehtävien hoitamiseen. Velkaantuneiden asioiden määrää, vaikka se laskettaisiin tuhansissa, on kuitenkin pieni osuus siitä, mitä meidän maamme tuomioistuimet kaiken kaikkiaan joka vuosi jutuina käsittelevät.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa herra puhemies! Tekisi ensiksi mieli ottaa kantaa siihen, mitä ministeri Pokka sanoi siitä, että kevytmielistä velallista ei autettaisi tällä lailla. Se ei aivan täsmällisesti ottaen ole niin, koska lain 9 §:ssä nimenomaisesti todetaan, että pääsääntö on se, että kevytmielisiä ei auteta, mutta samanaikaisesti todetaan, että ellei erityisiä vastasyitä ole. Tämä siis selvästi avaa sen mahdollisuuden, että kevytmielistä autetaan, mutta kun kaikkia ei auteta, täytyy olla joitakin kriteereitä sen lisäksi, miksi autettaisiin. Yksi hyvä kriteeri on se, että henkilön elämäntavoissa on selvästi tapahtunut sellainen muutos, että kaikki seikat puoltavat sitä, että ei häntä jätetä elinkautiseen velkavankuteen vain siksi, että hän aikoinaan ehkä nuoruudessaan on ostellut vähän liikaa videoita ja on vähän luottokortilla rällästännyt ja tehnyt kaikkea muuta, sitten myöhemmin avioitunut, on saanut lapsia ja on saanut työpaikan, mutta ei kerta kaikkiaan pysty selviytymään veloistaan, mikäli ei minkäänlaiseen velkajärjestelyyn ryhdytä.

Nähdäkseni hallituksen esityksen perusteluitakin löytyy juuri ajatus, että pääsääntö ei suinkaan ole ehdoton, vaan on tärkeää, että siitä voidaan tehdä poikkeuksia yksittäistapauksessa.

Kyllähän aina, kuten täällä on jo todettu, murhasta tuomittu elinkautisvankikin armahdetaan, vaikka pääsääntö on tietenkin elinkautinen vankeusrangaistus.

Toinen asia on sitten se, mitä ed. Aittoniemi kyselee, kuka häviää tässä asiassa ja kenen maksettavaksi tämä tulee. Kysymys selvästi askarruttaa, ja mielestäni sitä on syytä heti vähän kommentoida.

On tietysti niin, että tämä velkajärjestely on mahdollista sellaisellekin henkilölle, jolla on ehkä esimerkiksi 1 000 000 markkaa velkaa, mutta hänen maksukykynsä on vain 2 000—3 000 markkaa kuukaudessa. Nyt kun laki esittää viiden vuoden maksuaikaa, on selvää, että jos hän kykenee maksamaan 36 000 markkaa vuodessa, hän maksaa kaiken kaikkiaan tästä 1 000 000 markan velasta viidessä vuodessa 180 000 markkaa. Mutta olisi kuitenkin väärin kysyä, onko nyt niin, että joku häviää 720 000 markkaa ja korot päälle.

Minusta tämän tappion toteaminen edellyttäisi sitä, että voisimme verrata kahta erilaista elämänskulkua, sitä elämänskulkua, jossa henkilölle ei tehdä velkajärjestelyä, ja sitä, jossa hän siis maksaa tämän 180 000 markkaa. Me tiedämme kokemuksesta liiankin hyvin, kuinka tällaisen masentavan, kohtuuttoman suuren velan, jota henkilö ei siis tosiasiaassa pystyisi maksamaan, omaavan velallisen elämä usein päättyy varsin traagisella tavalla tai jollei se päätty traagisella tavalla, se päättyy velkojen kannalta traagisella tavalla velallisen lähtiessä esimerkiksi ulkomaille ja jättäessä kaikki velkansa ja kieltäytyessä maksamasta penniäkään näistä veloista. Ei siis voida sanoa, ed. Aittoniemi, mitenkään yksiselitteisellä tavalla, kuka maksaa ja kuka häviää. Se riippuu siitä, mikä olisi se toinen vaihtoehto.

On kuitenkin selvää, että tässä on tarkoitus inspiroida velallista sellaisesta apatiasta ja ehkä myös ihan kuutamourakointityylistä siirtymään aivan rehelliseen yrittämiseen, maksamaan sen, minkä hän pystyy nämä viisi vuotta, ja sen jälkeen hän on sitten veloistaan täysin vapaa. Usein tämä varmasti on parempi vaihtoehto kuin se, että velallinen maksuhaluttomana ei kerta kaikkiaan maksa mitään.

Arvoisa herra puhemies! Haluaisin kuitenkin ihan aluksi pohtia hieman koko tätä velkaantumisongelmaa, mihin laki tuo vastauksen ennalta ehkäisevässä mielessä. Tämä on oikeastaan tyyppillinen esimerkki lainsäädännöstä ja koko meidän suomalaisesta yhteiskunnastamme, että

vuosia ja vuosia on piileviä ongelmia, jotka päästetään paisumaan lähes räjähdyspisteeseen, ja sitten laitetaan lainsäätäjä asialle ja hyvä yhteiskunta saapuu paikalle ja kantaa kaikkia velallisia kainalosta ja näin asia on jälleen tullut kuntoon. Kyllähän tämä on kaunista ja hyvää, mutta kyllä se maksaa tietysti suunnattoman paljon, sitä ei voi kiistää. Varmaa on se, että olisi olemassa parempikin vaihtoehto.

Nyt ehkä paha pappi puhuu itsestään, mutta ajattelen vain niitä asenteita, mitä tämä yhteiskunta on velkaantumiseen nähden ruokkinut sanotaan 80-luvun. On paljon ihmisiä, todella vanhoja ihmisiä, jotka ovat sanoneet minulleen, että sehän on synty, jos on paljon velkaa. Minusta se on kuulostanut lähinnä vitsiltä, niin uskovainen kuin periaatteessa olenkin. Mutta he ovat ajatelleet näin ja perustaneet ajatuksensa suuren kirjan Raamatun ajatuksiin.

Itse elin 80-luvulla sellaista aikaa, että sanottiin, että ei saa nukkuttua, ellei ole paljon velkaa. Sitten tämä asenne oli niin voimakas, että itsekin velkaannuin sananmukaisesti melkein korviani myöten. Kyllähän se totta on, että aikanaan inflaatio hyvin niitä velkoja pienensi. Mutta olen vakuuttunut siitä, että tässä asenteellisessa ilmapiiirissä on tapahduttava radikaali muutos ja velkaantumiseen on alettava suhtautua todella vakavasti, koska ei ole mitään takeita siitä, että inflaation johdosta ihminen oikeastaan pääsee rikastumaan, jos on päässyt hyvin velkaantumaan, niin kuin ennen oli.

Mitä tulee lain ideaan, että todellakin käytännössä, jos henkilö on täysin maksukyvytön tai maksaa vain vähän, voi saada miljoonia markkoja anteeksi, on kuitenkin myönnettävä, että se peruseriaate on aivan oikea. Jos henkilö ei kykene maksamaan systemaattisella tavalla velkojaan, on ihan oikein, että kun hän tekee oman osuutensa, hän saa loput anteeksi.

Lainvalmistelun kannalta voisi tietysti kysyä, että kun on Suomen kannalta ainutkertainen laki, mitään vastaavaa lainsäädäntöä laajassa mitassa ei ole lainkaan ollut, olisiko laaja kansalaiskeskustelu ollut tässä asiassa paikallaan. Olen vakuuttunut siitä, että kansalaiset, jotka tulevat myös ottamaan kantaa jopa EY-jäsenyyteen, olisivat mielellään ehkä ottaneet laajemmin kantaa myös tähän kysymykseen, miten velkajärjestely tulisi hoitaa. Siinä mielessä kansalaiskeskustelun puuttumista voi pitää puutteena. Toisaalta täällä eduskunnassakin, kun asiaa kuitenkin äänestetään eri vaihtoehdoista, on nähtävissä, että mitään todellista, aitoa päätösti-

laisuutta ei tule tältä osin, koska täällä ei ole kansanedustajia, jotka ehtisivät edes paneutua siihen, mistä on kysymys, saatikka sitten että he itsenäisesti omassa päässään pohtisivat näitä asioita ja tulisivat johonkin lopputulokseen, vaan jako tulee menemään luonnollisesti niin kuin käytännöllisesti katsoen aina, että hallituspuolueiden kansanedustajat äänestävät mietinnön mukaan ja oppositio äänestää oman vastalauseensa mukaan.

Haluaisin kuitenkin sanoa, että tähän, niin hyvä kuin lain valmistelu olikin, tuli selviä ja mielestäni aika tarpeellisiakin muutoksia ennen kaikkea siltä osin, että velalliselle asetettiin 7 §:ssä velvollisuus ilmoittaa, mikäli maksuohjelman aikana hänen maksukykynsä olennaisesti paranee. Ed. Aittoniemi epäili tätä, ja tiedän sen, että myös oppositio lakivaliokunnassa ja täälläkin jopa ilmeisesti vastustaa periaatteessa tällaista ilmoittamisvelvollisuutta. Käsittelen tätä kysymystä.

Kun henkilö on työtön ja hän on koulutukseltaan esimerkiksi diplomi-insinööri, relevantti kysymys kuuluu, että jos hän kahden vuoden kuluttua saa töitä ja alkaa tehdä diplomi-insinöörin hommia ja tienata kaksikymmentä tonnia kuussa, pitääkö hänen ilmoittaa velkojille vapaaehtoisesti, että nyt maksukyky on olennaisesti parantunut. Vähemmistö, oppositio, oli valiokunnassa sillä kannalla, että ei pidä ilmoittaa, mutta itse ajoin kuukausia varsin aktiivisesti tätä velvollisuutta.

Ed. Aittoniemi haki analogista tukea kielteiselle kannalleen sillä, että kun joku henkilö syyllistyy rikokseen, ei häntä voida velvoittaa lain nojalla ilmoittamaan, että minä olen syyllistynyt rikokseen. Kyllä minä hyväksyn, ed. Aittoniemi, että poliisimiehenä näin voi argumentoida ja se kuulostaa hyvin läheiseltä. Mutta tämä argumentointi on täysin kestäväntöntä, jos otetaan koko oikeusjärjestys ja sen yleiset periaatteet huomioon, koska rikosasia on ikään kuin oma asiansa ja erikseen on se pääperiaate, että jos esimerkiksi opiskelija saa opintotukea ja opintorahaa, niin tämä oikeus saada jotakin sisältää samalla myös velvollisuuden: Mikäli hänen varallisuusoloissaan tapahtuu muutos tai hän alkaa tienata, hänellä on lain nojalla velvollisuus ilmoittaa tästä opintotukiviranomaisille. Eikä täällä nähdäkseeni kukaan protestoi sitä, enkä näe, että tässä suhteessa olisi pienintäkään eroa. Minun mielestäni on todella tärkeää, että ollaan tasapuolisia, ettei suosita pelkästään velallista vaan

myös tasapuolisesti otetaan velkojien intressit huomioon.

Samalla tähän lisättiin valiokunnassa maininta siitä, että velkojilla tulee olla mahdollisuus saada tietoja veroviranomaisilta veroilmoituksista ja työvoimaviranomaisilta tietoa siitä, onko velallinen hakenut työtä ja onko hän saanut työtä. Mielestäni tällaiset asiat ovat todella tarpeellisia.

Herra puhemies! Sitten menisin varsinaisiin niihin kohtiin, joissa olen päätnyt erilaiseen lopputulokseen kuin lakivaliokunnan enemmistö. Aion lyhyesti niitä esitellä ja tulen toisessa käsittelyssä esittämään niitä vastaavat pykälämuutokset.

Ensimmäinen peruskysymys on se, kuinka pitkä pitäisi olla sen ajan, jonka kuluessa velallinen voi vapautua veloistaan, joiden suuruus voi olla aivan mitä tahansa. Hallituksen esitys lähti siitä, että vastaus on lakonisesti viisi vuotta tai kymmenen vuotta niissä tapauksissa, joissa henkilöille jää oma asunto käyttöön.

Toisaalta lakivaliokunnassa päätökseksi tuli, ja itsekkin edustin sitä kantaa, että tämä viisi vuotta on joissakin tapauksissa liian lyhyt, se voisi olla pitempi. Itse esitin 7:ää vuotta ja asunnon jäämistapauksessa 14:ää vuotta. Lakivaliokunnassa tuli kuitenkin sellainen muutos, että jos henkilöllä ei ole lainkaan maksuvaraa eli hän ei pysty maksamaan alkuun yhtään mitään, hän on ehkä toimeentuloturvan varassa, siinä tapauksessa varsinainen maksuohjelma-aika ei kulu lainkaan, mikä käytännössä voi tarkoittaa sitä, että jos henkilö on esimerkiksi viisi vuotta maksukyvytön, maksuohjelma ei kulu, ennen kuin hän sitten viiden vuoden päästä saa töitä tai perii vaikka vanhan isoäitinsä. Siitä lähtee maksuohjelma seuraavat viisi vuotta.

Itse pidän tätä jaottelua aika keinotekoisena, että jos henkilöllä ei ole maksuvaraa, aika ei kulu, tai jos henkilöllä on maksuvaraa, aika on 5 vuotta. En nimittäin ymmärrä, voisiko Suomesta löytyä yhtäkään velallista, joka ei olisi halukas ilmoittamaan, että tässä sen verran jaan ilmaiskakelulehtiä tai teen muuta pikkuduunia, että kyllä minä nyt pystyn maksamaan 500 markkaa kuussa. Silloin hän maksaa 6 000 markkaa vuodessa ja 5 vuodessa 30 000 markkaa. Hän lopullisella peruuttamattomalla tavalla, jos hänen tulotasossaan ei siis tapahdu muutoksia, 5 vuoden päästä on täysin vapaa koko velasta. Mutta jos hän sanoo rehellisesti, että enpä minä pysty maksamaan penniäkään, niin, kuten sanottu, 4 vuoden päästä hänelle voidaan

vielä vahvistaa viiden vuoden maksuohjelma, ja näin ollen vapautuminen tapahtuisi vasta yhdeksän vuoden kuluttua.

Tulenkin siis esittämään, että tämä aika olisi ehdoton sinänsä ja 7 vuotta vahvistettaisiin maksuajaksi ja kykenipä henkilö sitten enemmän tai vähemmän maksamaan, sen jälkeen hän olisi vapaa ja taas asunnon jäädessä hänelle aika olisi 14 vuotta. Tämä 14 vuotta asunnon kohdalla olisi sinänsäkin hyvä, että se yhä useammissa tapauksissa mahdollistaisi sen, että velalliselle voisi jäädä asunto.

Sitten on aivan pieni kuriositeetti lakiesityksen 61 §:ssä, jossa sanotaan: "Jos maksuohjelmaan haetaan muutosta, se tulee hakea ilman aiheetonta viivytystä." Pidän täysin epätydyttävänä, että lakiin lisätään tällaisia epätasällisia aikamääriä kuin "ilman aiheetonta viivytystä". Onko se aiheeton viivytys viikon, kuukauden tai kaksi kuukautta tai jotakin siltä väliltä? En oikeastaan ymmärrä sitä, kun voitaisiin selkeästi sanoa esimerkiksi, että hakemus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa. Se olisi niin yksiselitteinen asia.

Lakiehdotuksen 65 §:ssä käsitellään kysymystä siitä, voitaisiinko ulosottomies ja avustava ulosottomies määrätä selvittäjiksi. Maallahan ulosottomiehenä toimii vallesmanni ja avustava ulosottomies on erikseen ja kaupungeissa kaupunginvoudit. Minä suhtaudun kriittisesti tähän, ja oppositiossa oli toisiakin kansanedustajia, jotka suhtautuivat tähän kriittisesti. Näen sen perusteet siinä, että ulosottomies kuitenkin velkojen vaatimuksesta panee täytöntöön saatavia velallista vastaan. Tällaisessa tilanteessa, kun ulosottomies samanaikaisesti saa selvittäjän tehtävät ja tulee hyvin läheisiin tekemisiin velallisen kanssa ja on oikeutettu saamaan velalliselta kaikkia mahdollisia tietoja, tämä vaarantaa puolueettomuusaseman varsinkin, kun myöhemmin samaiselle velalliselle tulee uusia velkoja, jotka hänen pitäisi maksaa. En oikein ole tyytyväinen tähän ratkaisuun, ja pitäisin parempana sitä, että ulosottomies ja avustava ulosottomies lähinnä osallistuisivat velkaneuvontaan ja huolehtisivat vapaaehtoisesta sovintoratkaisuun pyrkimisestä.

Ehkä kaikkein periaatteellisin kysymys liittyy 85 §:ään. Hallituksen esityksessä ei ollut lainkaan 85 §:ää, joka koskee sitä, miten laki suhtautuu niihin sopimuksiin velkajärjestelyistä, jotka velkoja ja velalliset tuomioistuimen ulkopuolella tekevät. Tämän 85 §:n puuttuminen oli sinänsä yllättävää, koska hallituksen esityksen ensimmäisellä sivulla todetaan suoraan: "Tavoitteena

on, että velkaongelmat ensisijaisesti pyritään ratkaisemaan neuvotteluteitse vapaaehtoisuuden pohjalta. Velkajärjestely tulisi kysymykseen vain, jos vapaaehtoista sovintoratkaisua ei ole saatu aikaan."

On siis selkeä tavoite, ja ymmärrän, arvoisa herra puhemies, että lainsäätäjä haluaa, että jokaista velkajärjestelyä, oli niitä sitten 10 000 tai 30 000, ei viedä tuomioistuimeen. Mutta sitäkin yllättävämpää on se, että alun perin jäivät täydellisen lapsipuolen asemaan tällaiset sopimukset, jotka velallinen ja velkoja keskenään tekisivät. Tämä on siviilioikeudellisesti kestävä tilanne, koska on selvää, että jos kaksi henkilöä tekevät sopimuksen, siihen sovelletaan ehdotonta sääntöä, että sopimus pitää, sitä ei voida muuttaa. Muuttaminen voisi olla ainoastaan mahdollista oikeustoimilain 36 §:n nojalla, jos sopimus olisi kohtuuton. Kuitenkin tämä lakiesitys silloin, kun maksuohjelma on vahvistettu tuomioistuimessa, sisältää erittäin paljon säännöksiä sen suhteen, mitä voidaan tehdä ja millä edellytyksillä voidaan tätä maksuohjelmaa kuitenkin muuttaa, vaikka se aluksi on vahvistettu.

Katson sen takia, että lakiin todella tulisi säätää tällainen. Valiokunnan aikana toki 85 §:ään tuotiin muutama asia mutta täysin riittämättömät oikeusvaikutuksiltaan. Katson, että 85 §:ään tulisi ottaa maininta esimerkiksi sakon muuntorangaistuksesta, josta on siis maininta tuomioistuimen vahvistaman maksuohjelman osalta. Se pitäisi saattaa koskemaan myös tapauksia, joissa saadaan tällainen sovintoratkaisu aikaiseksi.

Myöskään sellaisessa kysymyksessä, pitääkö velallisen ilmoittaa velkojalle, jos hän rikastuu, en näe siinä mitään eroa, onko sopimusmaksuohjelma saatu aikaiseksi tuomioistuimessa vai sovintoratkaisua. Yhtä lailla kun on kysymys velkajärjestelyn raukeamisesta ja erityisestä vanhentumisajasta ja velkojan tiedonsaantioikeudesta eli siitä, saako velkoja verottajalta tietoja, ne pitää ratkaista samalla tavalla riippumatta siitä, saadaanko velkajärjestely aikaiseksi tuomioistuimessa vai tuomioistuimen ulkopuolella.

Nyt velkojat, jotka vilpittömästi pyrkivät hallituksen esityksen tavoitteeseen, tekevät maksuohjelasopimuksen ja kahta vuotta myöhemmin haluaisivat tietoja, onko henkilöllä ollut tuloja, ja tiedustelevat tätä verottajalta, mutta verottaja ei voi suostua tähän vain sen takia, että laissa ei ole tältä osin viittausta, joka mahdollistaisi tämän suostumisen.

Toisaalta vielä lain 87 §:ssä todetaan, että on olemassa velkajärjestelyrekisteri ja siihen rekisteröidään velkajärjestelyt. Mutta jos sovintoratkaisu on saavutettu, nähdäkseni tämä pykälä ei salli sitä, että myös tällaiset sovintoratkaisut rekisteröitäisiin velkajärjestelyinä. Tässä suhteessa toivoisin, että nämä muutokset tehtäisiin, jotka nähdäkseni eivät missään tapauksessa heikentäisi lakia.

Arvoisa herra puhemies! Haluaisin lyhyesti vielä palata tähän etuoikeusjärjestelmän uudistamista koskevaan lainsäädäntöön vain sen yhdeltä kohdalta. Kun on keskusteltu sakon asemasta liittyen velkajärjestelyihin, on yleisesti katsottu, että joissakin tapauksissa olisi kohtuutonta, jos henkilö maksaa maksuohjelman mukaista summaansa ja sitten hänellä on joitakin vanhoja sakkoja ja hänellä ei olisi varaa maksaa näitä sakkoja. Silloinhan pääsääntö on se, että sakot muunnetaan vankeusrangaistukseksi siten, että kahta päiväsakkoa vastaa yhden päivän vankeus. Näin ajateltiin, että olisi oikein, että tällaisessa tapauksessa henkilön sakon muuntorangaistus voitaisiin jättää tekemättä. Mutta yllättävää oli se, että tämä kaunis ajatus johti siihen, että rikoslain 2 luvun 5 §:n 4 momentti muutettiin kokonaisuudessaan, jolloin se kohdistuu kaikkiin tapauksiin, joissa henkilö on maksukyvytön eli hänellä ei ole varaa maksaa sakkoaan, enkä ymmärrä, että se olisi ollut tarpeellista tämän lain yhteydessä, koska jo voimassa oleva rikoslain säännös sellaisenaan sallii toki sen, että muuntorangaistusta ei määrätä, mikäli se olisi kohtuutonta henkilön tilaan nähden.

Ed. Niinistö: Arvoisa puhemies! Minä luulen, että kuvaan vähän muidenkin lakivaliokunnan jäsenten tunteja, jos sanon, että harvoin jos koskaan on niin epävarmoin tunnin joutunut jättämään hallituksen esityksen valiokunnasta salille kuin tällä kertaa. Se ei johdu ollenkaan oikeusministeriöstä tai valmistelusta vaan yksinkertaisesti siitä seikasta, joka moneen kertaan on tullut esille, eli lainsäädäntö sisältää aivan uusia oikeudellisia periaatteita meidän systeemissämme ja toisaalta sivuaa lukemattomia muita oikeuden aloja sillä tavalla, että sen ajan puitteissa, joka lakivaliokunnalla on ollut käyttää, ei voi ehdottomasti mennä sanomaan, että nyt tuli löydettyä paras ratkaisu.

Mutta paineet ovat olleet kovia, niin kuin kuultu on. Liki kaikki asiantuntijat, elleivät peräti kaikki, ovat pitäneet lakia tarpeellisena,

sen yleisiä periaatteita tarpeellisina, huomautelleet kuitenkin yksityiskohdista. Näin on sitten ollut tätä taustaa vasten, kun tiedetään kentällä akuutti tilanne, täysin perusteltua, että laki tässä muodossaan ja nopeasti käsiteltynä ulos annetaan ja sitten nähdään käytännössä, ilmeneekö siinä ongelmia, ja toivon mukaan sitten oikeusministeriö nopeasti reagoisi, niin kuin lakivaliokuntakin toivoo.

Jos ajatellaan kokonaistarkastelun puitteissa, mistä on kysymys, yksityisten kohdalla se on hyvin helppo nähdä. Kenenkään etu yhteiskunnassa ei kai ole se, että meillä on iso määrä toivottomia ihmisiä, joiden toivo ainakin taloudellisesta jaloilleenpääsemisestä on kokonaisuudessaan mennyt, ihmisiä, jotka ovat loppuikänsä ulosottomiehen kanssa naimisissa. Se ei varmaan ole yhteiskunnan etu.

Yritysten kohdalla ideana on pelastaa ne yritykset, joilla on toimintaedellytyksiä mutta jotka ovat ajautuneet ongelmiin. Siis peruste on vähän samanlainen kuin yksityisten kohdalla.

On jo puhuttu myös siitä, minkälaista syyllisyyttä tai syyttömyyttä järjestelmän piiriin pääseminen edellyttäisi. Nyt kannattaa muistaa, että monessa suhteessa yhteiskunnassa ei taida olla yhtään syytöntä. Minusta pankkikeskustelu sen osoitti siinä suhteessa, kuinka omat resurssit on arvioitu tai kuinka on tullut arvioiduksi omaisuusesineitten arvo.

Minusta on ihan selvä asia, ettei voida puhua kevytmielisestä velkaantumisesta esimerkiksi sellaisen asunovelallisen kohdalla, joka vain on sattunut pahimpina vuosina ostamaan mahdollisesti nyt täysin ylihintaista vaikuttavan asunon mutta jonka ostamista mm. hänen pankinjohtajansa on suositellut ja vieläpä lainoittanut sataprosenttisesti. Ei kai voida, jos ja kun joudutaan asettamaan yksityiselle tietty taloudellisen järjen vaatimus, asettaa sellaista vaatimusta takakäteen, että hänen olisi pitänyt ymmärtää asiat pankinjohtajaansa paremmin.

Kun velallisten asemaa parannetaan, siinä välittömästi huononnetaan velkojien asemaa, se on ihan selvä asia. Jos jollekulle annetaan, se on joltakulta pois pääsäännön mukaan, ja välitön seuraamus näyttää siltä. Mutta kuten jo eräässä vastauspuheenvuorossa ed. Aittoniemelle totesin, seuraamus ei ole tällä tavoin lopullinen. On nähtävissä aivan selvästi, että vahinko jakautuu laajemmalle piirille.

Jos ajattelemme yksityishenkilön tyypipivelekojaa, se on pankki. Kun pankki menettää osan saatavastaan, pankki ilmoittaa siitä hienovarai-

sesti taseessaan merkitsemällä sen luottotappioksi, minkä jälkeen eduskunta myöntää pankkitukea, jotta pankki pysyy jaloillaan. Näin ollen tapahtuu todellakin pulverisoituminen ainakin pääosan veloista kohdalla hyvin selväpiirteisesti veronmaksajien maksettavaksi. On tietysti toisenkin tyyppisiä velkoja. On yksityisiä velkoja, jotka jäävät, elleivät he kykene pulverisoimaan vahinkoa eteenpäin, välittömiksi maksumiehiksi.

Kun näin on, kaikki oikeudenmukaisuusnäkökulmat on tietysti syytä ottaa tarkkaan huomioon. Minusta esitys on siinä suhteessa tasapainotettu etenkin muutamien sellaisten lisäysten vuoksi, jotka lakivaliokunta teki ja joista esimerkiksi ed. V. Laukkanen äsken mainitsi.

Otan esille ensinnäkin etuoikeusjärjestyksestä muutaman yksityiskohdan, josta on ollut puhe. Palkan etuoikeuden suhteen on tunnettu suurta murhetta. Täytyy todeta, että meillä on kuitenkin suhteellisen kattava palkkaturvalainsäädäntö, joka lähtee liikkeelle siitä, että alle kolmen kuukauden erääntyneet palkat maksetaan aina 75 000 markan kattoon asti. Minun on vaikea ymmärtää ed. Tykkyläisen puheenvuoroa, että olisi suuri probleema markkamääräisen ylärajan eli 75 000:n kohdalla, joka siis merkitsisi 25 000 markan kuukausituloa.

Yksityishenkilöitten puolelta on ollut monta yksityiskohtaa jo esillä. Otan kuitenkin ehkä vähän yleisempiä periaatteita, jotka ovat saattaneet vielä jäädä hämäräksi.

Hyvin keskeinen osa on kodin suojaaminen. Lainsäädännössä omaksutaan ns. vakuusarvoajattelu, joka tarkoittaa sitä, että asunnon hinta tavallaan määritellään uusiksi tämän hetken arvon mukaan, sen mukaan, mitä velkoja saisi, jos hän asunnon nyt myisi. Tässä on tietysti vaikea määrittelykysymys, kuka sen määrää, mikä on oikea hinta. Mutta se on se hinta, josta velallinen jää vastaamaan. Loput, myös kiinnitetyt, velat muuntuisivat tavallisen velan luontoisiksi, jotka velkajärjestelyllä voidaan esimerkiksi kokonaan antaa anteeksi. Näin ollen niissäkin tapauksissa, joissa asuntolaina näyttää hirvittävän korkealta nimenomaan sen vuoksi, että asunto on tullut ostettua epäedulliseen aikaan, saattaa olla mahdollisuuksia päästä velkasaneerauksen piiriin.

Melkoinen ongelma sisältyy lain 45 §:n tiimoille. Nimittäin kävi ilmi, että aivan tarkoin oikeusministeriössä ei ollut ajateltu sellaisia yksityisiä elinkeinonharjoittajia, joilla on sekä elinkeinotoimintaan liittyvää velkaa että yksityisyyteen liittyvää velkaa. Tässä suhteessa on nähtä-

vissä, että tällaisten henkilöitten kohdalle on jäämässä lainsäädäntöön aukko siltä osin, että heidän kotiansa ei voidakaan suojella yhtä hyvin kuin kaikkien muiden. Sen vuoksi lakivaliokunta, joka ei itsekään löytänyt näiden pykälien kohdalla mahdollisuutta avata tietä aukon tukkimiseen, edellyttää, että oikeusministeriö varsin pikaisesti selvittää konkurssisäännön puolelta tukkimisen mahdollisuuden.

Takaajien asemasta on tässä yhteydessä myös puhuttu paljon. Täytyy suoraan sanoa, että takaajia laki auttaa oikeastaan vain siinä tilanteessa, että he itse takauksensa vuoksi muuntuvat ylivelkaisiksi. Silloin he voivat saada saman järjestelyn myös oman henkilönsä kohdalta liikkeelle.

On puhuttu myös ulosottomiehen roolista. Minä en olisi ollenkaan niin epäilevä kuin ed. V. Laukkanen ulosottomiesten kelpoisuuden suhteen toimia selvitysmiehinä. Päävastoin minä pidän oikeusministeriön esitystä näiltä osin erittäin onnistuneena. Sattuu olemaan niin, että ulosottomiehet ovat kuitenkin velkomisen ja velallisenä olemisen tuntemisen ammattilaisia tässä maassa. On sitten viitattu siihen, että saattaa olla, että välit ovat velallisten kanssa vähän huonotkin. Asia on sen jälkeen aivan selvä. Velallisenhan tarvitsee vain oikeudelle huomauttaa, että tämän henkilön kanssa hän on julkinen vihemies, niin kuin oikeuden termi kuuluu, pelkkä väite riittää. Tällaista ulosottomiestä ei varmuudella määrätä selvittäjäksi.

Julkisuudessa on näkynyt hyvin valitettavia piirteitä myös velkasaneerauspaketin tiimoilta. Näyttää nimittäin siltä, että velallisuuskin muodostaa mahdollisuuden rahastamiseen. Mitä erilaisimmin keinoin näkyy nyt myytävän mitä erityyppisimpiä palveluksia tässä suhteessa.

Minusta tuntuu, että ne hahmotelmat, joita ministeri Pokka esitti kriisityöryhmien ja vapaaehtoisten voimien mukana olemisesta, ovat aika lailla oikeaan osuneita. Esimerkiksi yrityspuolella kriisityöryhmät, vapaaehtoiset sellaiset, ovat toimineet varsin hyvin. Minä uskon myös siihen, että vaikkei olekaan virallista velallisuusneuvontaa, pikkuhiljaa paikkakunnalla kuin paikkakunnalla syntyy sellainen kutyymi, jossa paikkakunnan pankinjohtajat tietävät, mihin asti heidän kannattaa sopia, ja myös velallisyjärjestöt, mihin asti on ollut tapana sopia, ja että näitten pohjalta sitten laki täyttää parhaiten tarkoituksensa eli toimii oman soveltamisensa ennakkoehkäisijänä. Lakihan on monimutkainen, ja on huomattavasti helpompi tehdä näissä asioissa sovintoja.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuoroni koskee ed. V. Laukkasen puheenvuoroa erityisesti siltä osin kuin hän käsitteli 7 §:ää eli velallisen myötävaikutusvelvollisuutta ja erityisesti sitä kohtaa, joka lakivaliokunnassa lisättiin. Tämä lisäyksen koskee juuri velallisen velvollisuutta maksuohjelman aikana ilmoittaa velkojille, mikäli hänen maksukyvyssään tai muissa järjestelyissä on tullut olennaisia parantumista.

Ed. V. Laukkanen joko taktisista syistä tai ihan todella unohti sen, että oppositio ei vastustanut tämän pykälän mukaan ottamista. Me olimme tämän kannalla, minä ainakin olin ja niin käsittääkseni koko oppositio sillä toisella puolella, nimenomaan siitä syystä, että velkojan asema täytyy turvata silloin, kun maksukyvyssä tapahtuu todella olennaisia ja suuria muutoksia, ei siis pieniä muutoksia, niin kuin täällä ed. Aittoniemen kuulin aikaisemmin mainitsevan. Tämä tästä.

Sitten ulosottomiehen asemasta selvittäjän roolissa. Minä yhdyin niihin argumentteihin, joita täällä on todettu siitä, että ulosottomies ei minun mielestäni sovi selvittäjäksi siitä syystä, että hänellä on erilainen asennoituminen, erilainen lähtökohta, mitä tulee velkojaan. Minusta oli erittäin valitettavaa, että lakivaliokunnassa ei tätä asiaa perusteellisemmin selvitetty ja keskusteltu ulosottajan roolista, koska selvittäjän rooli on erittäin keskeinen koko tässä velkasaneerausohjelmassa.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy tosiaan täsmen-tää, ja olen pahoillani, ed. Luhtanen, että sanoin hieman väärin. Minun olisi pitänyt täsmällisesti sanoa, että tämä päätös ei ollut yksimielinen siitä, että tämä tiedonantovelvollisuus tuli, vaan itse asiassa siinä oli aika ankaraa vastustusta ja äänet olivat 8—6 lopullisessa äänestyksessä. Näin oli, että 6 vastusti ja 8 tuki, ja se oli tietysti mielestäni hieno lopputulos.

Toinen asia todella tästä ulosottomiehestä. Asia, mitä ei saisi unohtaa, on se, että ulosottomiehet ja avustavat ulosottomiehet ovat tavattoman työllistettyjä, kuten ymmärrämme, tämän vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi joka tapauksessa. Jos heille nyt avataan se mahdollisuus, että he voivat tulla oikeuden määräämiksi selvittäjiksi, joilla on velvollisuus tehdä tätä selvittelytyötä, ja kun palkkatyö juoksee heille kuin manulle illallinen joka tapauksessa, tämä heikentää palkkatyön asemaa rinnastettuna selvit-

täjän työhön, josta oikeus kaiken lisäksi määrää niin kuin asianajajalle konsanaan palkkion valtion varoista.

On kaksi ongelmaa, toisaalta puolueettomuuden vaarantuminen ja toisaalta se, että viranhoidon ennen kaikkea vaarantuu, jos selvittäjät eli ulosottomiehet rupeavat vaikka rohuamaan näitä selvittäjän tehtäviä. Näiden takia katson, että kyllä riittää muita selvittäjiä tähän tehtävään vaikka kuinka paljon.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luhtaselle ja vähän ed. V. Laukkasellekin: Kyllähän ulosottomiehen rooli pohdittiin aivan perusteellisesti valiokuntakäsittelyn aikana. Se, että kaikki eivät päätyneet samaan lopputulokseen tässä, on vähän eri asia. Haluaisin vain todeta sen, että kyllähän tässä lähtökoh-ta on se, että ulosottomiehen käyttäminen selvittäjänä on poikkeus, ei se ole sääntö. Mutta tähän on nyt rakennettu semmoinen joustavuus, että määrätyissä tilanteissa — tässä tilanteet myös voivat vaihdella eri puolilla valtakuntaa — ei nyt automaattisesti suljeta tällaista mahdollisuutta pois, kun on tammöistä asiantuntemusta ja kapasiteettia, joka määrätyissä tilanteissa on hyvinkin sovitettavissa tähän.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakivaliokunnan puheenjohtajan Laxin näkökohtiin voisi esittää myös sellaisen näkökohdan, että varsin yleisesti on tuotu esiin se, että koko tämä taloudellinen tilanne on saattanut ulosottomiehet erittäin kovaan työpaineeseen ja tuskin he ehtivät varsinaisia töitäänkään tehdä, niin että vaikka ei tätä muuta puolta pohdittaisikaan, tämä seikka jo, että heille tällä tavalla lisättäisiin työpainetta — selvittäjän työ on erittäin vaativa työ — minusta on nurinkurinen.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vain muistuttaa, että tätä lakia ei nyt olla säätämässä pelkästään lamaa ajatellen, vaan se on tarkoitettu kyllä sovellettavaksi pitkään tulevaisuudessa.

Ed. A i t t o n i e m i: Herra puhemies! Tätä velkasaneerauslakia on tervehdittävä tyydytyksellä, koska tämä ensimmäisen kerran tarjoaa lääkettä sinne, missä kipu on kaikkein pahin. Olen joskus tältä paikalta esittänyt esimerkin, että jos minä olen valtio, pankit ovat tuossa ja me tuemme ja lääkitsemme pankkeja, niin kipu-

kohta on pankkien takana, velkainen ja hätään-
tynyt ihminen, jolla on suuri huoli tulevaisuudes-
taan. Tähän hänet on johtanut joka tapauksessa
osaksi yhteiskunta ja sen väärät toimenpiteet.
Velkasaneerauslailla annetaan ihmisille tässä
harmaudessa tietty kiintopiste, mihin he voivat
katsoa, on se sitten viiden, seitsemän tai kymme-
nen vuoden päässä, tietty raja, jonka jälkeen
vankeus päättyy ja on mahdollisuus ehkä päästä
taas normaaliin elämään.

Kun minä olen täällä perännyt kustannuksia,
niin sanon, että minä en puhu ajatellen, joudun-
ko minä veronmaksajana maksamaan lisää sen
vuoksi, että tappiot, joita esimerkiksi pankeille
aiheutuu, tulevat maksetuiksi. Siitä ei ole kysy-
mys. Olen omalta osaltani valmis siihen, koska
pystyn auttamaan niitä, jotka ovat todellisessa
hädässä. Kysymys on vain siitä, herra puhemies
ja arvoisa ministeri, että ei asiaa pitäisi koskaan
hutaista sillä tavalla, ettei ajatella periaatteellisia
ja perussyitä.

Minä lähdän siitä, että pankeilla on tällä
hetkellä ehkä 80 miljardia markkaa ns. järjestä-
mättömiä luottoja, jotka osaksi ovat juuri näitä
luottoja, joihin nyt myös velkasaneerauksella
puututaan. Jos velallinen maksaa 1 000 000 mar-
kan velastaan esimerkiksi 200 000 tai 100 000
markkaa, niin se 900 000 markkaa jää edelleen
järjestämättömiin lainoihin, jotka joutuvat jon-
kun tappioksi. Tällä hetkellä me tiedämme, että
noista 80 miljardista markasta ehkä puolet tai
ehkä 50 miljardia markkaa joutuu pankeille
maksamaan yhteiskunta eli valtio eli me veron-
maksajat. Näin ollen on turhaa väittää, ettei
yhteiskunta, siis veronmaksaja, joutuisi otta-
maan taloudellisesti osaa velkasaneeraukseen.
Se on itsestäänselvä asia, koska juuri niissä 80
miljardissa markassa, joista varmuudella suuren
osan yhteiskunta joutuu pankeille maksamaan,
jotteivät ne menisi nurin, on näitä, joihin nyt
velkasaneerauksella puututaan. Kuinka suuri
osuus, on eri asia.

On esitetty näkemyksiä, että viiden vuoden
kuluttua, jolloin velallinen on maksanut siitä
1 000 000:sta 100 000 markkaa, pankkien asema
olisi jo parempi kuin tänä päivänä ja ne voisivat
itse vastata luottotappioistaan, siitä 900 000
markasta. Ensinnäkin, herra puhemies, minä
vähän epäilen, että näin olisi viiden vuoden
kuluttua. Toisaalta asiaa ei ehkä voida ajatella
niin, koska se luottotappio jo tänä päivänä
on olemassa ja rasittamassa pankkia. Tiedetään,
että maksaja ei pysty maksamaan kuin sen
100 000 markkaa. 900 000 markkaa on tietyllä

tavalla jäädytettynä jo konkretisoitunut sen 80
miljardin joukossa.

Herra puhemies! Lopputoteamus on siis tämä,
että mitä todennäköisimmin, vaikka ministeri
Pokka sanoi, että yhteiskunta ei joudu maksa-
maan, yhteiskunta ja veronmaksaja joutuu mak-
samaan suuren osan tästä velkasaneerauksesta,
mutta näin saa tapahtuakin silloin, jos hädässä
olevat ihmiset pystytään auttamaan uuteen al-
kuun ja samalla kertaa myös yhteiskunta.

Olen yrittänyt puhua nyt pelkistetysti. Jos
siihen on tullut söpötyä, niin se johtuu siitä,
että hammas on rikki ja se minun kieltäni vähän
syö, mutta toivon, että tulin ymmärretyksi siinä,
mitä minä tarkoitin, kun sitä on käännetty ja
väännelty täällä salissa eikä ole ymmärretty sitä
lainkaan.

Toinen asia, mitä kysyin, on se, että tätä 80:tä
miljardia markkaa varten on olemassa nyt kaksi
järjestelmää, jotka heiluvat joukossa. Ensinnä-
kin on aiesopimuksena esillä olleet roskapankit,
joihin sijoitetaan ainakin osa 80 miljardista mar-
kasta, joka on järjestämättömiä luottoja. Tällä
samalla alueella tulevat nyt operoimaan velkasa-
neerausjärjestelmät. Miten nämä ovat toisiinsa
kytkyksissä? Toisin sanoen katsotaanko, että
velkasaneerausjärjestelmä hyvin toteutuessaan
aiheuttaa sen, että roskapankkien tarve vähenee
tai kokonaan poistuu? Tämähän on selvittämä-
tön asia, joka pitäisi tai olisi pitänyt jo selvittää,
kun näitä asioita viedään eteenpäin, vaikkakin
roskapankkijärjestelmä on aikanaan STS-Pan-
kin ja KOP:n yhteydessä ilmaan huitaistu aieso-
pimuksen tuote, josta kukaan ei tiedä yhtään
mitään. Minä olen ristinyt rosvojen kirpputorik-
si koko touhun.

Nämä asiat juuri ovat tärkeitä, mikä on ro-
skapankin ja toisaalta velkasaneerausjärjestel-
män osuus tässä 80 miljardissa markassa ja
kuinka suuri osuus mahdollisesti tulee veron-
maksajien maksettavaksi tätä kautta ja jos ei
tule, niin millä perusteilla. Ei pidä ajatella sillä
tavalla, että minä olisin velkasaneerausta vas-
taan, vaikka politiikassa sanotaan, että Aittonie-
mi haluaisi rangaista eikä haluaisi antaa mark-
kaakaan köyhille onnettomille velallisille. Kyllä,
kyllä, jos veronmaksajat maksavat. Parempi
näin kuin että me hakkaisimme ne määrättömäs-
ti pankkien pohjattomaan syliin, parempi näin
että me tiedämme sitten auttaneemme veromar-
koillamme velkasaneerauksen kautta näitä ihm-
siä, joita autetaan uudelleen jaloilleen.

Ed. V. Laukkanen, istukaa ihan rauhassa,
näette, kun olemukseni ilmestyy täältä. On ka-

malaa, kun nuori mies on ehtimiseen kymmenkunta kertaa yrittänyt säännätä pystyyn. Kyllä täällä näkee, ed. V. Laukkanen, koska puhujakorokkeelta lähdetään.

Ed. V. Laukkanen puhui sakkojärjestelmästä ja aivan oikein siitä, että tämän perusteella näpistelijät, joiden näpistyssakkoa ei rekisteröidä, voivat näpistellä jatkuvasti ja jatkuvasti pääsevät vapaiksi tällä perusteella muuntorangaistuksistaan. Minun mielestäni nykyinen järjestelmä muuntorangaistuksen osalta on riittävä armahdusmielessäkin. Ei sinne tarvita tällaisia erillisjärjestelmiä. Ei sen takia, että nyt ollaan köyhiä ja kipeitä, meidän tarvitse ruveta oikeusjärjestelmäämme muuttamaan, oikeusjärjestelmää, johon yhtenä osana liittyy rangaistusjärjestelmä ja sakkojärjestelmä. Antaa sen olla ennallaan. Joka tekee rikoksen, joko maksaa sakon niin kuin yleensä maksaa vankilan portilla tai menee linnaan istumaan ja sillä siisti. Jos tämä vaikuttaa sen, että ei enää rangaistuksia kärsitä yhteiskunnassa, niin silloin ollaan joka suhteessa kovin leveällä tiellä, rouva puhemies.

Nyt, ed. V. Laukkanen!

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Oikeusministeri P o k k a : Rouva puhemies! Ed. Aittoniemi esitti hyvin periaatteellisen kysymyksen siitä, tuleeko aikanaan vuosien päästä jotain pankkien luottotappioihin kirjatuksi näistä mahdollisesti leikatuista yritysten, yksityisten ja kotitalouksien veloista. Tämähän tietysti periaatteessa on mahdollista. Toisaalta kun on kuunnellut pankkituesta käytävää keskustelua eduskunnassa, niin luultavasti ainakin silloin tiedettäisiin, mihin se pankkituki menee. Tällä hetkellä me emme oikein tiedä, mihin kaikkien pankkitukea käytetään. Täällä on hyvin usein vaadittu, että se pitäisi maksaa suoraan yrityksille tai yksityisille kotitalouksille, jotka eivät selviä asunovelostaan. Tässä on tietysti mahdollista, että tällainen vara tähän jää. Mutta itse kuitenkin lähdin siitä, että pankkijärjestelmä tervehdytetään nopeasti eikä pankkituesta tule vuosia kestävä tukimuoto.

Rikoslain säännökseen täällä on viitattu. Tämähän on lakivaliokunnan tuote. Olen ymmärtänyt, että tässä on haluttu nykyisen rikoslain sakon muuntorangaistusta koskevaa säännöstä lähinnä täsmentää eikä ole haluttu tuoda mitään

uutta periaatetta. Siis se tarkoittaisi sitä, että silloin kun maksuohjelma on käynnissä, henkilöä ei panna vankilaan istumaan, jolloin tämä maksuohjelman toteutuminen ei tapahdu. Minulla itselläni ei ole mitään erityisiä intohimoja sanoa puoleen tai vastaan tämän rikoslain säännöksen osalta, mutta jos lakivaliokunnan enemmistö on näin halunnut tämän säännöksen kirjoittaa, niin minun puolestani tämä kyllä voi mennä. Toki sanon sen, että vanhoillakin rikoslain säännöksillä luultavasti olisi pärjätty, mutta olen ymmärtänyt, että lakivaliokunta on katsonut, että tuomioistuinten käytäntö säännöksen soveltamisessa on ollut kovin erilainen. On haluttu yhdenmukaistaa käytäntöä. Niin pitkälle en ole tässä sakon muuntorangaistuksessa kyllä valmis menemään kuin monet asiantuntijaprofessorit, jotka vaativat, että ihan yleissäännöksenä koko muuntorangaistusjärjestelmästä pitäisi luopua. Se vaatisi jo paljon laajemman keskustelun.

Ed. P. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on hyvin mielenkiintoinen, kun muistaa sen, mitä keskustelua pankkipolitiikasta käytiin aikaisemmin. Ed. Aittoniemikin on käyttänyt sellaista mainintaa, että noin 80 miljardia tulee roskapankkeihin tätä tavaraa markkamääräisenä. Erään eilisen asiantuntija-arvion mukaan se ei tule jäämään 100 miljardiin markkaan, mikä sinne tullaan sijoittamaan. Se summa voi olla vieläkin minimissään, ja on mielenkiintoinen kysymys, kuka siitä ottaa vastuun muut kuin veronmaksajat. Kaikkihan heijastuu sieltä, että kun maassamme on talouspolitiikka valittu väärin, nämä heijasteet tulevat näkymään vielä ensi keväänä tuhansina ja kymmeninä tuhansina yksityisten ihmisten konkurssina.

Arvoisa puhemies! Minä haluan ottaa erään esimerkin. Kun ihminen meni pankkiin töihin, hän osti pankilta asunnon. Maksoi siitä 360 000 markkaa. Työsuhte kesti 5,5 vuotta. Tuli uusi pankinjohtaja, joka sanoi: "Ota vuoden palkka, työsuhteesi loppuu." Pankki osti asunnon pois. Maksoi 200 000. Tälle ihmiselle jäi 150 000 velkaa. Meni työpaikka, ja nähtävästi hän on tällä hetkellä sairaalassa hoidossa, koska hermot pettivät.

Tämä tilanne, mistä nyt ollaan keskustelemasa, on monelle ihmiselle hyvin vaikea. Mutta ehkä auttaa, kun osaa toimia. Mutta niin kuin aikaisemmin täällä todettiin, mistä ihminen löytää sen avun, kun ei ole niin yksinkertaista mennä jonkun juristin luo, koska pelkää sitä

maksua, mikä siitä saattaa tulla niskaan. Kaikki oikeusavustajat eivät ole kansalaisten palvelijoi-
ta valitettavasti.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa puhemies! Olisin vielä nyt ed. Aittoniemelle ikään kuin vastannut, että totta kai tässä periaatteessa häviää velkoja, oli se sitten pankki, vakuutusyhtiö tai yksityinen velkoja, jos ajatellaan ihan lakonisesti sitä, että velkoja ei saa niin paljon kuin hänelle kuuluisi. Mutta toinen puoli on se, että eiväthän nytkään velkojat saa yleensä velalliselta, joka on maksukyvytön, käytännöllisesti katsoen mitään. Jos siis verrataan tätä tosiasiallista kulkua, niin usein tämä on parempi vaihtoehto velkojille.

Otan vain yhden yksinkertaisen esimerkin. Jos nuori kaveri syyllistyy törkeään rattijuopumukseen ja ajaa erittäin vaikean kolarin, hänen maksuvelvollisuudekseen saatetaan vahvistaa 400 000—500 000 markkaa, koska hänen on regressio-oikeuden perusteella maksettava kaikki vakuutusyhtiölle, mitä vakuutusyhtiö on maksanut vastapuolelle. Tällaisessa tilanteessa tiedän, että vakuutusyhtiöt käyvät neuvotteluja, joihin itsekin olen osallistunut. Nuorelle saatetaan tarjota jopa 50 000 tai 100 000 markan maksuohjelmaa. Eli jos hän maksaisi edes tämän 100 000 markkaa, niin hän vapautuisi vastuusta kokonaan. Mutta usein nämä nuoret eivät suostu edes 100 000:n maksuohjelmaan, vaan mieluummin sanovat, että taidanpa tässä nyt niin kuin jättää maksamatta kaiken, koska se käytännössä onnistuu. Jos he ovat maksuhaluttomia, niin jotenkin se vain niin käy, että he eivät maksa mitään. Siinä suhteessa siis käy todella niin, että tämä hyvä velkajärjestely tuottaa erittäin usein velkojille ehdottomasti paremman tuloksen kuin nykyinen järjestelmä.

Ed. L o u e k o s k i : Rouva puhemies! Olen seurannut hiljaisesti sivusta suurella mielenkiinnolla sitä prosessia, joka tähän velkasaneerauslainsäädäntöön eduskunnassa on liittynyt. Kun eri tahoilla on asiaan liitetty suuria epäilyksiä, kävin asiakseni kysymässä Helsingin raastuvan-oikeuden tuomareilta, kuinka he tähän asiaan suhtautuvat ja kuinka tämä järjestelmä sopii nykyiseen tuomioistuinlaitoksen menettelyyn. Tässä oikeuslaitoksella on oma hyvin keskeinen roolinsa. Kritiikki, joka sieltä tuli, oli aika totaalinen. Ministeri Pokka varmasti on asian valmistelun yhteydessä jo törmännyt tähän kritiikkiin, mutta tästä huolimatta esitys on tuotu eduskuntaan. Minä tässä yhteydessä hyvin lyhy-

esti käyn läpi ne moitteet, joita tuomareiden taholta asiaan on esitetty.

He pitävät lakia hyvin tulkinnanvaraisena. Täällä puhutaan kevytmielisestä velanotosta. Jos ajattelee tuomareiden suhtautumista velanottoon, joka hyvin helposti konkurssiasioita ja velkomusasioita rutiinomaisesti päivittäin käsittelevän oikeuden puheenjohtajan mielestä on kevytmielistä, luulen, että ratkaisut tulevat olemaan hyvin yksioikoisen kielteisiä velallista kohtaan.

Toinen kritiikki, joka lakiehdotuksia vastaan osoitettiin, oli se, että ennen tuomioistuinkäsittelyä asiaan liittyvät esivalmisteluvaiheet ovat vaikeita. Minun haastattelemani oikeuden jäsenet kertoivat, että heidän ammattitaitonsa ei riitä oikeusministeriössä suunnitellun kaavakkeen täyttämiseen. Tämän kaavakkeen täyttäminen yksityisen henkilön velkasaneerauksessa on kuitenkin edellytys asian käsittelyyn otolle. Näin vakuutettiin.

Kolmas asia, joka lähinnä julkisuuden kautta on kohdistettu kritiikkinä ehdotusta vastaan, nimenomaan yksityisten henkilöiden velkasaneerauslakia vastaan, ovat sillä herätetyt suuret toiveet toisaalta sekä pankkien nopeasti kiristynyt ja raaistunut velkojen perintä toisaalta.

Pankkitarkastusviraston asiantuntijoiden käsityksen mukaan lakiesityksen antaminen eduskuntaan ja jopa sitä edeltävä keskustelu on johtanut selvästi pankkikäyttäytymisen muuttumiseen niin, että velkojen perintää on nopeassa tahdissa tehostettu. Se on ajanut useita sellaisia kotitalouksia velkakurimukseen, jotka kenties aikaisemman vähän pehmeämmän kohtelun aikana olisivat taakastaan selvinneet.

Jos oletetaan, niin kuin minun kuulemani tuomioistuinasiantuntijat väittivät, että laki tulee olemaan pettymys sieltä oikeuden kautta helpotusta hakeville, niin voi kysyä, kuinka suuri pettymys tämä velkasaneerauksen epäonnistuminen sitten todella velallisille onkaan. Jos toisaalta on herätetty suuria toiveita siihen nähden, että tällä lailla autetaan laman yli ylivelkaantuneita ja se ei autakaan heitä, vaan koko järjestelmä kääntyy tarkoitustaan vastaan, kuinka suuri pettymyksen siinä tilanteessa täytyy olla? Minä en osaa tähän kysymykseen vastata, mutta esitän sen tässä.

Kun tällä tavalla kysyy, tietenkin on ajateltava, mitä vaihtoehtoja yksityisten henkilöiden velkasaneerauslaille olisi saattanut olla. Minun mielestäni varsin käyttökelpoinen vaihtoehto olisi edelleenkin se, että pankkituen ehtoihin

liitetään pankkien ehdoton velvollisuus kaikilla niillä pankkitoiminnan instrumenteilla, joita pankeilla yleensä käytettävissä on, auttaa velallisia laman yli.

Pankkien tuen ehdot ovat kuitenkin avoimet, ja käytän tilaisuutta hyväkseni tässäkin yhteydessä hoputtaakseni hallitusta tuomaan nämä ehdot eduskunnan käsittelyyn mahdollisimman pian. Ennen joulua me emme varmaankaan niitä ehdi käsitellä, mutta kun eduskunta tammikuussa kokoontuu, silloin esimerkiksi olisi tilaisuus, jos hallitus keskuudessaan pääsee selvytyteen ehtoihin liitettävistä periaatteista ja käytännön ratkaisuksista, tehdä pitkällekin meneviä sääntöjä siitä, millä tavalla pankkitukea ylivelkaisten kotitalouksien auttamisessa voitaisiin käyttää.

Rouva puhemies! Kiinnitän sitten huomiota toiseen seikkaan, johon, niin kuin sanoin, asiaa vähän loitompaa seuranneena törmäsin vasta tänään. Se on lakivaliokunnan ratkaisu rikoslain 2 luvun muuttamisesta. Tämä sisältö tuntuu varsin hyväksyttävältä, mutta eräs periaatteellinen, sanoisinko valtiosääntöoikeudellinen ongelma tähän liittyy, jonka haluan tältä paikalta nostaa esille.

Tässä on avattu hallituksen esityksestä poiketen uusi lainkohta, rikoslain 2 luvun 5 §. Tällainen avaaminen ei ole mitenkään tavatonta silloin, kun valiokunta haluaa asiayhteydestä johtuen muuttaa muitakin lainkohtia kuin niitä, joita hallituksen esitykseen sisältyy, mutta tässä ehdotetaan avattavaksi rikoslain yleinen säännös. Ainakin minun ajattelutapani on sellainen, että tämän kaltaisissa avauksissa täytyy olla hyvin varovainen. Tämä uusi säännöshän ei koske pelkästään velkasaneerausta vaan liittyy laajemminkin rangaistusten täytäntöönpanoon. Käytän tilaisuutta kysyäkseen rouva ministeriltä, kuinka arvoisa ministeri tähän asiaan suhtautuu. En toisin sanoen protestoi tämän ratkaisun sisältöä vastaan, mutta olen aika epätietoinen siinä suhteessa, millä tavalla eduskunnan mahdollisuus ottaa käsiteltäväkseen hallituksen esityksen ulkopuolisia lainkohtia on sääntöjen mukaan sopusoinnussa nyt käsiteltävänä olevan lakivaliokunnan ratkaisun kanssa. Onko tämä oikein vai ei? Ehkä rouva ministerillä tähän asiaan on kanta.

Kun heti aluksi esitin muualta kuulemiani periaatteellisia ja käytännöllisiä epäilyksiä yksityishenkilöitten velkasaneerausesitystä kohtaan, niin voin jatkaa sen verran, että minulla ei tällä hetkellä ole ihan varmaa kantaa, kuinka henkilökohtaisesti mahdollisissa äänestyksissä tähän

pitäisi suhtautua, mutta ilmeisestikin tässä tilanteessa, kun muita vaihtoehtoja ei ole ja ylivelkaantuneitten toiveet on herätetty, heitä pitäisi edes henkisesti voida auttaa. Kysymysmerkki on asetettava niitten väitteitten perään, että jos tämä järjestelmä epäonnistuu, onko pettymystä aiheuttamalla tehty suurempi vahinko kuin tämä laki nyt tässä muodossa läpiviemällä.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Louekoski ei ollut täällä salissa paikalla silloin, kun selostin, minkälaisia lisäedellytyksiä ja toimeenpanotoimia uuden ja periaatteessa hyvin kauaskantoisen lain osalta on tehty. Kiinnitin myös huomiota siihen, että pankkituen ehtoihin olisi pitänyt jo syksyllä saada aikaan ehto, jolla olisi määriteltävä kahden vuoden rauhoitusaika näitten yksityisten kotitalouksien ja pienyritysten luotoille, koska nyt pankit ovat niitä pakkoperineet, koska luottavat siihen, että asia saadaan pankkituella rahoitettua.

Se ei kuitenkaan ole velkasaneerauksen eikä yritysten velkojen saneerauksen vaihtoehto, vaan käsittääkseni sellainen aika, jona saneeraustoimenpiteet saadaan aikaan — tällä hetkellähän meillä ei ole sellaista lainsäädäntöä, jolla esimerkiksi yksityisen kotitalouden velkatilanteeseen saataisiin helpotusta — on pankin armon varassa. Tämä rauhoitusaikakin olisi ilmeisesti edellyttänyt vähintäänkin pankkien valtuutusrahaston hallintoneuvoston päätöstä, eikä sitä ole myöhäistä nytkään saada.

Ed. Louekoski aivan oikein kertoi Helsingin raastuvanoikeuden asennoitumisesta. Hehän eivät halua mitään lisätehtäviä. Olen täysin samaa mieltä, että murheita on kyllä siinä, miten saamme nämä ruuhkaisimmat tuomioistuimet motivoitumaan siihen, että tulee lisää tehtäviä. Olemme koettaneet tähän vastata organisoimalla vapaaehtoisen velkaneuvottelukunnan, joka pyrki sovintoratkaisuihin, koska minäkään en halua näitä raastuvanoikeuksia tai uusia käräjäoikeuksia rasittaa.

Paljon tässä jää seurattavaa, mutta päädyn samaan tilanteeseen, mihin ed. Louekoski päätti puheenvuoronsa: Mikä on se vaihtoehto?

Vastasin äsken tähän rikoslakisäännökseen, että minulla ei ole intohimoja, jos tätä säännöstä pitää muuttaa, niin kuin lakivaliokunnan enemmistö tahtoo. Mehän päinvastoin pärjäisimme kyllä nykyiselläkin rikoslainsäännöksellä aivan mainiosti, koska siihen on liitetty nyt tämä ehto, että sakon muuntorangaistusta ei panna täytäntöön, jos on maksuohjelma käynnissä.

Ed. L a x : Arvoisa puhemies! Ed. Louekoski kyseenalaisti oikeastaan tämän koko uudistuksen lähinnä ehkä viittaamalla Helsingin raastuvanoikeuden tuomareiden lausuntoihin. Haluan vain todeta, että alioikeustuomareita ja heidän joukossaan Helsingin raastuvanoikeuden edustajia on myös valiokunnassa kuultu. Kyllä valiokunta on perillä Helsingin raastuvanoikeuden ongelmista. Mutta sen perimmäisen kysymyksen edessä, onko parempi mennä tähän systeemiin vai olla menemättä, kyllä siltäkin taholta saatiin vastaus, että parempi on mennä tähän systeemiin.

Mitä rikoslain muutokseen tulee, niin asiantuntijana valiokunta on kuullut professori Pekka Koskista, joka nimenomaan on todennut, että tämä tarkennus olisi omiaan yhdenmukaistamaan tuomioistuinkäytäntöä, joka uhkaa todella mennä levälleen, jos tämän velkaantumiskehityksen myötä muuntorangaistusasioitten määrä paljon lisääntyy. Tämä vain kommenttina tähän. Viimeinen kommentti minun mielestäni tukee sitä, että tämä ei ole semmoinen suuri periaatteellinen avaus, joka olisi valtiosäännön vastainen.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Tässä hän on nyt käyty vähän jälkijättöisesti taas kiireen takia keskustelua siitä, kuinka pitkälle tämä avaaminen voi tapahtua. Tässä tapauksessa esillä on tilanne, että sakko laitetaan viimesijaiseksi. Tosiasiassa esimerkiksi velkajärjestelyn puitteissa oleva ihminen, vaikka itse haluaisi, ei voi maksaa, kun se jää viimeiselle sijalle saatavien etuoikeusjärjestelmässä hänen kohdallaan maksuohjelmassa. Jos ei olisi tehty yhtään mitään, niin lopputulos olisi ollut tietysti se, että hän olisi päässyt muuntorangaistuksen piiriin eli hän olisi päässyt istumaan tätä. Tämäkään ei voi olla kauhean mielekästä.

Kun kerran oltiin sitä mieltä, että se kuuluu viimesijaiseksi eikä haluta pistää istumaan, silloin tietysti tuli vaihtoehdoksi tehdä juuri näin, mitä sitten ed. Louekoskikaan ei kritisoinut. Sen oikea paikka on kuitenkin rikoslain yleisellä puolella eikä suinkaan tässä laissa. Siinä mielessä oikea paikka olisi tämä. Sen olisi tietysti voinut teknisesti ratkaista niin, että olisi pyydetty oikeusministeri Pokkaa antamaan yksi esitys lisää, joka olisi korjannut tämän, ja sitten olisi koottu tämä teknisesti yhteen uudella hallituksen esityksellä.

Mutta minusta kyllä tuntuu, vaikka minä en ole mikään perustuslakiasiantuntija sanan varsinaisessa enkä epävarsinaisessa mielessä, että ol-

laan kaiken sen kaaoksen keskellä, missä tehdään erilaisia järjestelmiä, jotka ovat kutakuinkin minun mielestäni hankalasti sovellettavia systeemejä. Esimerkiksi ulkomaalaisen oikeudessa omistaa kiinteätä omaisuutta taikka osakeita tehdään systeemi, jossa asetuksen kautta valvonta lakkaa. On kyllä perustuslain mukaista, mutta ei varmaan voi olla meidän oikeusjärjestelmämme alkuperäisen idean mukaista, että eduskunta tällä tavalla menettelee. Kyllä esimerkkejä löytää eri hallituksen esityksistä, jotka ovat muodollisesti oikein, ja teknisesti jää miettimään, onko näin vai ei. Tämä on tietysti asia, jota voi muiden asioiden ohella miettiä.

Arvoisa puhemies! Minä sanon vain ihan lyhyesti, että näitten pelkojen kohdalla voisi tehdä kokonaisen listan, ja tulen muissa käsitelmissä palaamaan asiaan.

Ed. V i s t b a c k a : Rouva puhemies! Voi yhtyä hyvin pitkälle siihen, mitä ed. Louekoski kertoi nimenomaan niistä toiveista, mitä velallisisissa on herätetty tämän lain käsittelyn ja valmistelun aikana, ainakin niiden puhelinsoittojen perusteella, joita jatkuvasti tulee. Tietysti voidaan olla monta mieltä siitä, millä tavoin tämä todellisuudessa ja käytännössä vaikuttaa velkojan asemaan.

Mutta kun itse en ole ollut lakivaliokunnassa kuulemassa asiantuntijoita, niin minua hieman hämmästyttää tämä 17 §:n 3 momentti, jossa nimenomaan todetaan, että jos pakkohuutokauppa on kuulutettu, niin se viedään loppuun. Tiedetään nimenomaan, millä tavoin tällä hetkellä pankit käyttävät pakkohuutokauppoja hyväkseen. Jos sattuu niin, että tämä laki ei tule hyvin nopeasti voimaan, niin tällä hetkellä vireillä on hyvin paljon ennakkomaksuja pakkohuutokauppoja varten, jolloin kuulutus puoliväkinä laitetaan vireille, jolloin omaisuus saadaan realisoitua pakkohuutokaupassa todella halpaan hintaan, ja tällöin velallinen kärsii.

Kuten totesin, kun en ollut lakivaliokunnassa, en tiedä, onko tähän kiinnitetty huomiota sillä tavoin, että olisi voitu muuttaa tämä, että kuulutuksia enää ei voitaisi sen jälkeen tehdä.

Ed. L o u e k o s k i : Rouva puhemies! Ehkä ed. Halosesta ja monesta muusta tämä keskustelu täällä tuntuu jälkijättöiseltä, kun te olette valiokunnassa kuulleet melkein 80:tä asiantuntijaa ja käyttäneet tähän vissiin pari kuukautta. Mutta me muut, tavalliset pulliaiset, käsittelemme tätä ensimmäistä kertaa ensimmäisessä

käsittelyssä, ja ne asiat, jotka tässä otin esille, ovat tulleet eri tahoilta tiedoksi. Ed. Laxille toteaisin vain sen, että kyllä professori Koskinen varmaan hyvin pätevä rikosoikeuden asiantuntija on, mutta mitenkään lieenee valtiosäännön tuntemuksen laita.

Minä kiinnitin huomiota omassa puheenvuorossani juuri siihen, olisiko rikoslain 2 luvun 5 § edellyttänyt hallituksen esitystä, jolloin sitä olisi verrattu yleiseen rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmään. Nyt se kuitenkin nousee esille velkasaneerauksen asiayhteyden vuoksi täällä, ja se on se ongelma, johon minä kiinnitin huomiota. Minä en protestoi tätä asiaratkaisua vastaan vaan kysyn muodosta.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa puhemies! Tämä on erittäin tärkeä kysymys, ja noin kaksi tuntia sitten kävin eduskunnan pääsihteeriltä tiedustelemassa oikeastaan täysin samaa asiaa. Erityisen painava tämä perustelu on siinä, että ed. Louekoski ehkä on huomannut, että velkajärjestelylain 18 §:n 3 momentissa nimenomaisesti sanotaan, että velkajärjestelyn alettua ei saa ryhtyä sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon. Kaiken lisäksi hallituksen esityksen perusteluissa sivulla 59 todetaan, että voimassa oleva lainsäädäntö yksiselitteisellä tavalla sallii tällaisissa tapauksissa sen, että muuntorangaistusta ei määrätä.

Nyt täällä joku sitten vetoaa, että käytäntö ei ole ollut yhtenäinen. Mutta eihän täällä voida puhua siitä yhtenäisestä käytännöstä, joka koskee säädettävän lain, uuden velkajärjestelylain, mukaista käytäntöä. Siitä voi tulla yhtenäinen ensimmäisestä tapauksesta viimeiseen saakka, täysin yhtenäinen, koska mietinnössä selkeästi lausutaan tästä asiasta. Jos muutettaisiin nyt rikoslain 2 luvun 5 §:n 4 momenttia siten, että pääsäännöksi tulisi, että jos henkilö on maksukyvytön, niin on ilmeisesti kohtuutonta määrätä muuntorangaistus — esimerkiksi 20 päiväsakon henkilö ei voisi joutua 10 päiväksi vankilaan — tämä on niin mahtava kriminaalipoliittinen muutos, että minun mielestäni tällaisia ei voida tehdä, ja tämä on periaatteellisesti todella tärkeä kysymys, minkä ed. Louekoski otti esiin. Ennen kaikkea siksi vastustan. Jos eduskunnan selkeä enemmistö jonain päivänä on tällä kannalla, että poistetaan kokonaan muuntorangaistus, kyllä se minulle sopii.

Ed. N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Ensimmäkin tuohon rikoslakiproblematiikkaan. Kyllä

se ainakin näin normaaliin tapaan oudolta vaikutti, että uusi laki avataan, ilman että oikein tiedettiin, mikä esitys sieltä tulla tupsahti. Minä en tiedä, paljonko täällä on puhuttu tämän velkajärjestelylain 18 §:n 3 momentista, jossa on ehdoton sakon muuntorangaistuksen kieltö velkajärjestelyn aikana. Minusta tämä laki ei todellakaan edellytä nyt rikoslain avaamista, koska tämä laki sinänsä itsessään järjestelee absoluuttisella tavalla asiat.

Ed. Vistbackalle: En tiedä ihan tarkkaan, ymmärsinkö tuon kysymyksen, mutta minä ymmärrän 17 §:n 3 momentin sillä tavalla, että velallinen voi hakiessaan velkajärjestelyä samalla hakea täytäntöönpanon keskeytystä tuomioistuimelta, jolloin tätä täytäntöönpanoa ei tapahdu, jos se kohdistuisi omaisuuteen, joka ei kuuluisi realisoinnin piiriin myös velkajärjestelyissä. Jos se taas kuuluu omaisuuteen, joka joka tapauksessa velkajärjestelyissäkin realisoitaisiin, niin saattaa tietysti olla, että huutokaupassa ei saa kovin hyvää hintaa, mutta se ei ole enää riippuvainen siitä, tapahtuuko se ennen vai jälkeen velkajärjestelyn hakemisen. Sehän tapahtuisi joka tapauksessa.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Minä koetin tuossa mietiskellä erilaisia tapauksia, joissa on menetelty samalla tavalla. Aikaisemminhan oltiin aika tiukkoja tämän suhteen, että ei saanut muuttaa. Jo edellisen hallituksen aikana muistan, että me olemme kirjeillä korjanneet, jotka eivät olleet varsinaisia hallituksen esityksiä, vaan kirjeellä korjattiin, mm. ulkomaalaislainsäädännön kohdalla tiettyjä kohtia. Todettiin, että hallituksen kanta on nyt muuttunut niin ja niin. Vanha tekniikkahan tässä on ollut se, että on tehty lakialoite valiokunnan nimissä ja sitä kautta otettu käsittelyyn ja avattu tämä pykälä.

Mutta tämä on kyllä minun mielestäni tämän yleisen keskustelun kannalta täällä aihe, joka juristien mielestä on ihana ja antoisa, koska se kertoo sen, saako avata suoraan valiokunnassa vai pitääkö tehdä ensin koukkaus ja tulla sitten uudestaan valiokuntaan. Mutta minua lohduttaa se, että ed. Louekoski on kuitenkin lopputuloksesta samaa mieltä, joka minusta nyt on tässä tärkein asia. Mutta totta kai alistun eduskunnan pykäläasiantuntijoiden valtaan tästä proseduuristakin.

Nyt kun kahta minuuttia on vielä sen verran jäljellä, niin sanon vain sen, että näitä pelkoja, joita on ollut tätä uutta systeemiä kohtaan, on

koko joukko, ja sen takia minä aikoinaan puheenvuorossani esittelin, miksi vähän hitaampi järjestelmä olisi ollut parempi, jotta näitä pelkoja ei olisi tullut. Mutta historiaa ei voi jälkikäteen muuttaa. Nyt olemme siinä tilanteessa, otammeko tämän vai emmekö ota. Sen vuoksi vastalauseessa on tuotu näitä pehmennyskeinoja, jotka olisivat helpottaneet tätä hyppyä, jos ei nyt pimeään niin tulevaisuuteen.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies:
Päiväjärjestyksestä poistetaan 12)—14) asia.

15) Lakivaliokunnan mietintö n:o 15 (HE 182)

pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on tänään välittömästi kyselytunnin päättymisen jälkeen. Kyselytunti alkaa kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 16.29.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

